

Financije.hr

PRETPLATNIČKI PRIMJERAK

BROJ 3/4 - SRPANJ/KOLOVOZ 2024.

NOLAND ARBAUGH SAMO ZA FINANCIJE.HR

**MOJ ŽIVOT S MUSKOVIM
NEURALINKOM**

INTERVJU GIDEON BROTHERS

**TOYOTI ĆEMO POMOĆI U
STVARANJU AUTONOMNIH
VILIČARA**

VELIKA ANALIZA

**KAKO JE NOVSKA
POSTALA GAMING HUB**

**AGROSOLARI KAO
BUDUĆNOST POLJOPRIVREDE
I PROIZVODNJE ELEKTRIČNE
ENERGIJE**

Kralja Zvonimira 14,
21000 Split
+385 (0) 21 585 400
info@splitskaobala.hr

Učinkovito i odgovorno upravljanje
Zapadnom obalom

Održavanje javnih gradskih plaža
Split - Stobreč - Slatine

www.splitskaobala.hr

RMT GRUPA d.o.o.
za trgovinu i proizvodnju

Josipa Strganca 4
10090 Zagreb
099 218 76 63
roberta@rmt.hr
www.rmt.hr

ZASTUPANJE RENOMIRANIH SVJETSKIH PROIZVOĐAČA REZERVNIH DIJELOVA
I OPREME ZA ŽELJEZNICE I DRUGE INDUSTRIJE

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE SE LOŠE NOSE S PROMJENOM POTRAŽNJE; A NEOBNOVLJIVI?

Raif Okić

izvršni urednik

Obnovljivim izvorima energije najčešće se spočitava da se loše nose s promjenama potražnje. "Sunce ne sija navečer, a vjetar puše povremeno", često govore skeptici. I dok su te obje tvrdnje istinite, nedavno smo vidjeli da i neobnovljivi izvori, kao što su termoelektrane na ugljen, imaju svojih problema kad naglo padne sustav opskrbe električnom energijom. Upravo tu postoji velik prostor za napredak kad je riječ o primjeni novih sustava proizvodnje i skladištenja električne energije. Velike baterije su jedno od potencijalnih rješenja tih problema, a istraživači s Instituta Ruđer Bošković vjeruju da su učinili veliki iskorak k promjeni baterijske industrije. Nekada su se izradivale kiselinske baterije, pa litij-ionske, a sada naši znanstvenici tvrde da bi fosfatna stakla mogla biti ključ za smjenu generacija baterijskih tehnologija. Iako je staklo materijal iz naše svakodnevice, i jedan od najstarijih materijala koje je čovjek proizveo, zbog jedinstvenih svojstava ono je predmet pojačanih istraživanja znanstvenika diljem svijeta. Fosfatna stakla posebno su zanimljiva zbog svoje sposobnosti da provode struju, što ih čini idealnim za upotrebu u senzorima i baterijama. Istraživanja znanstvenika na IRB-u pokazala su da promjenom sastava, stakla mogu značajno poboljšati njihovu sposobnost provođenja struje. Ovaj fenomen, kako je navedeno u službenoj objavi na stranicama tog Instituta, omogućuje znanstvenicima da pripreme nova stakla s boljim svojstvima za korištenje u natrij-ionskim baterijama, koje su jeftinija i dostupnija inačica litij-ionskim baterijama.

Drugi problem je proizvodnja električne energije na ekološki što prihvatljiviji način, a jedan od najboljih je tehnologija koja kombinira poljoprivrednu proizvodnju i proizvodnju električne energije iz Sunca. Kako je to u razgovoru za *Financije.hr* objasnio agronom Toni Batel, direktor odjela za agrosolarne projekte i inovacije u poljoprivredi, iz tvrtke Lumos Energy: "Agrosolarna elektrana predstavlja prostor na kojem se usporedno odvija poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja obnovljive električne energije s pomoću fotonaponskih sustava, pri čemu je potrebno omogućiti poljoprivrednu proizvodnju na minimalno šezdeset posto površine agrosolarne elektrane. Racionalno postavljenje agrosolarnе elektrane podrazumijeva da se oko dvije trećine površine zemljišta koristi u poljoprivrednu svrhu, a oko trećina u svrhu proizvodnje električne energije. To je u načelu isti sustav, samo što je razlika u konstrukciji koja se postavlja na površini, odnosno agrosolari se postavljaju iznad nasada ili između nasada u sklopu poljoprivredne površine, dok klasični fotonaponski sustav može biti postavljen na krovu objekta ili na tlu, bez razmatranja specifičnosti poljoprivrednih kultura."

Kinesko-europsko-američki rat carinama mogao bi utjecati i na čitavo tržište proizvodnje električne energije preko solara. Kina je najveći proizvođač i izvoznik objju ključnih tehnologija. Njihovi proizvođači suvereno vladaju tim tržištima, a i sama politička vrhuška Kine upozorava da bi najavljeni rat carinama na električne automobile mogao ugroziti energetsku tranziciju Europske unije.

Globalne solarne instalacije u 2023. godini veće su za 87 posto u odnosu na prethodnu godinu, što znači da je 2023. godina donijela je 447 gigawatta (GW) nove solarne energije u usporedbi s 239 GW instalirane 2022., čime je ukupni svjetski solarni kapacitet porastao na 1,6 terawatta (TW), pokazuje Godišnji pregled globalnog tržišta za solarnu energiju tvrtke SolarPower Europe 2024.–2028.

Rekordan rast nije zabilježen u svim dijelovima svijeta, te je osamdeset posto instalacija koncentrirano na deset tržišta u uglavnom naprednim gospodarstvima, navedeno je u priopćenju udruge SolarPower Europe. Kina je prednjačila u globalnom solarnom rastu, instaliravši 57 posto svjetske solarne energije 2023., što je ekvivalentno razinama instaliranim na svjetskoj razini 2022. godine. Što se tiče proizvodnje, veliko povećanje kapaciteta dovelo je do snižavanja cijena solarnih panela od oko pedeset posto prošle godine.

"Kina nastavlja određivati tempo globalne solarne tranzicije. Nijedna država ili tvrtka ne može sama postići taj cilj. Moramo raditi zajedno kako bismo izgradili nova tržišta s neiskorištenim potencijalom, stvorili poštene i otporne lance opskrbe i ubrizgali goleme iznose financija u solarnu energiju, kako bismo predvodili energetsku tranziciju", kaže Sonia Dunlop, izvršna direktorka Global Solar Councila.

Izvješće udruge SolarPower Europe otkriva i stope rasta koje nisu viđene više od desetljeća, kad je globalno solarno tržište iznosilo samo četiri posto današnjeg.

Sadržaj

8 VIJESTI

14 POREZNI KALENDAR

16 TEMA BROJA

44 tisuće hektara pogodnog tla za razvoj novog oblika solarnih elektrana

22 INTERVJU

Prvi čovjek kojem je ugrađen Neuralinkov čip: "Bilo je zastrašujuće pustiti nekoga da mi 'kopa' po mozgu."

26 INTERVJU

Ivan Burazin: Gotovo sve tvrtke s Fortune 5000 liste su potencijalni kupci Daytonе

30 INTERVJU

Ognjen Bagatin o poslovnom svijetu: Mnogi sanjaju, a ne čine ništa da ostvare snove

34 INTERVJU

Kruno Stražanac iz Gideon Brothersa: Usmjereni smo na američko tržište

37 BURZA

"Dragulji" na prodaju

39 ZELENA TRANZICIJA

Financiranje obnovljivih izvora energije – banka, subvencije ili burza?

41 E-COMMERCE

Novi Europski parlament, stare europske boljke

42 ANALIZA

Zahvaljujući gamingu, u Novskoj je danas gotovo nemoguće pronaći smještaj

46 ANALIZE

Stipendije su dobar način za nalaženje kvalitetnih radnika, ali treba ih zadržati i nakon školovanja

48 ANALIZE

Kolaps čitavog sustava elektrodistribucije nije zabilježen desetljećima

50 ANALIZE

Kolaps čitavog sustava elektrodistribucije nije zabilježen desetljećima

52 ANALIZE

Europska unija je izabrala stabilnost

54 ANALIZE

Može li EURO 2024 prvi put probiti granicu od dve milijarde eura zarade?

58 TECH

Dva tjedna u životu Mate Rimca

60 TECH

Najvrednija kompanija na svijetu i dalje raste. Nezaustavljivo

62 SVIJET

Biden i Trump su debatirali, ali CNN je najviše profitirao

FOTOGRAFIJA S NASLOVNICE:
ADOBE STOCK

64 SVIJET

Javier Milei: Kontroverzna figura koja je iznevjerila i dodatno osiromašila Argentine

66 ANALIZE

Sjedinjene Američke Države i Europska unija s jedne strane, protiv Kine s druge strane ratuju carinama i prijetnjama protucarinama

70 ZANIMLJIVOSTI

IMPRESUM

Izdavač: INFO Financije d.o.o.

Web: www.financije.hr

Izvršni direktor: Danijel Farkaš

Adresa: Kušlanova 27, 10 000 Zagreb

E-mail: redakcija@financije.hr

Telefon: 095/3998-171

OIB: 52022283876

MBS: 081507666

Broj računa: HR7724020061101183867

ERSTE & STEIERMÄRKISCHE BANK d.d.

UREDNIŠTVO

Glavni urednik

Marko Andrejić

Izvršni urednik

Raif Okić

Zamjenik izvršnog urednika

Goran Jungvirth

Šefica deska

Lejla Barić

Novinari

Vedran Harča, Vladana Kovačević,
Milica Rilak, Suzana Vezilić

 Financije.hr

Lektor

Miroslav Vukmanić

Dizajn i grafička priprema

studio triD

Tisk

Printer-a Grupa d.o.o.

Položnica 2A, 10 431 Sv. Nedelja

Institut za elektroprivredu d.d.

Dijagnostičko ispitivanje u području energetike / Analiza mreže / Kontrola kvalitete

Kupska ulica 2, 10000 Zagreb 01 6170 462 01 6171 538 kontakt@ie-zagreb.hr www.ie-zagreb.hr

**ZTB Gradnja
d.o.o.**

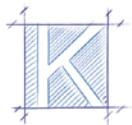
Ivana Severa 5
42000 Varaždin

Tel: +385 42 629 385
Fax: +385 42 629 387

www.ztbgradnja.hr
ztbgradnja@gpzagorje.hr

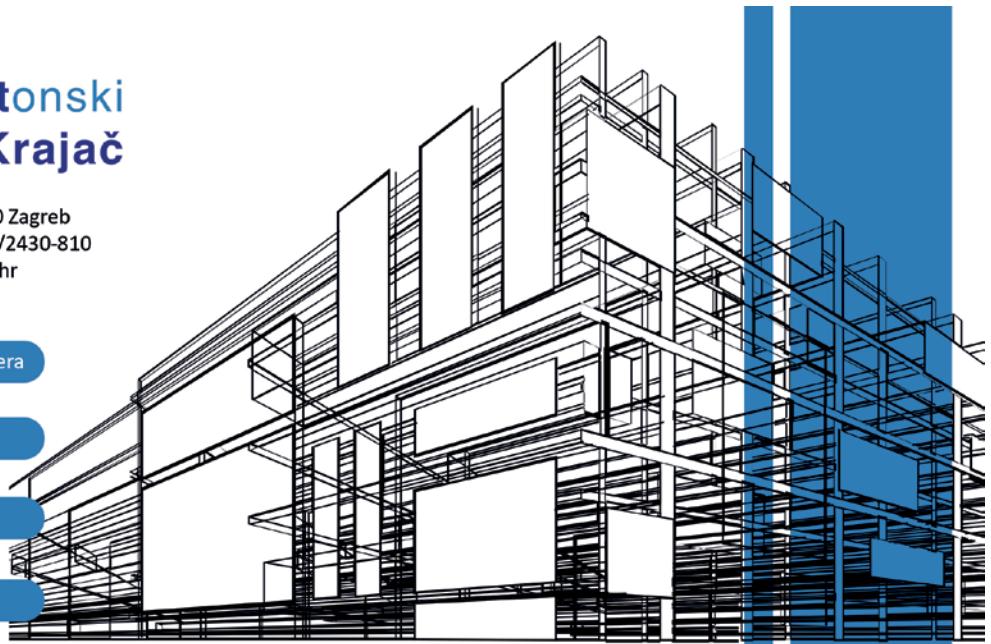

VISOKOGRADNJA I NISKOGRADNJA
trgovački centri, industrijske građevine,
poslovni i stambeni objekti, rekonstrukcija i dogradnja

Arhitektonski studio Krajač

Vrhovec 19, 10000 Zagreb
01/3701-123, 091/2430-810
hrvoje@as-krajac.hr

Projektiranje interijera i eksterijera

Izrada projektne dokumentacije

Legalizacija bespravne gradnje

Etažiranje

EKO PLUS INŽENJERING

Furićovo 90, 51216 Viškovo
+385 51 690 255
+385 91 30 12 640
info@epi.hr, www.epi.hr

- projektiranje u energetici
- procesna industrija
- obnovljivi izvori energije
- nadzor

RA ADRIATIC d.o.o.

Vodovodna 24, 51000 Rijeka
T +385 51 374 506, F +385 51 374 505
info@ra-adriatic.hr, www.ra-adriatic.hr

inženjering, projektiranje
i izvođenje objekata
u energetskoj
industriji

FOTO: SNIŠAKA/LADŽA/HINA

KONAČNU ODLUKU O STEČAJU VARTEKSA DONIJET ĆE RADNICI

Varaždinska tekstilna tvrtka Varteks, koja je u blokadi već gotovo šezdeset dana, odlazi u stečaj, a predsjednik Uprave Karlo Koprek rekao je u subotu kako će odluku o tome hoće li se otvaranje stečaja ubrzati ili će se dogoditi automatizmom donijeti radnici, te je najavio sastanak u ponedjeljak.

Nadzorni odbor varaždinske tekstilne tvrtke Varteks u petak je, s tri glasa "za" i dva "protiv", dao suglasnost Upravi Varteka, odnosno njezinom jedinom članu Karlu Kopreku, da se pokrene stečaj tvrtke.

Predsjednik Uprave Varteka objasnio je za Hinu kako Nadzorni odbor ne donosi odluku o podnošenju zahtjeva za otvaranje stečaja, nego Uprava ili FINA-a, dok Nadzorni odbor daje samo suglasnost Upravi da pokrene taj postupak ako tako odluci.

"Varteks je s nadolazećim ponedjeljkom već više od šezdeset dana u blokadi, tako da više nema niti izbora. Nakon šezdeset dana blokade, FINA u određenom trenutku automatski podnosi zahtjev za otvaranjem stečajnog postupka", dodaо je Koprek.

Kaže kako bi radnici, ako bi se čekalo da FINA provede postupak, u sljedećih mjesec ili dva ostali bez primanja.

"Predložio sam Nadzornom odboru da se odobri pokretanje stečaja što prije, i da ga pokrenemo sami, budući da smatram kako je to sada u najboljem interesu radnika i društva Varteks, kako radnici u međuvremenu ne bi ostali bez prihoda i kako ne bi izgubili cijelokupnu maloprodajnu mrežu", izjavio je predsjednik Uprave Karlo Koprek.

Kaže i da bi nakon što bi se otvorio stečaj, Varteks ponovno od tih prihoda

mogao redovito plaćati najmove prostora, plin, struju, plaće, ali i sve ostale troškove.

"Iako sam dobio potrebno odobrenje Nadzornog odbora, još ne namjeravam donijeti takvu odluku i podnijeti zahtjev, dok s radnicima ne porazgovaram o svim posljedicama te odluke i dok zajedno ne donesem odluku koja je za njihovo dobro", tvrdi Koprek.

Kazao je i da će se sastanak s radnicima, kojih je u Varteksu trenutno 549, održati u ponedjeljak te da Uprava Varteka neće pokretati stečaj ako radnici ne budu s time suglasni. A u slučaju njihove suglasnosti, zahtjev će pokrenuti tijekom sljedećeg tjedna.

Koprek je objasnio i kakva će biti sudbina radnika u slučaju stečaja.

"Oni radnici s kojima bi stečajni upravitelj raskinuo ugovore o radu, imali bi pravo na polovicu otpremnina koje bi osigurala Agencija za osiguranje radničkih tražbina, čiji je osnivač Republika Hrvatska, dakle u visini triju plaća za veći dio radnika, a nakon toga na naknade s burze u visini sedamdeset posto plaće", rekao je Koprek.

FRANCUSKI MARLINK KUPIO IT TVRTKU DIVERTO

Domaća tvrtka Diverto, koja pruža usluge s područja informacijske sigurnosti za razne organizacije, prodana je francuskom Marlinku, navodno za oko dvadeset i dva milijuna eura.

Diverto je, prema podacima bonitetne kuće CompanyWall, lani ostvario ukupne prihode u iznosu od 6,48 milijuna eura, što je za 88.607 manje nego u godini prije. Ukupna dobit iznosila im je 1,48 milijuna eura. Ipak, iako su prihodi bili nešto manji, može se reći da su i

dalje dosta dobri, posebno u odnosu na 2021. godinu kad su iznosili 4,28 milijuna eura.

"Marlink, vodeći pružatelj upravljanih usluga poslovno-kritičnih ICT rješenja, zaključio je potpuno preuzimanje Diverto, pionira u pružanju naprednih IT i OT sigurnosnih rješenja za poslovne i kritične infrastrukture. To će značajno ojačati Marlinkov portfelj kibernetičke sigurnosti", objavili su iz Marlinka.

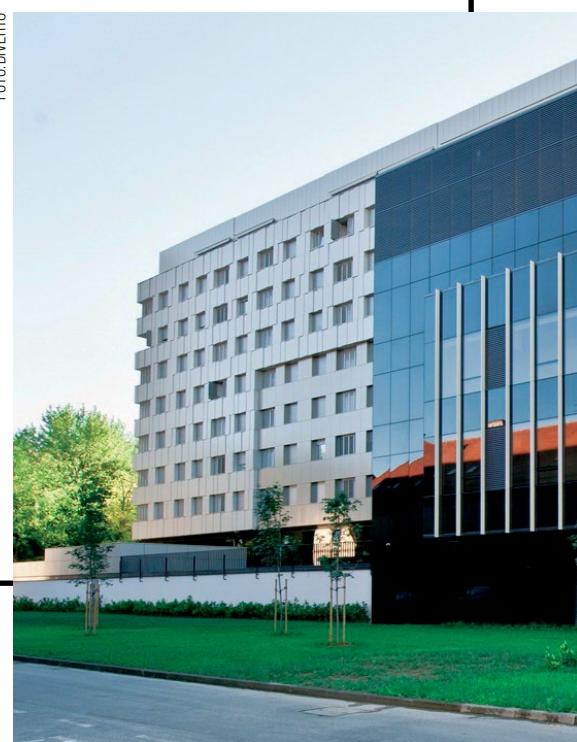
Diverto, sa sjedištem u Zagrebu, prošlu je godinu završio s 55 zaposlenih, što je jedanaest više nego u godini prije. Ukupni rashodi tvrtke iznosili su 4,69 milijuna eura i bili su za 889.396 eura veći nego u 2022. godini.

"Srdačno primamo Diverto i njegovo stručno osoblje u Marlink Grupu. Potražnja za stručnošću i resursima raste brzo, kako bi se zadovoljile sve veće potrebe naših klijenata u IT i OT sigurnosti, a ova akvizicija je važan korak u jačanju naših sposobnosti i širenju našeg poslovanja", poručio je Nicolas Furgé, direktor poslovne jedinice Digital u Marlinku.

Iz Marlinka navode da tvrtka ima godišnje prihode u iznosu od oko 743 milijuna eura. Imaju i 1.500 zaposlenika koji rade u više od trideset zemalja.

"Diverto se sa zadovoljstvom pridružuje Marlink Grupi i veselimo se načinima na koje će naši klijenti i zaposlenici imati koristi od toga. Diverto će doprinijeti značajnom ekspertizom u području kibernetičke sigurnosti i inženjerskim sposobnostima koje će omogućiti stvaranje cjelovitog i jedinstvenog portfelja najboljih u klasi rješenja za kibernetičku sigurnost, kako bi se zadovoljile sve

FOTO: DIVERTO

veće potrebe Marlinkovih klijenata", rekao je Bože Šarić, glavni izvršni direktor Diverta.

BOEING PRIZNAO KRIVNJU I IZBJEGAO SUĐENJE; MORAT ĆE PLATITI 243 MILIJUNA DOLARA

Boeing je pristao priznati krivnju u optužbi za prijevaru nakon što je utvrđeno da su prekršili sporazum prema kojem su, nakon dvije kobne nesreće njezinih zrakoplova 737 Max, u kojima je poginulo 346 putnika i članova posade, stvoriti novi sustav usklađenosti za otkrivanje i sprečavanje daljnjih prijevara.

Ministarstvo pravosuđa priopćilo je da je proizvođač aviona također pristao platiti kaznu od 243,6 milijuna dolara.

Međutim, obitelji poginulih na tim letovima kritizirale su dogovor koji je omogućio Boeingu da izbjegne punu odgovornost.

Priznanjem krivnje, piše BBC, Boeing će izbjegći suđenje za koje su se zalagale obitelji žrtava.

Tvrtka je u krizi još od tih, gotovo identičnih nesreća 2018. i 2019. godine, koje su dovele do globalnog prizemljenja njihovih zrakoplova na više od godinu dana.

Potom su 2021. tužitelji optužili Boeing za zavjeru radi prijevare regulatora, navodeći da je prevario Saveznu upravu za zrakoplovstvo vezano uz sustav kontrole leta MCAS, ključan u obje nesreće.

Prema nagodbi, kaznenog progona nije trebalo biti ako tvrtka plati kaznu i uspešno završi trogodišnje razdoblje pojačanog praćenja i izvješćivanja.

FOTO: BOEING

Ali u siječnju, malo prije isteka tog roka, ploča na vratima Boeingovog zrakoplova Alaska Airlinesa eksplodirala je ubrzo nakon polijetanja i prisilila avion na slijetanje.

Boeingova odluka da se izjasni krimi i dalje je značajna mrlja na njihovoj reputaciji, jer znači da tvrtka — koja je ugovorima vezana i za američku Vladu — sada ima kriminalni dosje.

PODRAVKA GRADI NOVI TRANSPORTNI CENTAR VRIJEDAN TRI MILIJUNA EURA

Iz Podravke su izvijestili kako je otvoreno gradilište njihovog novog Transportnog centra u koprivničkoj industrijskoj zoni, koji će zamijeniti dosadašnji zastarjeli objekt.

Investicija je, piše Hina, vrijedna oko tri milijuna eura, a očekivano trajanje radova, kako su naveli, procijenjeno je na otprilike šest mjeseci.

Podravka će tako značajno unaprijediti vlastitu transportnu infrastrukturu, a lokacija novog Transportnog centra,

u neposrednoj blizini uskoro dovršenog logističko-distributivnog centra, trebala bi povećati ukupnu učinkovitost logističkih operacija.

"Nakon gradnje logističko-distributivnog centra, ova je investicija nastavak ulaganja u modernizaciju logistike, a zajedno će predstavljati sinergiju koja će omogućiti konsolidaciju skladišnih kapaciteta i transporta, a samim time i mnogo učinkovitiji rad nego dosad", istaknuo je prilikom otvorenja gradilišta direktor Podravkine Logistike Gordan Drnas.

Riječ je o sveobuhvatnom suvremenom objektu kakav multinacionalna kompanija poput Podravke uistinu i zaslužuje, dodao je napominjući kako Podravkina transportna flota godišnje prijeđe više od 3,6 milijuna kilometara.

Iz Podravke u priopćenju navode kako će se novim Transportnim centrom poboljšati prometna sigurnost i radni uvjeti, a njegova izgradnja obuhvaća radionicu za popravak teretnih vozila i vilicara, urede za organizaciju prijevoza,

FOTO: PODRAVKA

garderoberne, sanitарne čvorove, praonicu za vozila, točionu za gorivo te parkiralište za 28 teretnih vozila, kao i za osobna vozila zaposlenika.

KONČAR UGOVORIO VRIJEDAN POSAO U RUMUNJSKOJ: REVITALIZIRAT ĆE HIDROELEKTRANU

Iz Končara su izvijestili da su u okviru konzorcija osigurali novi vrijedan posao na svjetskom tržištu, a riječ je o revitalizaciji rumunjske hidroelektrane (HE) Vidraru, snage 4 x 67,3 MVA. Ukupna vrijednost posla veća je od 188 milijuna eura, pri čemu udio Končara iznosi gotovo 80 milijuna eura.

Ugovor je sklopilo društvo Končar-Inženjering kao član konzorcija s rumunjskom tvrtkom Electromontaj, a opseg poslova obuhvaća projektiranje, proizvodnju, isporuku, demontažu postojeće i montažu nove opreme te ispitivanje i puštanje u pogon.

Hidroelektrana Vidraru, instalirane snage od 220 MW i s prosječnom godišnjom proizvodnjom električne energije od 400 GWh, izgrađena je u razdoblju od 1961. do 1966. godine kao vršna elektrana na rijeci Arges.

Riječ je o jednoj od značajnijih hidroelektrana u rumunjskom energetskom sustavu, prenosi Hina, a njezinom će se obnovom poboljšati postojeće performanse, produljiti životni vijek objekta i ojačati energetski sustav Rumunjske.

Kupac usluga je tvrtka S.P.E.E.H. Hidroelectrica sa sjedištem u Bukureštu, a riječ je o najvećem proizvođaču električne energije u Rumunjskoj, koji sa 6,3 GW instalirane snage u hidroelektrana generira neto godišnju proizvodnju od 15,6 TWh. Tvrtka posjeduje i upravlja s čak 182 hidroelektranama, pet crnih stаницa i jednom vjetroelektranom, koje su

smještene u osam različitih područja u Rumunjskoj, navodi se u priopćenju iz Končara.

U ime Hidroelectrice ugovor je 28. lipnja potpisao predsjednik Uprave Karoly Borbely, dok je u ime Končara ugovor potpisao član Uprave Končar-Inženjeringa Darijo Runjić s konzorcijskim partnerom, tvrtkom Electromontaj, koju je za stupao generalni direktor Iounut-Adrian Tanasoaica. "Iznimno smo ponosni na ostvarenje ove važne suradnje koja je još jedna potvrda visoke konkurentnosti Končara na globalnom tržištu. Od posebne nam je vrijednosti činjenica da je tako ozbiljna i važna europska kompanija u djelatnosti proizvodnje električne energije, na međunarodnom natječaju prepoznala naša znanja, vještine te kvalitetu i širinu poslovnog portfelja. Također, strateška vrijednost ovog iskoraka, osim u kontekstu finansijskog značaja, leži i u tome što nam otvara novo tržište Europske unije na kojem Končar dosad nije imao značajniju prisutnost", istaknuo je Gordan Kolak, predsjednik Uprave Končara.

HRVATSKA PO RASTU PROMETA U MALOPRODAJI MEĐU VODEĆIM ZEMLJAMA EUROPKE UNIJE

Hrvatska je i u svibnju zadržala mjesto u skupini zemalja EU s najvećim rastom prometa u maloprodaji, pokazali su u petak podaci europskog statističkog ureda.

U svibnju je promet u maloprodaji eurozone na godišnjoj razini porastao za 0,3 posto, a u EU za 0,6 posto. Mjesec prije toga bio je veći za 0,6 posto u eurozoni i za 0,4 posto u Europskoj uniji. Najviše je u svibnju porasla prodaja široke kategorije neprehrabnenih proizvoda, za 0,7 posto u zoni primjene zajedničke

FOTO: PIXABAY

europske valute, i za 0,9 posto u Uniji.

Promet u maloprodaji hrane, pića i duhana gotovo je stagnirao u eurozoni, dok je u Uniji uvećan za 0,7 posto. Pad prometa na oba područja zabilježen je samo na benzinskim postajama, za 0,6 posto u eurozoni te za 0,8 posto u EU. Gledano po državama, podaci Eurostat-a otkrivaju kako je na godišnjoj razini najviše rasla prodaja u Luksemburgu, za 10,4 posto.

Slijedi Hrvatska s rastom prometa u maloprodaji u svibnju za 8,4 posto u odnosu na isti mjesec lani, dok je u travnju porastao 8,6 posto. U skupini zemalja s najvećim rastom Eurostat je izdvojio i Rumunjsku, gdje je prodaja u odnosu na svibanj prošle godine povećana za 6,5 posto. Najveći pad prometa bilježile su pak Belgija i Estonija, za 5,2 odnosno za 4,7 posto.

ZAGREBAČKI KOIOS KUPIO BRITANSKU TVRTKU ZA PET MILIJUNA EURA

Zagrebačka IT tvrtka Koios je za oko pet milijuna eura preuzela Yard, jednu od vodećih britanskih tvrtki za analitiku, izvijestili su iz Koiosa.

"Ujedinjenjem s Yardom nastavljamo širenje na britanskom tržištu i počinjemo suradnju s klijentima među kojima su vodeći telekom, međunarodna banka, energetska kompanija i druge", poručio je direktor i predsjednik uprave Koiosa Stjepan Pavlek Posavec. Napominjući da je to za njih veliki uspjeh nakon što su bankama u Hrvatskoj omogućili uspješnu tranziciju s kune na euro te se širili i na regiju.

Iz Koiosa dodaju da tvrtka Yard ima sjedište u Cardiffu i da je specijalizirana za analitiku te pruža uvide o kupcima,

FOTO: KONČAR

FOTO: SPAN

profiliranju i objedinjavanju podataka do isporuke automatiziranog ciljanog sadržaja putem marketinških kanala. Pavlek Posavec naglašava i da je tvrtka Koios osnovana prije šesnaest godina te da se razvila u lidera u pružanju usluga u finansijskoj industriji, a kroz specijalizaciju u finansijskom sektoru izgradila je reputaciju vodećeg dobavljača u tom području. Ured, osim u Zagrebu, imaju i u Londonu.

Predsjednik uprave ističe da je brzina i točnost informacija od presudne važnosti za donošenje odluka, što je i glavna odrednica tvrtke Koios, prenosi Hina. "Integracija Yarda i Koiosa je korak naprijed za našu tvrtku, omogućujući nam da kombiniramo naše stručne resurse u analitici s ekspertizom tvrtke Koios. Uvjereni smo da će ta sinergija dodatno unaprijediti sposobnost pružanja vrhunskih rješenja našim klijentima", zaključio je direktor Yarda Paul Newbury.

SPAN OSIGURAO DEVEDESET POSTO VLASNIČKOG UDJELA U TRILIXU

IT tvrtka Span izvijestila je da je skloplila ugovor o kupoprodaji trideset posto poslovnih udjela povezanog društva Trilix od prodavatelja Mladena Amidžića za 400.000 eura.

Span je time postao vlasnik devedeset posto poslovnih udjela Trilixa, dok preostalih deset posto Trilix ima u svojem vlasništvu. Trilix d.o.o. svoje prihode ostvaruje iz usluga od vlastitih softverskih proizvoda i sustava te iz projektnih aktivnosti koje se odvijaju s klijentima iz raznih industrija, prenosi Hina.

Kad su u pitanju usluge, najveći dio prihoda dolazi iz trgovačkog i turističkog sektora, dok se projektne djelatnosti

odnose na industrije urbane mobilnosti i električnih sustava napajanja prijevoznih sredstava, navode iz Spana.

Tim preuzimanjem, dodaju, Span dobiva značajan IP (Intellectual Property) Trilix proizvoda i priliku da se njihovim klijentima ponude usluge iz šireg Spanovog portfelja. S obzirom na prepoznatljivost Trilix brenda i njegovu dugogodišnju prisutnost na tržištu, Trilix će nakon preuzimanja nastaviti funkcionirati kao samostalan subjekt unutar Span grupe.

RASTE BROJ ZAPOSLENIH U HRVATSKOJ

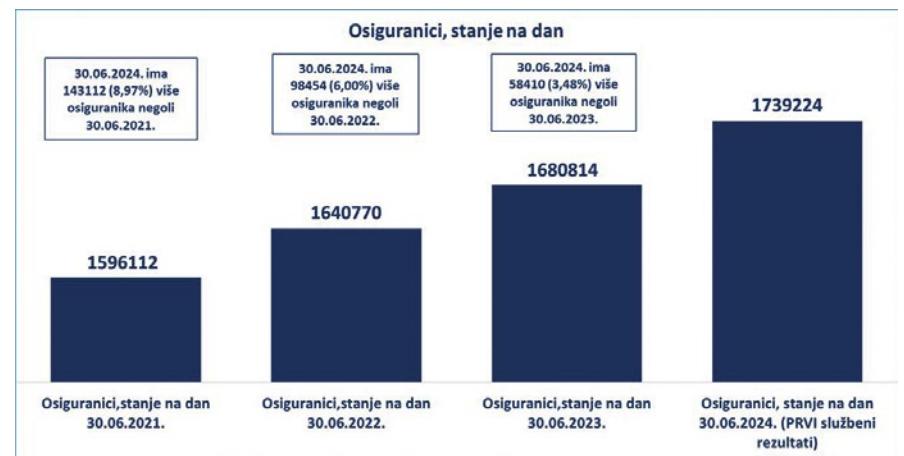
Prema prvim podacima, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje na dan 30. lipnja 2024. bilježi 1.739.224 osiguranika. Riječ je o povećanju broja osiguranika za 3,48 posto, odnosno 58.410 osiguranika više u odnosu na 30. lipnja 2023. te šest posto, odnosno 98.454 osiguranika više nego 30. lipnja 2022. godine. U odnosu na 2021. godinu, bilježi se 8,97 posto osiguranika više nego u 2021., odnosno 143.112 osiguranika.

Najveći broj osiguranika prema djelatnostima na kraju lipnja 2024. evident

tiran je u trgovini na veliko i na malo, u popravku motornih vozila i motocikala (255.961), prerađivačkoj industriji (252.919), građevinarstvu (147.442) i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (141.364).

U odnosu na isto razdoblje 2023. godine, najveći porast broja osiguranika vidi se u građevinarstvu (12.179), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (7.689), trgovini na veliko i na malo, popravku motornih vozila i motocikala (6.868), te stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (4.959).

Ako se brojke usporede s onima iz lipnja 2022. godine, sada je 17.093 osiguranika više u građevinarstvu, odnosno 20.722 više nego 2021. godini. Pozitivan rast bilježi se i u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, sada je 15.367 osiguranika više nego u 2022., i 30.973 osiguranika više nego u 2021. godini; kao i u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, 12.727 osiguranika više nego u 2022. i 17.382 osiguranika više nego u 2021. godini.

ISI-INT d.o.o. Inspection Services International

Vrazov prijelaz 4, 51000 Rijeka, T: 098 267440, F: 051 504 741
coordination@isi-int.com, www.isi-int.com

veleprodaja oguljenog povrća
salate
sokovi & smoothie

FRESCO
SVJEŽE I SPREMNO ZA UPOTREBU

Savica I. 139, 10 000 Zagreb
+385 97 644 0460
frescorijeka19@gmail.com
www.dostavavocalipovrca.hr

**DOSTAVA VOĆA
I POVRĆA ZAGREB**

BH
BO HOLIDAY INVEST D.O.O.

Anticova ulica 9
Via Andrea Antico 9
52100 Pula
+385 98 165 0119
+385 99 459 8484
boholidayinvest@gmail.com
www.boholidayinvest.com

agencija za prodaju nekretnina
stanovi - kuće - luksuzne vile

OPTIKA I POLIKLINIKA RAUŠ

Vaše oči i vid
zaslužuju samo najbolje!

Augusta Šenoe 8, 42000 Varaždin

| info@optika-raus.hr

| www.optika-raus.hr

OPTIKA RAUŠ
Tel: 042 302 380
optikaraus@gmail.com

POLIKLINIKA RAUŠ
Tel: 091 610 53 16
sestra.poliklinika@gmail.com

STUDIO DENTAL
dr. Frntić

Aleksandra Hondla 2B, Zagreb
+385 1 4637 912
info@studiodental-frntic.com
www.studiodental-frntic.com

**IMPLANTATI
PROTETIKA
ESTETSKA STOMATOLOGIJA
ORALNA KIRURGIJA
PARODONTOLOGIJA**

Naši pacijenti o nama:
"Vrhunska, stručna i profesionalna usluga.
Maksimalne preporuke."

POREZNE OBVEZE U KOLOVOZU

PRIJE POČETKA SVAKOG MJESECA POREZNA UPRAVA OBJAVLJUJE KALENDAR S POPISOM OBVEZA I ROKOVIMA ZA NJIHOVO PODMIRENJE. RIJEĆ JE O OBVEZAMA KOJE DOSPIJEVaju u kolovozu:

8. kolovoza

Trošarinski obveznik mora iskazati obračunatu trošarinu u dnevnom obračunu trošarine koji dostavlja dva puta mjesечно carinskom uredu nadležnom prema svojem sjedištu, odnosno prebivalištu, i to za razdoblje od 1. do 15. dana u mjesecu, do 20. dana u istom mjesecu; a za razdoblje od 16. do zadnjeg dana u mjesecu, do 8. dana

sljedećeg mjeseca. Obračunatu trošarinu mora platiti u roku od trideset dana od dana nastanka obveze obračunavanja trošarine. Dnevne obračune trošarine ne dostavljaju trošarinski obveznici za razdoblje u kojem nije nastala obveza obračunavanja trošarine, ili trošarina iznosi nula eura.

20. kolovoza

Predaja obrasca PP-MI-PO za porez na potrošnju.
Porez za potrošnju plaća se na potrošnju alkoholnih pića (vinjak, rakiju i žestoka pića) prirodnih vina, specijalnih vina, piva i bezalkoholnih pića u ugostiteljskim objektima, a u koju nije uključen porez na dodanu vrijednost. Obaveznici su sve pravne i fizičke osobe koje pružaju ugostiteljske usluge. Rok za plaćanje je do 31. kolovoza.

31. kolovoza

Rok za predujam poreza na dohodak i dobitak, predujam spomeničke rente za prethodni mjesec, članarina u Hrvatskoj gospodarskoj komori za tekući mjesec, doprinos Hrvatskoj obrtničkoj komori za treće tromjesečje tekuće godine, predujam za turističku članarinu za tekući mjesec.

AGROSOGLARI U HRVATSKOJ

44 TISUĆE HEKTARA POGODNOG TLA ZA RAZVOJ NOVOG OBLIKA SOLARNIH ELEKTRANA

SPOJ SOLARNIH ELEKTRANA I AGRONOMIJE

Razvoj obnovljivih izvora energije (OIE) u posljednjem desetljeću u Jadranskoj regiji pokazuje značajan porast. Prema najnovijim podacima, u 2023. godini kapaciteti solarnih elektrana dostigli su 2,3 gigavata, dok su kapaciteti vjetroelektrana iznosili 1,9 gigavata. To predstavlja porast od 687 odnosno 455 posto u usporedbi s kapacitetima prije deset godina.

Unatoč velikom napretku, potencijal obnovljivih izvora energije u Jadranском području još uvek nije u potpunosti iskorišten. Hrvatska se ističe kao regionalni lider po instaliranim vjetroelektranama, koje su u 2023. godini doprinijele sa sedamnaest posto ukupne proizvodnje električne energije. No, to bi se uskoro moglo promijeniti i primat bi mogle preuzeti solarne ali i agrosolarnе elektrane.

Jedan od velikih izazova za poljoprivredu su klimatske promjene, koje se svake godine sve više odražavaju na po-

ljoprivredne aktivnosti, uzrokujući niže prinose i štete na kulturama i nasadima. Unutar Europske unije poljoprivreda se nalazi i na drugom mjestu najvećih proizvođača ugljičnog dioksida.

Za sektor obnovljivih izvora energije, s druge strane, izazov je pronalazak pogodne lokacije za razvoj projekta u dostačnoj blizini moguće točke priključenja.

Prirodno, došlo je do sjedinjenja tih dvaju sektora — sektora poljoprivrede i OIE, te je nastao koncept agrosolarnih elektrana. Poljoprivredi se otvara prilika za ostvarenje dodatnih prihoda, uz mogućnost lakšeg suočavanja s izazovima uzrokovanim klimatskim promjenama, dok se sektoru OIE otvaraju mogućnosti korištenja lokacija koje dosad nisu bile izgledne.

Republika Hrvatska je prepoznala vrijednosti agrosolarnih elektrana te je od prošle godine i zakonski omogućila njihovo postavljanje na sve poljoprivredne

površine pod trajnim nasadima koje su upisane u evidenciju uporabe poljoprivrednog zemljišta (ARKOD). Moguće ih je tako postavljati i na površine uz postojeći prostor obuhvata gospodarstva, gdje se postavljanjem agrosolara postižu ciljevi razvoja poljoprivredne djelatnosti, kao i na ribnjake i druga riblja uzgajališta na kopnu. Kako bi se očuvala poljoprivredna proizvodnja, uz postavljanje agrosolara obavezno je zadržati poljoprivrednu namjenu zemljišta. S obzirom na važnost zaštite okoliša, agrosolare nije moguće graditi unutar nacionalnih parkova i parkova prirode.

Hrvatska je tako postala jedna od deset zemalja EU koje su se odlučile za primjenu agrosolarnih elektrana u poljoprivredi, a tijekom ove godine brojne su županije počele i sa specijaliziranim natječajima namijenjenim baš agrosolarama.

Postavljanje agrosolara bi se vjerojatno moglo financirati i iz EU fondova i

najčešće koristimo ako želimo ostaviti veći izbor za sadnju jednogodišnjih kultura uz ostavljanje određenih mogućnosti i za višegodišnje kulture. Ako pak znamo koji trajni nasad želimo, koristit ćemo fiksirane strukture.

Koja je razlika između agrosolarnog i fotonaponskog sustava?

Agrosolarna elektrana je prostor na kojem se usporedno odvija poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja obnovljive električne energije s pomoću fotonaponskih sustava, pri čemu je potrebno omogućiti poljoprivrednu proizvodnju na minimalno šezdeset posto površine agrosolarne elektrane. Racionalno postavljenje agrosolarnе elektrane podrazumijeva da se oko dviće trećine površine zemljišta koristi u poljoprivrednu svrhu, a oko trećina u svrhu proizvodnje električne energije. To je u načelu isti sustav, samo što je razlika u konstrukciji koja se instalira na površini, odnosno agrosolari se planiraju iznad nasada ili između nasada u sklopu poljoprivredne površine, dok klasični fotonaponski sustav može biti instaliran na krovu objekta ili na tlu, bez razmatranja specifičnosti poljoprivrednih kultura. Također, tamo gdje je to prikladno, paneli za agrosolarnе elektrane često se koriste u polutransparentnoj formi i s antirefleksnim slojem. Agrosolarni paneli agrosolara se ujedno okreću kako bi omogućili više svjetla nasadima za oblačnijih dana.

FOTO: PIXABAY

Važno je napomenuti i to kako su u agrosolarnim projektima moguće razne aktivnosti – uzgoj jednogodišnjih i višegodišnjih prehrabrenih, vlaknastih ili specijalnih usjeva ispod i oko solarnih infrastruktura, zatim takozvana “solarna ispaša”, odnosno ispaša i upravljanje životinjama ispod, oko i neposredno uz solarnu infrastrukturu (najpogodnije su ovce). Tu su i instalacije koje su dizajnirane da stvaraju ili obnavljaju stanište, poboljšavaju tlo i pružaju druge ekosustavne usluge, te paneli koji se postavljaju iznad ili se integriraju s infrastrukturom plastenika kako bi pružili djelomičnu sjenu i modulaciju svjetla. No, te četiri aktivnosti ne isključuju jednu drugu. Na određenom mjestu istodobno se može odvijati više različitih aktivnosti, pa i na istom području u različitim dijelovima godine.

putem državnih poticaja, jer su oni dio “Zelenog plana”. Njime Europska komisija želi do 2050. godine obustaviti ispuštanje štetnih plinova, pa tako i onih koji nastaju prilikom proizvodnje struje za poljoprivredu.

U zemljama koje su predvodnice njihovog razvoja, prije svega Nizozemskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Španjolskoj, Austriji, Italiji i Mađarskoj, njihov broj ne prestano raste.

No, što su zapravo agrosolari? Agrosolari su sustavi fotonaponskih celija integrirani u poljoprivredne nasade. Osim što proizvode obnovljivu energiju, kad su ispravno isplanirani, agrosolari pružaju mnoge koristi kao što su očuvanje nasada od nepovoljnih klimatskih utjecaja, poput prekomjerne insolacije, tuče i drugih vremenskih nepogoda.

Oni također smanjuju emisije u oba sektora koji najviše doprinose klimatskim promjenama putem CO₂ emisija (poljoprivreda i energetika).

Sve o agrosolarama u Hrvatskoj, njihovom razvoju i mogućnostima, za FinanCIJE.hr pojasnio je agronom Toni Batel, direktor sektora za agrosolarnе projekte i inovacije u poljoprivredi, iz tvrtke Lumos Energy.

Gdje je moguće postavljanje agrosolara?

Postavljanje agrosolara moguće je iznad nasada, obično od 1,8 metara na više (uglavnom za bobičasto voće, grožđe, niže voćke i osjetljivije povrće) ili pak između nasada (kod trava, žitarica i tvrdog povrća). Razlikujemo tri najčešće izvedbe sunčanih elektrana — sunčane elektrane s fiksiranim fotonaponskim panelima, sunčane elektrane s jednoosnim okretanjem FN panela prema Suncu, te one koje imaju dvoosno okretanje FN panela prema Suncu. Agrosolarnе elektrane danas se najčešće izvode u prve dvije izvedbe. Povišene panele s jednoosnim okretanjem prema Suncu

FOTO: PIXABAY

Što je sve potrebno za podizanje/ postavljanje agrosolarne elektrane? Koje su prednosti partnerstva s tvrtkama koje se bave razvojem fotonaponskih elektrana?

Za postavljanje agrosolarne elektrane potrebno je provesti niz mjera, primjerice: analizirati kvalitetu tla, niz drugih parametara koji se tiču postojeće poljoprivredne proizvodnje, količinu sunčeve svjetlosti, potom sagledati dio koji se tiče nepoljoprivrednog dijela projekta, te isprojektirati fotonaponske ćelije i konstrukciju. Cilj je proračunati optimalni model integracije jednoga u drugo. Prilikom planiranja agrosolarnih elektrana treba provesti odgovarajuća istraživanja pedološke, agroekološke, agronomskе, tehnološke, sociološke i ekonomskе naravi. Najveći stres investorima kod agrosolara, kao i kod klasičnih elektrana, stvara pribavljanje potrebnih dozvola od nadležnih ustanova. Mi smo zato odlučili i taj dio posla preuzeti na sebe i svojim klijentima osigurati uslugu po sustavu "ključ u ruke". U nekim je slučajevima potrebno osigurati finansijska sredstva kroz vlastita ulaganja, kredite, subvencije ili takozvani investment sha-

ring, odnosno partnerstva više investitora — o čemu također mi vodimo brigu. Nakon instalacije fotonaponskih ćelija i konstrukcija i puštanja u pogon, potrebno je redovito održavanje agronomskog i neagronomskog dijela projekta, te redovito mjerjenje i ispitivanje odnosno nadzor sustava. Važno je odabrati i odgovarajuću politiku osiguranja, što za svoje klijente također možemo činiti mi.

Kolika su ulaganja u agrosolarnu energiju; koliko je potrebno financija da se ona postavi?

Ulaganja u agrosolarnu energiju variraju ovisno o veličini i složenosti projekta. Svaka okolnost je vrlo specifična, te je vrlo nezahvalno unaprijed iskazivati finansijske okvire. Prvi korak u suradnji s nama je stoga analiza opcija i procjena isplativosti svake od opcija. Zbog velikog broja specifičnosti, klijentima u slučaju agrosolarnih elektrana najčešće ne nudimo izvođenje prije projektiranja i dobivanja posebnih uvjeta.

Između ostalog, cijena ulaganja ovisi o vrsti potkonstrukcije koja će se koristiti za određenu poljoprivrednu kulturu, postojanje ili nepostojanje trafostanice

u blizini, udaljenosti točke priključenja i količini kabliranja (poljoprivredna zemljišta su obično pogodne lokacije upravo zbog neposredne blizine točke priključenja), korištenju jednoosne ili dvoosne konstrukcije za panele, korištenju transparentnih ili polutransparentnih panela, količini Wata po panelu, eventualnom trošku zakupa zemljišta, otkupnoj cijeni električne energije, vrsti panela, invertera, postojanju potrebe za baterijskim spremnikom, potrebe za vanjskim kapitalom, vrsti i trajanju jamstava, i slično.

Inicijalna investicija je ovdje svakako viša nego kod krovnih elektrana, ali uz pametno planiranje viši su i povrati — zbog sinergijskog učinka. Točni iznosi ovise o troškovima opreme, instalacije, dozvola i drugih određenih čimbenika. Kod procjene je puno toga potrebno uzeti u kalkulaciju, koristiti specijalizirani softver, dron i druga specijalistička tehničko-tehnološka rješenja, te u multidisciplinarnom timu koji čine inženjeri, ekonomisti i agronomi "provrtjeti" sve opcije i donijeti odluku o najboljem rješenju za pojedini slučaj.

Načelno, i bez uzimanja u obzir svih specifičnosti, ako govorimo o kvali-

tetno odrađenom poslu, te o agrosolarnoj elektrani koja je i isplativa, i sigurna, i održiva, jedan megavat (MW) instalirane snage zahtjeva oko tri hektara poljoprivrednog zemljišta. Cijena same solarne elektrane, bez konstrukcijskih i potkonstrukcijskih elemenata, kreće se na tržištu od 1.000 do 1.300 eura po kW instalirane snage. Jedan MW ima 1.000 kW, pa to iznosi od 1.000.000 do 1.300.000 eura.

Koliko se električne energije potencijalno može proizvoditi na poljoprivrednim površinama?

Potencijalna proizvodnja električne energije ovisi o veličini i učinkovitosti instaliranog sustava, kao i o dostupnosti sunčeve svjetlosti na lokaciji. Možemo konstatirati da je na tri hektara poljoprivredne površine smisleno postaviti jedan MW instalirane snage solarne elektrane. Količina proizvodnje električne energije ovisi o geografskoj lokaciji i izloženosti lokacije suncu. U Istri solarni potencijal iznosi u prosjeku 1.350 kW proizvedene električne energije godišnje po jednom instaliranom kW.

Prema studijama, u Republici Hrvatskoj postoji površina od gotovo 44.000 hektara pogodna za razvoj agrosunčanih elektrana. Ako bismo, primjera radi, trećinu pokrili agrosolarima, tada bismo imali instalirane snage solarne energije veličine blizu 15 GW, što bi generiralo oko 2.000.000.000 eura vrijednosti proizvedene električne energije godišnje.

Nama se stalno javljaju strani investitori i inozemne tvrtke koje se bave razvojem takve vrste projekata te su u neprestanoj potrazi za sljedećom investicijom. Primjerice, Danci i Nizozemci. Između ostalog javljaju se i zato što je s prosječnom cijenom od 74 eura godišnjeg zakupa jednog hektara čistoga poljoprivrednog zemljišta, bez zgrada i nasada, Hrvatska pri dnu Europske unije, prema podacima Eurostata za 2021. godinu. Jeftinije se hektar obradive zemlje može zakupiti samo još u Slovačkoj. Najskuplji je zakup poljoprivrednog zemljišta u spomenutoj Nizozemskoj, u prosjeku 836 eura po hektaru na godinu.

Je li poljoprivredni rod siguran, odnosno je li moguće istodobno korištenje površine bez negativnih utjecaja na jednu od proizvodnji?

Toni Batel

FOTO: LUMOS ENERGY

Jest. Potpuno siguran. Svakako je moguće kombinirano korištenje površine, no ključno je pametno planiranje sustava i prilagođavanje projekta specifičnoj biljnoj proizvodnji. Agrosolarne elektrane se instaliraju između ili iznad nasada, na plastenike i slično, čime se dodatno ne narušavaju staništa životinjskog i biljnog svijeta. Agrosolari mogu pružiti zaštitu nasadima i poboljšati uvjete za rast, smanjujući stres od jakog sunca i nepovoljnih vremenskih uvjeta. Paneli izoliraju nasade za nižih temperatura, i štite ih tijekom vrućinskih valova. Naime, suše u ljetnim mjesecima najveći

su pojedinačni uzrok štete u hrvatskoj poljoprivredi; a od 2013. do 2016. godine prouzročile su gubitke od ukupno čak 400 milijuna eura. Više vlage u tlu znači manju potrebu za navodnjavanjem, jer paneli smanjuju i isparavanje vode iz tla.

Možemo li imati agrosolare bez agronomata?

Mišljenja sam da ne možemo. Ni agrosolare, a niti gospodarski i okolišno održivu poljoprivrodu. Iznimno je važno poljoprivrednu aktivnost planirati usporedno s razvojem elektrane, zbog optimizacije svih resursa. Nužno je stoga na

TEMA BROJA: AGROSOLARI U HRVATSKOJ

vrijeme isplanirati pozicije agrosolara unutar nasada sa stručnom osobom iz poljoprivredne proizvodnje, kako bi se izbjegli negativni utjecaji na nasad i osigurala optimalna integracija sustava. Uz ostalo, za optimalno korištenje prostora unutar solarne elektrane potrebno je poznavati i tip tla, parametre njegove plodnosti, nadmorsku visinu, oblike reljefa, nagnutost terena, izloženost prema stranama svijeta te podrobne klimatske značajke područja, kao i oborinski i temperaturni režim.

Kako je to sve dio "ulaznih" podataka za određivanje pogodnosti prostora unutar solarne elektrane za poljoprivrednu, potrebno je poznavati i druge informacije za specifičnu lokaciju, kao što su: oblik i opseg postojeće poljoprivrede na nekom području, strukturu gospodarstva prema prevladavajućim oblicima poljoprivrede, raspoloživu mehanizaciju, dobnu strukturu poljoprivrednika, te razinu znanja i prevladavajuću tehnologiju koja se koristi u radu.

Uz sve to, organizacija poljoprivrede unutar područja solarnih elektrana ovisit će i o potrebama tržišta, udaljenosti tržišta, mogućnostima skladištenja i transporta proizvoda, te o ukupnoj isplativosti same aktivnosti. Mogući su različiti intenziteti poljoprivrede, od one koja se koristi ekstenzivnim uzgojnim metodama, do onih s visoko intenzivnim sustavima uzgoja.

Kako će se u vremenu i prostoru definirati konkretnе lokacije, za uspješno planiranje poljoprivrede potrebno je prethodno izraditi pedološku studiju

za konkretnu lokaciju, prema potrebi predvidjeti mjere iz područja hidrotehničkih melioracija, kao što su odvodnja i navodnjavanje, kao i ostale mјere uređenja zemljišta za određenu namjenu. Uz to, potrebno je utvrditi i stanje poljoprivrednih gospodarstava koja bi mogla biti nositelji poljoprivredne aktivnosti unutar prostora solarne elektrane, kao i optimalan način korištenja, koji će sasvim sigurno biti različit za različite lokacije.

Ovisno o modelu valja definirati i biljno uzgojne zahvate, kako bi se osigurali optimalni uvjeti za ostvarenje uspješne poljoprivrede unutar prostora solarne elektrane. Primjerice: uzgoj povrća moguć je na tlu, u posebno pripremljenom supstratu, ili u hidroponskim sustavima uzgoja. Mogućnosti su velike, samo načine njihovog ostvarenja treba pravilno osmisлити.

Tu je i održavanje, koje također nije uputno provoditi bez agronoma. Uvijek je bolje učiti na tuđim pogreškama, nego na vlastitim.

Koje su koristi agrosolara za poljoprivrednika i za druge dionike?

Koristi agrosolara za poljoprivrednika su višestruke: proizvodnja električne energije za vlastite potrebe i potencijalnu prodaju, fizička zaštita nasada od vremenskih nepogoda, smanjenje troškova energije i dodatni prihod od prodaje viška proizvedene energije. Uz to, kombinirano korištenje površina omogućuje uzgoj jednogodišnjih i višegodišnjih prehrabnenih, vlaknastih ili specijalnih usjeva ispod i oko solarnih

infrastrukturna, solarnu ispašu, te stvaranje ili obnavljanje staništa.

Iz perspektive poljoprivrednika, proizvedena se električna energija može koristiti za opremanje sustava za navodnjavanje, odnosno korištenje crpki za podzemne vode. Na taj način možemo govoriti o održivoj poljoprivrednoj proizvodnji koja već u početku ima olakšane uvjete u smislu smanjenih troškova proizvodnje. Povrh toga, poljoprivrednici koji su vlasnici poljoprivrednog zemljišta mogu ostvariti dodatne prihode kroz pravo služnosti na svojoj zemlji.

Dakle, osim što solarni paneli štite poljoprivredne kulture od klimatskih nepogoda te time pridonose većem prinosu i većim prihodima iz same poljoprivredne proizvodnje, proizvodnja električne energije za vlastite potrebe i potencijalnu prodaju kroz postojeći sustav omogućava poljoprivredniku dvostruko korištenje zemljišta i time dodatne izvore prihoda. Na taj se način osnažuju ruralni prostori i daje im se prilika za ravnomjeran razvoj s urbanim područjima. U svijetu je tako, primjerice, kao dodatni izvor prihoda za stočare sve raširenija praksa korištenja ovaca za upravljanje vegetacijom na solarnim lokacijama velikih razmjera. U 2021. godini Hrvatska je, recimo, imala 654.000 grla ovaca. Ujedno, 2021. godine Hrvatska je imala 1.669 hektara nasada bobičastog voća. Valjalo bi ubrzati korištenje svih tih silnih resursa koji su nam na raspolaganju.

Osim za tvrtke poput Lumosa, za vlasnike zemljišta i za same poljoprivrednike, dodatan je to prihod i za gradove i općine. Agrosolarne projekte prate multiplikativni učinci i mnoge koristi za sve dionike.

Postoje li studije o učinkovitosti agrosolara u poljoprivrednoj proizvodnji?

Postoje razne studije o učinkovitosti agrosolara iz susjednih i drugih EU zemalja koje su već primjenile takve projekte. Te studije pokazuju pozitivne učinke na poljoprivrednu proizvodnju i energetsku učinkovitost, te navode koje su kulture najpogodnije za agrosolarse projekte. I sama činjenica što je od 2023. godine solarne elektrane u Hrvatskoj moguće postavljati na sve poljoprivredne površine pod trajnim nasadima govo-

FOTO: PIXABAY

FOTO: PIXABAY

ri kako je prema procjeni niza hrvatskih stručnjaka na koje se oslanja zakonodavac, broj takvih studija provedenih u drugim zemljama itekako reprezentativan. Ta odluka nije donesena olako. Ne bi se ni europski poticaji dodjeljivali takvim projektima da su oni štetni i/ili neučinkoviti. Kako bi se očuvala poljoprivredna proizvodnja, uz postavljanje agrosolara obavezno je zadržati poljoprivrednu namjenu zemljišta. S druge strane, agrosolare nije moguće graditi unutar nacionalnih parkova i parkova prirode, što kao agronom i ljubitelj prirode podržavam.

I odjel tvrtke Lumos Energy za agrosolarne elektrane, Lumos Agrosolar, upravo u Istri kreće s vlastitim testiranjem agrosolarnih elektrana u vinogradima. Namjeravamo objaviti studiju sa zapažanjima i rezultatima s multidisciplinarnim timom stručnjaka. No, iz obilaska sličnih lokacija u drugim evropskim zemljama i do sada objavljenih studija već znamo što otprilike možemo očekivati. Na primjer, niži udio šećera u usjevima zaštićenim solarnim panelima u Francuskoj doveo je do izbjegavanja prekomjerne količine alkohola tijekom procesa fermentacije.

Iz iskustava drugih zemalja znamo i kako je kombinacija ekološke poljoprivrede i agrosolara doista nešto odlično. Za ekološki uzgoj su od ratarskih kultura visine do 1,2 metara iznimno pogodni soja, grašak, siderati, grah. Te su se iste kulture u svijetu pokazale iznimno pogodnim i za solare.

S obzirom na to da Hrvatska proizvodi 9,2 posto ukupne europske proizvodnje soje, a da potražnja za ekološkim

proizvodima u čitavom svijetu raste, smislenost poticanja sinergije ekološke poljoprivrede i agrosolarnih elektrana u Hrvatskoj je evidentna. U Hrvatskoj je za tržište 2021. godine bilo zasađeno 1.037 hektara nasada graha i graška. Hrvatska tek treba započeti vlastite projekte kako bi prikupila domaće podatke.

Negdje nam studije i nisu potrebne, primjerice, agronomima je poznato kako malina i kupina najbolje uspijevaju u uvjetima djelomičnog zasjenjenja. U prirodi postoje i brojni primjeri vegetacije u "katovima" gdje se za svjetlost i ostale biotičke čimbenike različite biljke međusobno natječu, ali sve one ipak uspješno rastu.

Mišljenja sam kako u Hrvatskoj trebamo pokušati balansirati između razumljive potrebe stručne javnosti za provedbom vlastitih studija, i važnosti bržega djelovanja. Nekada zbilja ne treba izmišljati toplu vodu. Treba jednostavno otići u Italiju, Francusku, Sloveniju, ili neku drugu zemlju koja je u tome puno iskusnija, i učiti na primjerima iz njihove prakse. Inače ćemo i dalje biti pri dnu raznih rang lista u Europskoj uniji. Skloni smo, čini mi se, sebe ponekad paralizirati od analize. Ili nepotrebno usporavati vlastiti razvoj u strahu od prijetnji i rizika koji nisu realno ostvarivi, ne uzimajući u dovoljnoj

mjeri u obzir oportunitetni trošak sporog djelovanja za naše gospodarstvo, a time i kvalitetu života ljudi koji žive na ovim prostorima. Dok mi čekamo, drugi idu naprijed. Drugim riječima, čekanje je zapravo – daljnje nazadovanje. S druge strane, kudikamo razvijenije zemlje poput Nizozemske, Francuske, Italije ili

Njemačke i dalje napreduju i ne namjeravaju stati. U Nizozemskoj jedna od tri kuće ima krovnu solarnu elektranu, a Nizozemci već odavno koriste i prednosti agrosolarnih rješenja. Bilo bi mudro da krenemo odlučnije slijediti njihov primjer. Primjera radi, u Sjevernom Brabantu je već samo jedan poljoprivrednik, Maarten van Hoof, postavio 24.206 panela koji štite njegove maline od lošeg vremena, istodobno proizvodeći struju za čak 2.810 kućanstava. Neupitno je iz tog, i niza drugih provedenih istraživanja, kako maline bolje uspijevaju ispod polutransparentnih panela.

Na koncu, gdje god je agrosolare prema zakonu moguće postavljati, primjerice na ribnjake i druga riblja uzgajališta na kopnu, propisani su brojni koraci koje je potrebno slijediti, i dokumenti koje treba izraditi i pribaviti kako se ne bi narušio ekosustav. Nema tu realno prostora stihiskom i iracionalnom djelovanju.

Ipak, i dalje primjećujem u Hrvatskoj puno nepotrebног kočenja razvoja, ni u čemu utemeljene skepse i straha. Pomožite mi to podsjeća na vremena kad je Edison Teslinom izmjeničnom strujom usmratio sloniku Topsy, kako bi dokazao da je njegova struja – sigurnija.

Smetaju li agrosolari poljoprivrednim strojevima?

Ne, ako se dobro isplaniraju visina, mjere, nagib i ostali potrebni parametri kako bi agrosolarni sustav bio prilagođen postojećoj opremi za obradu nasada. Pravilno dizajnirani agrosolari omogućuju nesmetan prolaz poljoprivredne mehanizacije.

 LEJLA BARIĆ

TEHNOLOGIJA BUDUĆNOSTI

PRVI ČOVJEK KOJEM JE UGRAĐEN NEURALINKOV ČIP: "BILO JE ZASTRAŠUJUĆE PUSTITI NEKOГA DA MI 'KOPA' PO MOZGU."

ZA UPRAVLJANJE RAČUNALOM DOVOLJNE SU MISLI I BLUETOOTH VEZA

Noland Arbaugh (30) je u siječnju ove godine postao prvi čovjek kojem je tvrtka Neuralink ugradila bežični čip u mozak. Mladi Amerikanac, rođen u Arizoni, pretrpio je tešku ozljedu leđne moždine u nesreći koja mu se dogodila za kupanja u jezeru 2016. godine. Ne sjeća se što se točno dogodilo, ali zna da je tijekom skakanja u vodu udario glavom o nešto. Razgovarali smo s njim o razlozima zbog kojih se odlučio na rizičnu operaciju i o tome kako izgleda život s čipom u mozgu.

"Odlučio sam se prijaviti za operaciju jer sam želio pomoći tom području znanosti da se razvije i napreduje. Smatrao sam da će mi to otvoriti mnoga vrata i dati priliku da ponovno živim uobičajenim životom. Odluku nisam donio olako. Budući da sam kvadriplegičar, ostao mi je samo još mozak, i bilo je zastrašujuće pustiti nekoga da mi 'kopa' po njemu. Ali želio sam iskoristiti tu priliku", rekao je Arbaugh za Financije.hr.

"Kad su me konačno odabrali za testiranje čipa, jedino o čemu sam razmišljao bilo je preživjeti operaciju. Bio sam vrlo uzbudjen, ali bilo je i mnogo toga o čemu sam prije toga trebao razmisliti i razgovarati sa svojom obitelji", dodao je.

Njegov život se iz korijena promijenio kad je prije toga ostao gotovo potpuno oduzet. Mnoge aktivnosti u kojima je do tada uživao postale su nemoguće, ali odlučio je nastaviti borbu i nije se predao. Zato je bio oduševljen kad je od prijatelja čuo za Neuralink i mogućnosti koje mu se nude ugradnjom čipa.

Neuralink je tvrtka koju je 2016. osnovao milijarder Elon Musk, a samo godinu dana nakon osnivanja najavili su da žele napraviti uređaje za kratkoročno liječenje ozbiljnih bolesti mozga, s konačnim ciljem poboljšanja kakvoće života ljudi. Polako su radili i isli prema tom

Noland Arbaugh na bejzbolskoj utakmici

cilju, a najveći korak bilo je testiranje implantata kojeg su nazvali Telepathy – na ljudima.

Zanimljivo je da oni nisu prvi na svijetu koji su izmislili uređaj poznat kao sučelje mozak–računalo ili BCI, a Arbaugh nije prva osoba na svijetu kojoj je čip stavljen u mozak. No, razlika između Neuralink i ostalih je što je njihov uređaj manji i tanji te ga implantira poseban robot.

Prošle godine dobili su odobrenje za kliničko ispitivanje i objavili kako žele omogućiti ljudima da upravljaju kurzorom ili tipkovnicom na računalu koristeći samo svoje misli. Počeli su tražiti ljude pogodne za testiranje svoje tehnologije, a jedan od uvjeta bio je da osoba mora biti paralizirana. Arbaugh se prijavio za istraživanje, obavio nekoliko razgovora i prošao kroz veliki broj ispitivanja, pa su ga nakon mjesec dana odabrali, i tako je postao prva osoba kojoj je ugrađen Neuralinkov čip.

Iako je sama pomisao na takvu operaciju strašna, Arbaugh kaže da se nije bojao. Otkrio nam je da postoji poseban razlog za to.

“Uopće me nije bilo strah. Mislim da je to zbog moje vjere u Boga. Smatrao sam da Bog ima posebnu nakanu za mene. Znao sam da me ne bi stavio u takav položaj i proveo kroz cijeli postupak razgovora za operaciju, da sve to nema nekakvog smisla”, rekao nam je hrabri Amerikanac.

Kaže da se jedino morao pomiriti s razlogom zbog kojega je odabran za testiranje čipa. Nije znao je li mu Bog pružio tu nevjerojatnu priliku i pomoć kako bi postigao nešto pozitivno za sebe, ili je tu kako bi postao primjer ako nešto podje po zlu. Pitao se hoće li njegovo iskustvo biti pozitivno, ili samo upozorenje drugima da ne idu na takve zahvate.

“Pomirio sam se s obje mogućnosti. Mislio sam da ću se možda više bojati kako se bližila operacija, ali nikad se nisam bojao. Moja je obitelj naravno bila zabrinuta zbog operacije, jer ipak je reč o mozgu, ali su me podržavali. Samo su htjeli ono što je najbolje za mene”, ispričao nam je za naš časopis.

Nakon operacije osjećao se odlično. Kaže da mu uopće nisu bili potrebni lijekovi protiv bolova koje mu je liječnik preporučio za korištenje. Tvrdi da mu je to bio jedan od lakših odlazaka u bolni-

Neuralink Robot

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

cu, a posebno je pohvalio Neurološki institut Barrow (Barrow Neurological Institute) zbog posebno dobre zdravstvene njege. S obzirom na to koliko se dobro osjećao, i da nije bilo nikakvih komplikacija, samo se htio što prije vratiti kući i isprobati čip.

“Osjećam se isto kao i prije operacije, odnosno uopće nemam osjećaj da mi je nešto ugrađeno u mozak. Stalno govorim ljudima: ‘Kad biste mi izbrisali pamćenje i rekli da imam čip u mozgu, ne bih vam vjerovao.’ Ne osjećam ništa”, rekao je Arbaugh.

Objasnio nam je kako funkcioniра čip koji mu je poboljšao kvalitetu života i pružio bezbroj uzbudljivih mogućnosti. Smatra da cijeli postupak uopće nije bio toliko složen.

“Prilično je jednostavno. Postoje šezdeset i četiri niti s po šesnaest elektroda koje su ugrađene izravno u moj mozak, a koje primaju signale iz neurona. Ti neuroni se aktiviraju svaki put kad pokušam pomaknuti dio tijela, odnosno kad zamisljam da mičem dio tijela. Pokušaji micanja tijela služe kako bi algoritam

naučio što želim učiniti. Tako nadzirem posebnu aplikaciju i preko nje obavljam sve što želim na raznim uređajima. Sve me to uopće ne umara. Mogu reći da budem jednako umoran kao bilo koja druga osoba koja koristi računalo”, rekao je.

Nije odmah mogao koristiti čip, ali su mu nekoliko sati nakon operacije donjeli ekrani u sobu na kojem je mogao vidjeti kako izgleda kad zamislja da miče ruku. To je za njega bilo nevjerojatno iskustvo.

“Prvih deset dana morali smo se pridržavati sigurnosnih protokola i nismo smjeli puniti uređaj, koji se inače napaja baterijom na bežično punjenje. Zato sam ga tada koristio samo oko sat vremena dnevno. Prošlo je možda dva tjedna prije nego što sam prvi put mogao potpuno nadzirati kurzor. Nikada to neću zaboraviti. To je doista jedna od najnevjerljivijih tehnologija na svijetu!”, prisjeća se Arbaugh.

Kaže da nije morao na poseban način naučiti koristiti tu jedinstvenu tehnologiju, nego je algoritam zapravo morao naučiti što on želi raditi. Ipak, i on se

INTERVJU: TEHNOLOGIJA BUDUĆNOSTI

FOTO: PRIVATNI ARHIV

Noland na rehabilitaciji

morao bar malo prilagoditi algoritmu, ali od samog početka se dobro snašao i na najbolji način iskoristio priliku koju je dobio.

Čip mu omogućuje da koristi bilo koje računalo na koje je postavljena aplikacija preko koje se može povezati, a koju je programirala tvrtka Neuralink. No, zanimljivo je i s koje udaljenosti može koristiti čip kako bi upravljao računalom ili nekom drugom tehnologijom, jer je pretpostavka da mora biti u blizini uređaja.

"Uspio sam koristiti čip s drugog kraja kuće. To je udaljenost koju sam iskušao. Mogu ga koristiti dok god sam povezan s Bluetoothom", ispričao nam je uzbudjeno.

Nakon nesreće Arbaugh se naučio kretati u invalidskim kolicima i koristiti štap koji drži u ustima kako bi upravljao računalom. Takav štap inače koriste ljudi koji ne mogu upravljati ostalim dijelovima tijela. Sastoji se od gumenog nastavka za usta i štapića kojim se može tipkati po električkim uređajima. Dok je koristio štapić, Arbaugh je uvijek morao imati nekoga tko će mu pomoći. Obično su to bili njegovi roditelji, koji bi ga postavili da sjedi u uspravnom položaju i stavili mu štap u usta. Osim toga, nije ga mogao dugo koristiti, jer bi dobio ozljede i plikove u usnoj šupljini. Sada takav postupak više nije potreban i može koristiti računalo koliko god želi, što je veliko olakšanje za njega i njegovu obitelj.

"Korištenje računala prije nego što mi je ugrađen čip bilo je strašno naporno. Ono što svima govorim je da mi je ponekad trebalo pet, deset, možda čak i petnaest minuta da pošaljem običnu SMS

poruku. Zamislite da tako pokušavate surfati internetom. To jednostavno nije bilo izvedivo. Sada uživam radeci štošta na računalu. Koristim ga za učenje jezika, slanje mailova i mnoge druge aktivnosti. Upravo komuniciram s vama koristeći čip. Osim toga, volim igrati igrice. Nadam se da ću jednog dana moći napisati i knjigu", rekao nam je.

Ipak, uz sve pozitivno što mu se dogodilo otkako je dobio čip, bilo je i poteškoća. Glavni problem s čipom pojavio se samo nekoliko tjedana nakon operacije. No, bez obzira na izazove, Arbaugh i dalje ima pozitivan stav i vjeruje da je sve riješeno i da više ne mora brinuti o tome. Ispričao nam je što se točno dogodilo i kako je problem ispravljen.

"Odmah nakon operacije, i sljedećih mjesec dana, neke od niti koje su stavljenе u moj mozak su se povukle. Zbog toga sam imao vrlo loš nadzor nad računalom. Trebalo je nekoliko tjedana da se to popravi. Morali su samo malo promjenili softver kako bih ponovno mogao potpuno upravljati raznim uređajima. Prilagodili su način na koji algoritam očitava neuronske signale. To iskustvo nam je svima pomoglo da naučimo nešto novo, i dragi mi je zbog toga. Bilo je teško, ali se isplatilo. Ne brinem se da će se nešto slično ponoviti. Niti su se ustalile i nema dokaza da se više miču", objasnio je Arbaugh.

Obično je oporavak nakon operacije dug i potrebno je uzimati razne lijekove, ovisno o tome što je operirano, kako ne bi bilo bolova ili kako ne bi došlo do infekcije. Osim lijekova, ljudi često idu i na terapije. Od svih mogućih operacija, moglo bi se reći da je operacija mozga jedna od najtežih. Zato je iznenadjuće

što je sve Arbaugh nakon nje morao činiti, a što ne, te koliko brzo se oporavio i prilagodio novom načinu života

"Nisam morao koristiti nikakve lijekove zbog te operacije. Imam redovite pregledе s timom koji provodi istraživanje na Neurološkom institutu Barrow. Prvi pregled je bio zakazan deset dana nakon operacije, zatim mjesec dana, a nakon toga su mi priopćili da dođem svaka tri mjeseca", rekao je.

Prije nego što mu je ugrađena nova tehnologija, psihički se osjećao loše i nije znao što ga čeka u budućnosti. Većinu vremena provodio je u krevetu, osim ako je morao nešto obaviti ili ako bi mu došli posjetitelji. Sada je sve potpuno drukčije, više je povezan sa svijetom oko sebe i ne mora se toliko brinuti o budućnosti.

"Zbog ovog čipa imam novi život i svaki dan osjećam da taj život ima neku svrhu. S vama komuniciram upravo zbog mogućnosti koju mi je dala ta tehnologija preko koje mogu doprijeti do ljudi diljem svijeta. Ne mogu biti zahvalniji na tome. Također, smatram da me je to sve učinilo boljim sinom, bratom i prijateljem. Ljudi kažu da se više smiješim i da izgledam sretnije. Sada mi je život zanimljiviji, više nego što je ikad bio u posljednjih osam godina", zaključio je Arbaugh.

Nakon njegove uspješne operacije, Neuralink je najavio da traži nove kandidate koji će primiti isti tretman. Jedina razlika je, kažu, ta što će ga ugraditi na malo drukčiji način kako ne bi bilo problema kakve je imao Arbaugh. Na društvenoj mreži X pozvali su kvadriplegičare koji žele istražiti nove načine upravljanja svojim računalom da se prijave. Moguće je da će u budućnosti takva tehnologija imati i druge funkcije, a ne samo da pomogne ljudima da lakše koriste računalo. Jedna od funkcija mogla bi biti pomoći slijepim ljudima.

"Svakome tko razmišlja o ugradnji implantata savjetovao bih da to učini. Pogotovo ako je invalidna osoba, jer će joj to potpuno promijeniti život. Postoje neki etički problemi oko dobivanja čipa kad nemate invaliditet, ali ja nisam stručnjak za to. Vidim razne mogućnosti te tehnologije i u ovom trenutku je podržavam. Ne mogu dovoljno zahvaliti Neuralinku za sve", poručio je.

VLADANA KOVAČEVIĆ

ALP

AUTOLIMAR
AUTOLAKIRER

Belajske Poljice 91 47250 Duga Resa

098 980 72 03 autopavlakovic@gmail.com

Bartulović - Puljić projektiranje

 Analize i savjetovanja

 Procjena dizajna i gradnje

 Vođenje projekata i stručni nadzor

 Arhitektonsko projektiranje

Kaleta 3, 21000 Split | +385 99 4699 055 Zdravko | +385 98 892 068 Marko | bartulovizdravko1@gmail.com | markodiv2000@yahoo.com | www.bartulovic-puljic.com

BERKO SOLAR d.o.o.

Ulica Ivane Brlić Mažuranić 25, 40000 Čakovec
e-mail: berko@berko.hr

**PROIZVODNJA
ELEKTRIČNE ENERGIJE
IZ OBNOVLJIVIH IZVORA**

098/24 22 22

**PRODAJEMO
14 SOLARNIH ELEKTRANA**

FOTO: PR

Osnivači Daytonе Goran Draganić,
Ivan Burazin i Vedran Jukić

OSIGURANO NOVIH PET MILIJUNA DOLARA INVESTICIJA

IVAN BURAZIN: GOTOVО SVE TVRTKE S FORTUNE 5000 LISTE SU POTENCIJALNI KUPCI DAYTONE

ISTOIMENI ALAT DAYTONE, HRVATSKE TVRTKE SA SJEDIŠTEM U NEW YORKU, KORISTE VELIKI IGRAČI IZ FINANSIJSKOG I VOJNOG SEKTORA, ALI I ZRAKOPLOVNE INDUSTRIJE.

Startup Daytonе uspješno je završio novu rundu investiranja u kojoj je osigurao dodatnih pet milijuna dolara početnog ulaganja za unapređenje istoimenog alata za upravljanje razvojnim okružjem otvorenog koda. Taj je uspjeh još dojmljiviji uzmemu li u obzir da su u "pre-seed" rundi već dobili dva milijuna dolara, kao i činjenicu da su osnovani prije nešto manje od godinu dana. O sve mu tome smo za *Financije.hr* razgovarali s Ivanom Burazinom, suosnivačem i izvršnim direktorom Daytonе.

Krenuo bih od aktualnosti — upravo ste osigurali dodatnih pet milijuna dolara ulaganja; što namjeravate učiniti s tim novcem, odnosno što će vam sve omogućiti ta "finansijska injekcija"?

S novim ulaganjem od pet milijuna dolara Daytonе namjerava ubrzati razvoj proizvoda, proširiti tim kroz nova zapošljavanja u marketingu, prodaji i inženjeringu te nastaviti misiju demokratizacije razvojnih procesa za programere diljem svijeta.

Ovu rundu investiranja predvodi jedan od najpoznatijih američkih fondova Upfront Ventures. Kako izgledaju pregovori s takvim fondom, i koje sve uvjete treba ispuniti jedan startup da bi netko poput Unfront Venturesa uložio u njega?

Pregovori s fondom poput Upfront Ventures su poput intenzivnog putovanja koje započinje neočekivano. U našem slučaju, Peter Zakin iz Upfronta nas je prvi kontaktirao, privučen popularnošću Daytonе na GitHub-u. To je bio prvi korak

u uzbudljivom postupku koji je uslijedio. Tijekom inicijalnog sastanka imali smo priliku predstaviti našu viziju rješavanja ključnih problema u developer experien-ceu, s posebnim fokusom na enterprise tržište. No, to je bio tek početak. Upfront je zatim proveo opsežno istraživanje, razgovarajući s potencijalnim kupcima i stručnjacima u industriji, temeljito ispitujući svaki aspekt našeg poslovanja. Bili smo pod povećalom, ali to nam je dalo priliku da dokažemo snagu našeg "product-market fita" i jedinstveni položaj na tržištu. Naše prethodno iskustvo s Codeanywhereom i rad u Infobipu pokazali su se kao ključni čimbenici koji su ulili povjerenje investitorima. Kroz cijeli postupak ostali smo otvoreni za povratne informacije, spremni prilagoditi se ako je potrebno. Na kraju, naša jasna vizija budućnosti razvoja softvera i ambicija da postanemo lideri u toj transformaciji bili su presudni. Taj intenzivni postupak nije bio vezan samo za osiguravanje finančiranja; bio je to test naše vizije, proizvoda i tima, koji nas je dodatno osnažio i potvrdio da smo na pravom putu.

Osim njih, možete li navesti još neke ulagače?

Upfront Ventures je vodio, odnosno uložio najveći dio iznosa, ali uz njih je važan bio i 500 Emerging Europe, koji je uložio i u prijašnjoj "Pre Seed" rundi.

Sad bih se posvetio samoj Daytoni. U opisu vašeg startupa stoji kako je u pitanju "inovativna razvojna platforma koja nudi sigurna i skalabilna razvojna okruženja za ubrzanje razvoja u tvrtkama". O kakvom je alatu točno riječ?

Daytona je inovativni alat za upravljanje razvojnim okruženjem otvorenog koda. Pojednostavljuje proces stvaranja standardiziranih i sigurnih okruženja, automatizira postavke okruženja na granama unutar projekta i omogućuje jednostavno dijeljenje razvojnih okruženja. Ključno je razumjeti da programiranje nije samo pisanje koda. Programeri moraju i konfigurirati svoje razvojno okruženje, što često oduzima značajno vrijeme i stvara frustracije. Trenutno, prema našim istraživanjima, developeri troše čak 56 posto svojeg vremena na probleme vezane uz razvojna okruženja, umjesto na sâm razvoj softvera. Daytona rješava taj problem tako što automatizira i pojednostavljuje proces postavljanja

i održavanja razvojnih okruženja. Naš cilj je smanjiti to vrijeme potrošeno na probleme s okruženjem na gotovo ništa, omogućujući programerima da se usmjeri na ono što je stvarno važno – pisanje kvalitetnog koda i stvaranje inovativnih rješenja.

Iz kojeg sektora dolazi većina vaših klijenata, s kim sve surađujete?

Daytona ima širok spektar klijenata iz različitih industrija, ali nekoliko sektora se ističe po zastupljenosti. Prvi od njih je finansijski sektor, uključujući banke i osiguravajuća društva, koji čini značajan dio naše klijentele. Te institucije često imaju složene razvojne potrebe i stroge sigurnosne zahtjeve, što čini Daytonu idealnim rješenjem za njih. Zrakoplovna industrija je također među vodećim korisnicima našeg alata. Ta industrija zahtijeva visoku preciznost i pouzdanost u razvoju softvera, što Daytona omogućuje kroz standardizirana razvojna okruženja. Vojni sektor je još jedno područje gdje Daytona nalazi primjenu, vjerojatno zbog svoje sposobnosti da osigura sigurna i nadzirana razvojna okruženja. Međutim, važno je napomenuti da potencijal Daytonе seže daleko izvan tih

```
user@user-mac ~ daytona create
✓ Connecting to repository
✓ Creating new workspace
✓ Creating project text-the-internet
✓ Workspace creation completed
✓ Starting workspace
✓ Starting project text-the-internet
✓ Establishing connection with the workspace

Workspace      text-the-internet
State          RUNNING
Editor         VSCode
Repository     github.com/daytonaio/text-the-internet

Opening workspace in preferred editor...
```

```
src > text-the-internet.tsx U X
src > text-the-internet.tsx
1 // components/Carousel.js
2
3 import { useEffect, useState } from 'react';
4
5 interface CarouselProps {
6   divs: string[]; // Specify the type of divs prop
7 }
8
9 const Carousel: React.FC<CarouselProps> = ({ divs }) => {
10   const [currentIndex, setCurrentIndex] = useState(0);
11   const [timer, setTimer] = useState(5);
12   const [doneDivs, setDoneDivs] = useState<number[]>([0]);
13
14   useEffect(() => {
15     const timerInterval = setInterval(() => {
16       setTimer(prevTimer => prevTimer - 0.1);
17
18       if (timer <= 0) {
19         setDoneDivs((prevDoneDivs) => [...prevDoneDivs, currentIndex]);
20         setCurrentIndex((prevIndex) => (prevIndex + 1) % divs.length);
21         setTimer(5);
22       }
23     }, 100);
24
25     return () => clearInterval(timerInterval);
26   }, [currentIndex, timer, divs]);
27
28   useEffect(() => {
29     ...
30   }, [doneDivs]);
31 }
```


INTERVJU: OSIGURANO NOVIH PET MILIJUNA DOLARA INVESTICIJA

industrija. Zapravo, gotovo sve tvrtke s Fortune 5000 liste su potencijalni kupci Daytona. To je zato što svaka velika korporacija koja se bavi razvojem softvera može imati koristi od optimizacije svojih razvojnih procesa i povećanja produktivnosti svojih programera.

Daytona je osnovana prije nešto manje od godinu dana, a prije toga radili ste u Infobipu na pložaju direktora za developersko iskustvo. Što vas je nagnalo da se, da tako kažemo, vratite korijenima?

Tržište nas je jednostavno povuklo. Kroz naše Codeanywhere korijene dobili smo toliko upita za donekle sličan, ali potpuno novi proizvod, da smo jednostavno morali "ponovno" zakoračiti u posao. Potražnja je bila toliko snažna da nismo mogli zanemariti priliku koja se ukazala pred nama. To je bio jasan znak da postoji stvarna potreba na tržištu koju možemo zadovoljiti, oslanjajući se na naše prethodno iskustvo — ali s novim, inovativnim pristupom.

Bili ste također i među osnivačima Codeanywherea, jednog od pionira cloud developmenta. Zašto ste se odlučili za pokretanje Daytona, odnosno zašto istoimeni alat niste razvili u sklopu Codeanywherea?

Odluka o pokretanju Daytona kao zasebnog projekta proizšla je iz dubokog razumijevanja evolucije potreba u svijetu razvoja softvera, stečenog kroz iskustvo s Codeanywhereom i kasnije radom u Infobipu. Codeanywhere je bio usmjeren na pružanje IDE (Integrated Development Environment) rješenja u oblaku, što je bio značajan korak naprijed u svoje vrijeme. Međutim, kroz godine rada postalo je jasno da postoji još veći, fundamentalniji problem koji muči programere — upravljanje razvojnim okružnjima i rješavanje problema "works on my machine". Daytona je nastala kao izravan odgovor na taj specifični problem. Dok je Codeanywhere bio alat za pisanje koda u oblaku, Daytona se bavi cijelim ekosustavom u kojem se taj kod razvija, s okrenutošću na stvaranje standardiziranih razvojnih okruženja. Pokretanje Daytona kao novog projekta omogućilo nam je da izgradimo rješenje od temelja, optimizirano za trenutne potrebe tržišta i s vizijom budućnosti

Kevin Zhang, partner u investicijskoj firmi Upfront Ventures

tune 5000 tvrtke, koje su naši potencijalni klijenti, imaju sjedište u SAD-u. Biti blizu njima olakšava prodaju i podršku. Prepoznatljivost brenda: Američke tech tvrtke često se percipiraju kao vodeće u svijetu, što može pomoći u izgradnji kredibiliteta na globalnom tržištu. Pristup talentima: SAD privlači vrhunske talente iz cijelog svijeta, što nam omogućuje izgradnju raznolikog i visokokvalificiranog tima. Kulturna inovacija: Američka poslovna kultura potiče inovacije i preuzimanje rizika, što se dobro uklapa s našom misijom revolucioniranja razvojnih okruženja.

Međutim, važno je napomenuti da, iako je naše službeno sjedište u New Yorku, mi smo zapravo potpuno distribuirana tvrtka. To nam omogućuje da iskoristimo prednosti poslovanja iz SAD-a, ali istodobno zadržimo fleksibilnost zapošljavanja talenata iz cijelog svijeta, uključujući i Hrvatsku. Na taj način kombiniramo najbolje od oba svijeta — globalni doseg i prepoznatljivost američke tvrtke, s talentima i inovacijama iz različitih dijelova svijeta.

Koliko trenutno imate zaposlenih i planirate li u sljedećem razdoblju proširenja svojeg tima?

Trenutno Daytona ima dvanaest zaposlenih. Kao potpuno distribuirana globalna tvrtka, naš tim je rasprostranjen diljem svijeta, što nam omogućuje da iskoristimo talente bez geografskih ograničenja. Definitivno planiramo značajno proširenje našeg tima u razdoblju koje je pred nama. Naše usmjerenje će biti na tri ključna područja: Inženjering: Namjeravamo zaposlitи dodatne programere kako bismo ubrzali razvoj našeg proizvoda i implementirali nove funkcionalnosti koje će dodatno unaprijediti korisničko iskustvo. Technical Writer: S ciljem širenja svijesti o Daytonu i njezinim prednostima, tražimo stručnjake u i content stvaranju. Prodaja: Kako bismo kapitalizirali na rastućem zanimanju za naš proizvod, namjeravamo proširiti naš prodajni tim.

Svi kandidati koji se zanimaju mogu pronaći trenutno otvorene pozicije na našoj web stranici.

Općenito, koji su planovi za dalje?

Nastaviti jednakim, ako ne i bržim tempom nego dosad.

VEDRAN HARČA

CEREBELLUM
POLIKLINIKA

Ulica braće Radić 63
42000 Varaždin

+385 42 302 071
+385 99 3329 131

info@cerebellumpoliklinika.hr
www.cerebellumpoliklinika.hr

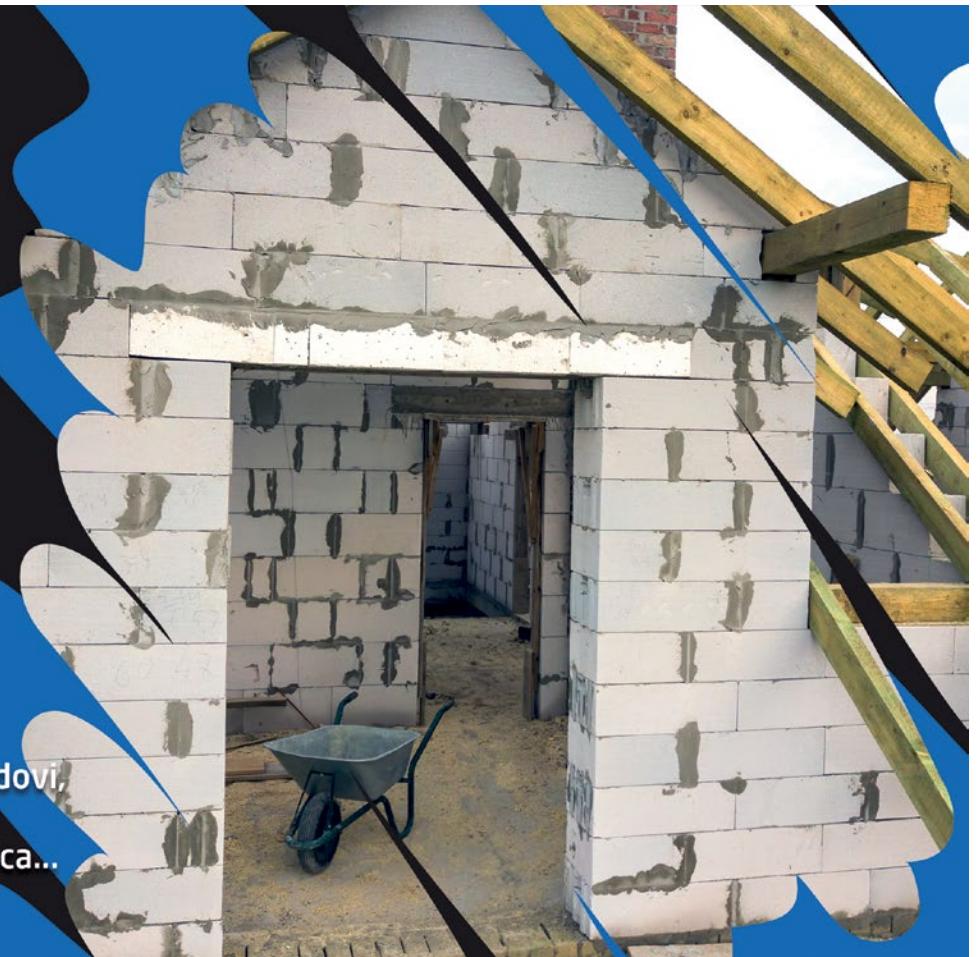
FIZIKALNA TERAPIJA
REHABILITACIJA
ORTOPEDIJA
TRAUMATOLOGIJA
KARDIOLOGIJA
TRETMANI LICA

Antonia Smareglie 63
52215 Vodnjan

098/440-381
citopula@gmail.com

Niski, srednji i visoki Roh-Bau,
izgradnja bazena,
hidroizolacija,
krovopokrivački radovi,
fasaderski radovi,
adaptacije kupaonica...

MLADI U PODUZETNIŠTVU

OGNJEN BAGATIN O POSLOVNOM SVIJETU: MNOGI SANJAJU, A NE ČINE NIŠTA DA OSTVARE SNOVE

NEUSPJEH JE PRILICA ZA UČENJE I POBOLJŠANJE, KAKO BI SE NA KRAJU POSTIGLI ŽELJENI CILJEVI.

Ognjen Bagatin

koji će ih ohrabriti i pokrenuti da razviju poduzetničke vrijednosti. Tako je istaknuo vrijednost svoje konferencije, ali je naglasio da to nije jedina konferencija koja mladima pruža odlične prilike za učenje i povezivanje s drugima.

“Mislim da je učenje kroz primjere iz poslovanja najbolji oblik učenja, kad viđiš da je netko već nešto učinio i da je to moguće. Bitno je mlade povezivati s primjerima uspjeha; ali poduzetnici vole razgovarati i o neuspjehu. Tako pokazuju da su obični ljudi koji proživljavaju iste izazove kao i svi, samo što ne odustaju. Uporni su, imaju viziju, hrabrost, spremni su preuzeti rizik i odgovornost za sebe, svoj tim i za svoju tvrtku”, ispričao nam je poduzetnik.

Smatra da je u poduzetništvu najbitnija vizija, da mlada osoba zna što želi postići. Uz to, potrebno je i okružiti se ljudima koji su već nešto postigli, posebno ako su pokrenuli sličan posao, jer će onda moći pružiti najbolji savjet.

Naglašava da treba imati hrabrosti i zatražiti sastanak s uspješnim ljudima, jer će takvi uglavnom željeti pomoći i saslušati.

“Slobodno dijelite svoje vizije, jer ih nitko osim vas neće tako dobro ostvariti. Svakako mislim da su ljudi puni ideja, ali nedostaje onih koji će od njih napraviti neki posao”, objasnio je Bagatin i dodao da je rad s mladima jedna od odlika uspjehnosti.

Teško je odrediti koje su dobre, a koje loše ideje, i zato ih je najbolje iskušati. Uspjeh nije toliko bitan, kaže poduzetnik, jer se i iz pogrešaka može puno naučiti.

“Svakome je dobro da bude dio nekog startupa, da razmišlja poduzetnički. Poduzetnički način razmišljanja je stvaranje i građenje. To je ono što je odlično da mlade osobe osjete. Tako mogu vidjeti da nije lako i da će pasti, ali da sami moraju ponovno ustati. To je vrijednost

Ulazak u poslovni svijet nije jednostavan, a mladi koji žele pokrenuti neki posao moraju naučiti koje korake trebaju poduzeti kako bi bili što uspješniji. Najbolje savjete mogu im dati oni koji su već u tom svijetu i znaju kako se izboriti sa svim izazovima. Takav je poduzetnik Ognjen Bagatin.

Njegovo ime mnogima je poznato i po Poliklinici Bagatin, koju vodi njegova obitelj i koja pruža usluge u području estetske kirurgije, stomatologije i dermatologije. Tamo je radio od 2009. do 2020. godine. Ali to nije jedino iskustvo koje ima u poslovnom svijetu, jer je radio i u mnogim drugim tvrtkama, a sada je jedan od utemeljitelja konferencije

Poduzetnički mindset za mlađe.

“Shvatio sam da nisam za korporaciju. Najprije sam radio u financijama, a to mi nije bilo prirodno jer sam motivator, vođa i vizionar. Zato sam odlučio raditi u obiteljskoj tvrtki. Htio sam vidjeti što mogu postići. To je bila mala “priča” koju smo razvili, a sada sam u drugim poslovima. Samo gledam gdje su prilike. Ali to je stanje uma koje se gradi godinama, i bilo je puno teških trenutaka koje bih nazvao razvojnim trenucima, jer su mi omogućili da druge učim o poslovnom svijetu”, iznio je Bagatin za *Financije.hr*.

Kaže da mladi na poslovnim konferencijama mogu puno naučiti i dobiti nadahnuće kroz primjere iz poslovanja

koju dobiješ kroz bilo koji pokušaj da ostvariš neku ideju”, rekao nam je.

Međutim, bez obzira na viziju i volju, ako nema novca za pokretanje posla, teško je učiniti bilo što. Zato se mladim poduzetnicima nude razni poticaji, ali čak i tada jedan od uvjeta može biti da imaju određeni proizvod ili bar dio posla. U takvim prigodama su prijatelji i obitelj najbolji način za prikupljanje novčanih sredstava, savjetuje Bagatin.

“Tako se uvijek kreće. Moraš pitati nekoga tko te voli, jer on će ti prvi dati novac; banke neće. Dakako, postoje i takvi koji ulažu u tvrtke u ranoj fazi, no opet moraš napraviti neki proizvod. Zato je najbolje krenuti od novca kojeg možeš dobiti “iz ljubavi”, jer će ti on pružiti prvu stepenicu. Onda kasnije, kad vidiš da se to razvija i da možeš nekome prodati svoj proizvod, pođeš u banke ili tražiš investitore”, objasnio je.

Ipak, ako proizvod koji poduzetnik nudi nije prihvaćen i nije nešto što ljudi žele, dolazi do neuspjeha. Jedan od načina za umanjivanje rizika je provođenje raznih istraživanja tržišta prema kojima se otprilike može odrediti hoće li nešto dobro proći ili ne. Ali i za nešto takvo potrebna su novčana sredstva.

Zato Bagatin predlaže da se ispitivanje obavi na malo nižoj razini, među prijateljima. Ključno je saznati je li netko spreman platiti za proizvod koji se nudi. Mnogi mogu podržavati mlade poduzetnike i govoriti im da imaju dobru zamisao, ali ako nitko nije spreman platiti za to, posebno netko od obitelji i prijatelja, onda je jasno da postoji problem.

Još jedan savjet za one koji žele pokrenuti svoj posao jest da se okruže ljudima koji mogu nadoknaditi njihove slabosti. Takvi ljudi donose novu perspektivu.

“Ako si sâm, onda tražiš ljudе koji su u nečemu bolji od tebe, to je idealno. Ako želiš partnera, onda tražiš nekoga tko nije isti kao ti. Mora biti netko tko je drukčiji kako bi mogao nositi dio rizika, stresa i tereta u poslu”, ističe Bagatin.

“Poduzetništvo je maraton koji te stalno izbacuje iz područja udobnosti. Dakle, ništa nije jednostavno, ne samo u poslovnom svijetu, nego i u životu”, dodaо je.

Osvrnuo se na neke od glavnih prepreka s kojima se susreću mlađi poduzetnici, a osim financiranja, izdvojio je proaktivnost.

FOTO: ĐOŽO ČABRAM

Zvonimir Kišurek,
svlasnik tvrtke
Daidream

“Trebate krenuti i pokušati nešto. Mislim da mnogi sanjaju, a ne čine ništa da ostvare te snove. Putovanje od tisuću milja kreće s prvim korakom. Moraš ga učiniti. Svi najveći poduzetnici do sada morali su učiniti prvi korak. Neki iz potrebe, jer nisu imali drugog izbora, a neki zato što su imali nevjerojatnu želju da to pokrenu. Čak i ako padneš, najgore što se može dogoditi jest da puno naučiš”, zaključuje Ognjen Bagatin.

Trenutačno su u poslovnom svijetu zanimljivi IT sektor i mediji. No, to ne znači da se mlađi moraju usmjeriti samo na njih, jer je za uspjeh potrebna strast, i to bi morao biti glavni kriterij za biranje određenog područja djelatnosti.

“Poduzetnik može biti bilo koja osoba. Po meni, mi imao gotovo četiri milijuna poduzetnika. Samo je pitanje koliko osoba dobro upravlja svojim vremenom, rizicima, odgovornošću i vizijama. Bit ćeš uspješan onoliko koliko si puta spreman pasti i dignuti se. Ja vjerujem u mlađe. Oni su danas puno drukčiji nego što su bili prije. Puno više znaju i samo je potrebna hrabrost. A što se tiče područja djelatnosti koje će odabrati, ja bih uvijek gledao po talentima koje imaju, i da grade iz onoga što je njima prirodno. Naravno, sada se u doba umjetne inteligencije (AI) otvaraju nevjerojatne mogućnosti. Nešto za što ti je prije trebalo sedam dana, sada možeš postići u tri sata. Dakle, tu su prilike. Treba razvijati i prodajne vještine, marketinške vještine, financijske vještine i ako ne znaš nešto, onda se uvijek trebaš okružiti ljudima koji znaju”, rekao nam je.

Vjeruje da su mlađi koji dolaze na poslovne konferencije više informirani i da imaju više hrabrosti. Smatra da je to zato što stalno slušaju uspješnije od sebe, pa ih to gura da idu u poduzetničkom smjeru, ili da jednostavno budu bolji u poslu na kojem trenutačno rade.

Poduzetnički mindset za mlađe, konferencija čiji je utemeljitelj Bagatin, prvi put je održana 2020. godine, i zbog pandemije je morala biti online. Naravno, i prijašnjih godina su organizirane slične konferencije, ali ta je bila samo za mlađe. Najmlađi koji na njih dolaze su obično srednjoškolci, što je odlično, jer ih predavanja raznih stručnjaka mogu usmjeriti da kasnije odaberu zanimanja koja im najviše odgovaraju. Možda čak i da otkriju neka zanimanja za koja prije nisu znali.

Ove godine su sudjelovali i mlađi poduzetnici koji su tek pokrenuli posao, i otkrili kako su to postigli. Jedan od njih je bio Zvonimir Kišurek iz Vukovara, svlasnik tvrtke Daidream, koju je pokrenuo s prijateljima prošle godine. Njegova tvrtka je programirala aplikaciju Tales of Mello, koja pomaže djeci da na zanimljiv način uče o svijetu oko sebe. O tome koliko su uspjeli postići za kratko vrijeme govori činjenica da su imali uspješne suradnje s Nickelodeonom i Disney studijom.

“Zajedničkim naporima, kreativnošću i posvećenošću uspjeli smo pretvoriti viziju u stvarnost”, rekao je Kišurek za Financije.hr.

VLADANA KOVACHEVIC

Radnička ulica 29, Pribislavec
40 000 Čakovec
+385 98 181 3163
info@chasma.hr
www.chasma.com.hr

IZGRADNJA NISKO-ENERGETSKIH
MONTAŽNIH KUĆA

DAYEL

Ulica Augusta Šenoe 4, 10436 Žitarka
091/53 92 028, dayel.strojevi@gmail.com

POPRAVAK PNEUMATIKE I
ELEKTRONIKE NA STROJEVIMA
ZA PROIZVODNJU
PVC I ALU STOLARIJE

ORDINACIJA
DENTALNE MEDICINE
Vesna Hrsto. dr. dent. med.

Aleja Antuna Augustinčića 18/3
10000 Zagreb

01 2321 807
vhrsto@gmail.com

www.ordinacija-hrsto.com

KOMPLETNE STOMATOLOŠKE USLUGE

PROIZVODNJA
SAMOLJEPIVIH I
NESAMOLJEPIVIH
ETIKETA

Talani Čučerski 37
10040 Zagreb
01 2986 901
01 2986 267
091 2986 267
eti@eti-tisak.hr
www.eti-tisak.hr

EUROMONT

Kanalski put 20, 10000 Zagreb, 013888 675, euromont@euromont.hr, www.euromont.hr

CJELOVITA PONUDA ULAZNIH RJEŠENJA

Generalni zastupnik vodećeg svjetskog proizvođača "Assa Abloy Entrance Systems"

ROBOTI UMJESTO ZAPOSLENIKA

KRUNO STRAŽANAC IZ GIDEON BROTHERSA: USMJERENI SMO NA AMERIČKO TRŽIŠTE

HRVATSKA TVRTKA SKLOPILA JE UGOVORE S MNOGIM VELIKIM SVJETSKIM TVRTKAMA ZBOG ZNAČAJNIH USPJEHA U PROIZVODNJI ROBOTA

Gideon Brothers, uspješan startup iz Osijeka, bavi se proizvodnjom autonomnih mobilnih robotova (AMR) koji koriste umjetnu inteligenciju, a posebno je poznat po svojim robotima viličarima. U 2022. godini predstavili su viličara Treya, i to je bio prvi robot na svijetu koji samostalno utovaruje i istovaruje palete surađujući s radnicima. Počeli su ga razvijati za vrijeme pandemije u 2020. godini, kad je zbog koronavirusa i raznih ograničenja bilo otežano poslovanje mnogih tvrtki.

Ove godine najavili su suradnju s Nvidiom, američkom korporacijom sa sjedištem u Kaliforniji u Sjedinjenim Američkim Državama. Nvidia je veliki dobavljač hardvera i softvera za umjetnu inteligenciju (AI), a mnoge poznate tvrtke surađuju s njima. Osnovali su je Jensen Huang, Chris Malachowsky i Curtis Priem, 1993. godine.

O radu s Nvidiom i drugim planovima za hrvatski startup razgovarali smo s Krunom Stražancem, voditeljem uspjeha klijenata i suosnivačem tvrtke Gideon Brothers.

“Mi već duže vrijeme koristimo Nvidijina hardverska i softverska rješenja u području umjetne inteligencije. Nedavno smo objavili i produljenje takve suradnje koja omogućava da naši proizvodi rade što bolje i brže te da budu jednostavniji za korištenje krajnjim kupcima”, ispričao je Stražanac za *Financije.hr*.

“Očekujemo dugu suradnju s Nvidiom, jer je ta tvrtka pouzdan partner i dobavljač komponenti koje su potrebne u razvoju naših mobilnih robotičkih rješenja”, doda je poduzetnik.

Rekao nam je da koriste nekoliko različitih komponenti koje im Nvidia dobavlja, i da su one dio umjetne inteligencije.

Kruno Stražanac,
voditelj uspjeha
klijenata i suosnivač
tvrtke Gideon
Brothers

Elementi koje nabavljaju služe kako bi pomogli njihovim robotima da razumiju svijet oko sebe kao što ga razumiju ljudi.

“To omogućava našim robotima da nauče što je paleta, što čovjek, a što viličar. Zatim se ta informacija dalje procesira u navigaciji i snalaženju robota u prostoru dok obavlja svoje zadatke”, objasnio nam je Stražanac.

Ispričao nam je o planovima koje imaju za svoje viličare i rekao kako vjeruje da će se u budućnosti sve više koristiti takva tehnologija.

“Trenutačno imamo dvije verzije viličara, a razlikuju se po maksimalnoj težini prenošenja i po veličini, što određuje u kojim skladištima oni mogu raditi. Također, prije nekoliko mjeseci smo objavili početak suradnje s Toyotom. Plan je da na njihova hardverska rješenja, odnosno šasije viličara, integriramo komponente našeg sustava kako bismo i te viličare učinili autonomnim. Cilj je da postanu pametni alati za rješavanje određenih problema u skladištima”, rekao nam je poduzetnik.

Gideon Brothers tvrdi da su njihovi viličari toliko učinkoviti da pomažu radnicima da uštede više od osamdeset posto radnog vremena. Navode da djeluju sigurno, dosljedno i pouzdano u dinamičnim okruženjima. Njihov viličar Trey radi na struju, a zbog snažne baterije može samostalno raditi cijelu jednu smjenu. Uz to, svaki slobodan trenutak može iskoristiti za punjenje baterije.

Stražanac nam je otkrio koji su planovi za budućnost njegove tvrtke i na što su se usmjerili u proteklom razdoblju s obzirom na mnoge suradnje koje su ostvarili s velikim svjetskim tvrtkama, i na sve druge uspjehe koji su ih pratili u poslovanju posljednjih nekoliko godina.

“Još prošle godine započeli smo velike komercijalne projekte, a na nekima radimo i ove godine. Trenutačno smo potpuno usmjereni na američko tržište, no podržavamo i neke klijente u Hrvatskoj i u Europi. Očekuje nas nekoliko velikih instalacija flota robota”, rekao je.

“Dakle, po prvi put naši klijenti naručuju veće flote robota koje je zatim

FOTO: HF

potrebno instalirati i integrirati u određeno skladišno poslovanje kako bi preuzeли sav postupak utovara i istovara kamionskih prikolica, što je golemi posao koji do sada na svijetu još nije riješen. Postoji nekoliko tvrtki koje pokušavaju riješiti taj problem, ali mi to radimo na malo drukčiji način. Koristimo naše tehnološke komponente koje omogućuju da to odradimo na prilagodljiviji, dinamičniji i uspješniji način”, ponosan je Stražanac.

No, dok se u poslovnom svijetu povećava korištenje umjetne inteligencije i robota, ljudi sve više strahuju za svoja radna mjesta. Mnogi vjeruju da će uvođenje naprednije tehnologije negativno utjecati na zaposlenost radnika. Milijarder Elon Musk, osnivač Tesle i vlasnik X-a, smatra da ljudi u budućnosti neće uopće morati raditi, jer će roboti preuzeti njihove poslove; ali on na to gleda kao na nešto pozitivno. Ipak, objasnio je da je potrebno uvesti visoki dohodak za sve, kako bi tako nešto moglo funkcionirati na najbolji način.

Uvođenje robota u poslovni svijet i strahovanja ljudi za radna mjesta komentirao je i Kruno Stražanac. On naravno ima vrlo pozitivan stav prema robotima, ali ima i ohrabrujuće poruke za zaposlenike. Tvrdi da nema razloga za strah.

“Kad se uvode roboti, uвijek postoji bojazan kod zaposlenika. Oni to promatraju kao nešto zbog čega će ostati bez posla i pitaju se što će se dogoditi. No, ne moraju se bojati zbog toga, jer iako će se možda zatvoriti neka radna mjesta nakon što ih preuzmu automatizirani sustavi, istodobno će se otvoriti puno više novih poslova. Oni koji rade u skladištima nikako se ne moraju bojati, jer trenutačno nedostaje takvih radnika”, rekao je za *Financije.hr*.

FOTO: GIDEON

Trey, autonomni viličar

Kaže da njegova tvrtka, kroz suradnju robota i čovjeka, omogućava radnicima da budu uspješniji i da ne moraju odraditi teške fizičke poslove koji su zahtjevni i zbog kojih moraju stalno ponavljati iste radnje. Smatra da takvi poslovi previše umaraju radnike, pa zbog toga rade neke uobičajene pogreške.

“Svaki čovjek griješi kad radi, ali kod stroja nema pogrešaka. To povećava pouzdanost i učinkovitost samog poslovanja, a radnici tada preuzimaju lakše poslove, kao što su upravljanje flotom robota. Dakle, ne rade više teške fizičke poslove, nego rade uz pomoć jednostavnog sučelja preko kojeg mogu reći floti robota da istovare kamionske prikolice na dokovima, ili da izvedu bilo koju drugu radnju”, kazao je suosnivač Gideon Brothersa.

“Ovo pomaže i u rješavanju problema nedostatka radne snage. Također, povećava produktivnost i učinkovitost te smanjuje operativne troškove. Osim toga, povećava zadovoljstvo samih radnika i smanjuje ozljede te potencijalne negativne utjecaje na njihovo zdravlje, što je jako bitno. Zbog rada na teškim fizičkim poslovima mnogi ljudi razviju razne bolesti, a ovo će pomoći da do toga ne dođe”, dodaо je Stražanac.

Ispričao nam je nešto i o početku poslovanja svoje tvrtke te o poteškoćama

s kojima su se susreli tijekom godina. Otkrio je da im nije uvijek bilo lako, ali su se snalažili i na kraju izborili sa svim problemima, pa je zbog toga posebno ponosan na sve uspjehe i nuda se da će ih u budućnosti biti još više.

“Mi smo startup koji je krenuo iz Hrvatske prije sedam godina, i rekao bih da smo bili dovoljno ‘ludi’ da pokušamo proizvoditi autonomne robote u našoj zemlji. Zahvalan sam na našim izvrsnim ljudima, a posebno na doktorima znanosti iz područja robotike koji su se škоловali izvan Hrvatske, ali su se na kraju odlučili vratiti. Neki od njih su došli raditi k nama u Gideon Brothers, a drugi su otišli u slične tvrtke. Zbog toga uspijevamo riješiti probleme koje do sada nitko na svijetu nije riješio”, zaključio je.

“Rješavanje takvih problema nam pomaže da budemo konkurentni na tržištu. Nije lako potpisati ugovor s Nvidiom ili s Toyotom, ali i s još nekoliko velikih blue chip kompanija u svijetu. Na to smo iznimno ponosni. Međutim, kao i u svakom startupu, ima uspona i padova. Svaka dosadašnja kriza nas je dotakla, ali uspjeli smo riješiti probleme i imamo vrlo perspektivno razdoblje pred nama. Nadamo se da ćemo u tom razdoblju dosta rasti”, naglasio je Stražanac.

Prema podacima bonitetne kuće CompanyWall, tvrtka Gideon Brothers je u prošloj godini ostvarila ukupne prihode u iznosu od 1,53 milijuna eura, što je poboljšanje u odnosu na 2022., kad su im ukupni prihodi iznosili 1,47 milijuna eura, bolji su i u usporedbi s 2021., kad su iznosili 535.089 eura.

U 2023. godini su, prema CompanyWallu, imali 96 zaposlenika, a prosječna bruto plaća po zaposlenom iznosila je 2.749 eura.

VLADANA KOVACEVIC

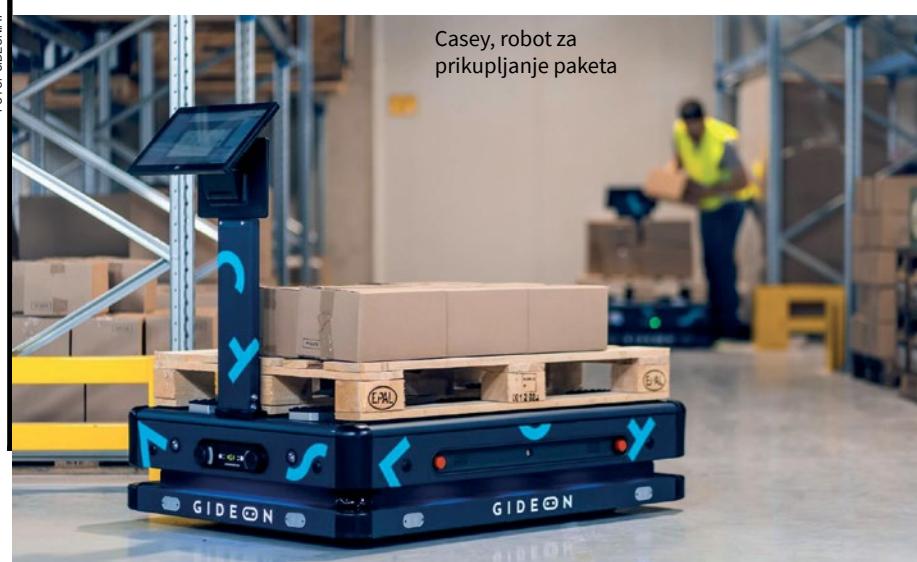
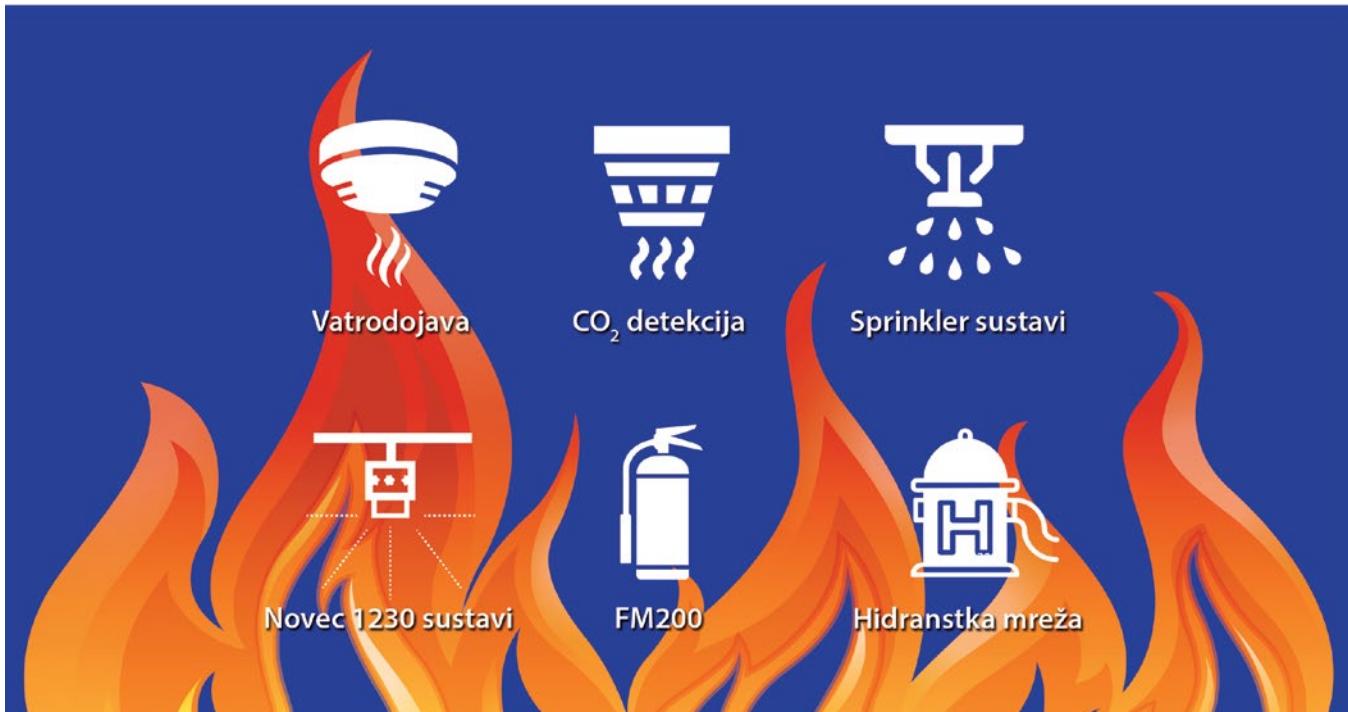

FOTO: GIDEON

Josipa Jelačića 52, 10430 Samobor, 01 3694 332, info@europalmen.hr, www.europalmen.hr

STANDARDNA I SPECIJALIZIRANA PROTUPOŽARNA I ZAŠITNA OPREMA - DISTRIBUCIJA, ODRŽAVANJE I SERVISIRANJE

**GIMNAZIJA
MARUL**

Vodnikova 12
10000 Zagreb

01/4877-814

marul@gimnazijamarul.hr

www.gimnazijamarul.hr

“DRAGULJI” NA PRODAJU

Domagoj Grčević
stariji analitičar
InterCapital

Poljoprivredni “dragulji” Hrvatske, koji su sada dio Fortenova Grupe, su na prodaju. Transakcija uključuje četiri tvrtke koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom: Belje, PIK Vinkovci, VUPIK i Vinka. One ne generiraju dovoljno dodatne vrijednosti za trenutnu strukturu. Analitičari InterCapitala su pročešljali njihove finansijske izvještaje i potencijalnu valuaciju transakcije. U postupku prodaje postoje tri ponuđača i, prema medijima, svi su pokazali veliko zanimanje i visoke multiplikatore u ponudama za preuzimanje. Svi su strateški “igrači” i očekuju visoke sinergije s ponuđenim poslovima. Ostaje nam samo pričekati i vidjeti tko će preuzeti i kakva će biti budućnost poljoprivrednih tvrtki pod novim vlasnicima.

Fortenova Grupa namjerava prodati svoj poljoprivredni sektor, što je značajan potez usmjeren na smanjenje njihovog znatnog duga. Očekuje se da će Fortenova prodati četiri tvrtke iz svojeg poljoprivrednog segmenta: Belje, PIK Vinkovci, VUPIK i Vinka. Važno je pritom napomenuti da PIK Vrbovec nije dio te prodaje. One ne generiraju dovoljno dodatne vrijednosti za trenutnu strukturu. Prodaja bi im trebala omogućiti da ublaže finansijske pritiske i pojednostavite svoje poslovanje.

Ključni igrači u nadmetanju

Nekoliko zainteresiranih strana natjeće se za akviziciju Fortenovinih poljoprivrednih resursa. Istaknuti kandidati uključuju:

Podravku: To je tvrtka izlistana na burzi koja je predana informiranju javnosti o napretku transakcije s tržišnom kapitalizacijom većom od jedne milijarde eura.

Mađarska Meszaros Grupa: Iako to nije njihova osnovna djelatnost, grupa želi postati najveći proizvođač hrane u Mađarskoj (među ostalim područjima poslovanja).

Slavonski konzorcij: Sastoji se od Žita i Osatine – dvije tvrtke koje se zajedno natječu i moguće bi se potencijalno izlistati na burzi ako osiguraju posao. Konzorcij posjeduje više od sveukupno tristo milijuna eura imovine.

Strateška važnost poljoprivrednog segmenta

Poljoprivredni segment u vlasništvu četiri tvrtke zajedno predstavlja vitalni dio proizvodnje hrvatskog poljoprivrednog sektora.

Međutim, zemljište koje se koristi za te poljoprivredne aktivnosti nije dio prodaje, jer je u državnom vlasništvu, i njime se upravlja putem dugoročnih koncesija, zakupa i ranijih ugovora.

Finansijske spekulacije i dinamika tržišta

Gledajući prosječni EBITDA multiplikator transakcija u poljoprivrednom sektoru u prethodnoj godini, prema MergerMarketu, koji iznosi 14,6 x, došli smo do ukupne vrijednosti poslovanja od 500 milijuna EUR. Uzimajući u obzir odabранe obvezne i novčani položaj ciljnih tvrtki, došli smo do neto dugovanja od 273 milijuna EUR, što implicira vrijednost kapitala od 228 milijuna EUR. Konačno, Fortenova Grupa, budući da je privatni subjekt, u svojem procesu donošenja odluka nije obvezna prihvatići najvišu ponudu, i može dati prednost drugim čimbenicima – kao što su povjerenje i regionalne preferencije.

Belje, PIK Vinkovci, VUPIK i Vinka su hrvatske poljoprivredne tvrtke, svaka s posebnim usmjeranjem u proizvodnji hrane i pića. Belje se specijalizira za širok raspon proizvoda, uključujući mlijecne proizvode, meso, žitarice i proizvodnju vina. PIK Vinkovci bavi se proizvodnjom usjeva, uzgojem stoke i preradom hrane, dok se VUPIK usmjerava na proizvodnju usjeva i stoke, uz vinogradarstvo i preradu hrane.

U nastavku smo odlučili predstaviti vam ključne finansijske pokazatelje za finansijsku godinu 2023. za tvrtke koje se spominju iz Fortenovinog poljoprivrednog segmenta (bez Vinke). Gledajući podatke za 2023. godinu, tvrtke su zajedno postigle oko 13,3 milijuna EUR neto dobiti i EBITDA od 35,2 milijuna EUR. Belje je zabilježilo neto gubitak od 0,2 milijuna EUR, dok je prethodne godine tvrtka ostvarila neto dobit od gotovo petnaest milijuna EUR. Imovina Belja iznosila je 327 milijuna EUR.

Sveukupno, uzimajući u obzir prosječni EBITDA multiplikator iz poljoprivrednih poslovnih transakcija u 2023. godini, došli smo do poslovne vrijednosti od 500 milijuna EUR, što implicira vrijednost kapitala od 228 milijuna EUR nakon oduzimanja neto dugovanja. Odluka o izboru kupca ima rok do 1. srpnja 2024. Ta će odluka značajno utjecati na regionalni poljoprivredni krajolik, pri čemu lokalni dionici izražavaju preferenciju za zadržavanje lokalnog vlasništva. Ishod će utjecati na budućnost hrvatske poljoprivredne proizvodnje.

LET YOUR SUCCESS RIDE WITH US

@: info@gotra-logistika.com

📞: +385 91 3409 005

www.gotra-logistika.com

Gradjevinski obrt "DIJAMANT"

Savska 35
10361 Svilje
098 788 327
e-mail:
dijamant88@hotmail.com

Bušenje i rezanje
armiranog betona,
cigle, kamena i asfalta

**INNOVA
SERVICE**

Your installation partner!

INNOVA SERVICE DONOSI INOVACIJE
u industriji autopraonica, skladišnih jedinica i mezzanin konstrukcija

TVRTKA SPECIJALIZIRANA ZA USLUGE MONTAŽA
aktivna u preko 20 država Europe te u Africi i Australiji

Celine Samoborske 2
10430 Celine Samoborske

099/ 700 00 60

marko@innovaservice.hr
www.innovaservice.hr

FINANCIRANJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE — BANKA, SUBVENCIJE ILI BURZA?

Lejla Barić,
urednica deska

Obnovljivi izvori energije (OIE) sve više postaju dio energetskog sustava i u Hrvatskoj, i cjelokupne Europske unije, potpomognuti opredjeljenjem da EU postane prvi zeleni kontinent. Baš zato svakodnevno svjeđčimo o sve većem udjelu obnovljivih izvora u svakodnevnoj proizvodnji električne energije. Brojna su i postrojenja koja se odlučuju imati svoje OIE elektrane, a i zanimanje privatnih osoba također je u porastu. Ipak, ulagači se od početka postupka izgradnje OIE i dalje susreću s mnogim zaprekama, nerazumijevanjem, otporima, apsurdim, a ništa drukčije nije ni na području financiranja, jer pokrenuti investiciju i, primjerice, financirati je iz kreditnih sredstava, kao u nekim drugim gospodarstvenim sektorima, iznimno je složeno — i to više nego u drugim sektorima.

Svaka promjena je teška i donosi mnoge postupke kojima se moramo prilagoditi i koje moramo prihvati. Tako je i financiranje OIE nepoznanica za mnoge finansijske institucije. Banke, najtradicionalnije finansijske institucije, iako se mijenjaju i prilagođavaju zahtjevima i potrebama tržišta, i dalje imaju svoja pravila i sustave zaštite, koje možda nije tako jednostavno primjeniti u investicije obnovljivih izvora energije.

Jer, dok banke i druge finansijske institucije traže jasan podatak, mjerljivost, jasne parametre i neku vrstu jamstva kod same investicije u svim njezinim ciklusima, skoro sve što se odnosi na projekt OIE često to ne može pružiti u onom trenutku u kojem je to potrebno baci. Jer, kako ovisi o prirodi, OIE projekt ovisi i o mnogim nepoznanicama u samom administrativnom sustavu i nedorečeno-stima između različitih razina vlasti. Jamstva, koja su bankama najvažnija, investitor često možda nema, niti ih na takav način može osigurati.

Upravo zato, koliko god investitori vole ili ne vole subvencije svojih nacionalnih sustava ili EU fondova, to je najčešće najsigurnija odstupnica koja olakšava rad i otvara daljnje investicijske cikluse.

Kako je Europska unija unatrag nekoliko godina posebnu pozornost dala OIE u svim segmentima, otvoreni su i mnogi programi subvencioniranja.

No, što oni nose? I jesu li subvencije doista i potrebne?

Ako mislimo da je samom investitoru lakše doći do EU novca putem subvencija, i da je to najbolji put — mnogi investitori kažu drukčije: oni bi ipak radili i gradili sami. No, kad rade sami, birokracija je složenija, banke zatvorenije za daljnji rad, i cjelokupno ulaganje postaje dodatno složenije, pogotovo ako vam je potrebna neka finansijska premosnica tijekom samog projekta.

Pronalaženje dodatnog novca na tržištu ili započinjanje pregovora s bankama može usporiti i sam projekt, a ne mora završiti pozitivnim ishodom. Nekima od ulagača čini se da bi jedan od načina financiranja bio i izlazak na burze. Ali ta zamisao je još uvijek predaleka zbog mnogih nepoznanica.

Banke, kao mjesto na kojem ulagači najčešće traže podršku za svoje planove, imaju svoja pravila i rokove, a u "šumi birokracije", ulagaču se lako može dogoditi da neku od potrebnih dozvola jednostavno ne može ishoditi. Jer je neki zakon, pravilnik ili uredba u nekom postupku. I onda sve stane. I stoji.

Možemo reći da je u toj fazi naše cjelokupne prilagodbe na novi, zeleni, održivi život, subvencija sinonim za svojevrsno jamstvo za ulaganje u OIE. I koliko god se to ne sviđa samim investitorima, koji bi možda radije voljeli neki drugi model podrške, ovo je zasad najsigurniji. Jer, uz subvenciju države ili EU fonda daljnji koraci postaju ipak nešto jednostavniji — sve ustanove koje se dalje trebaju uključiti u postupak postaju više blagonaklone kad vide i subvenciju utkanu u OIE investiciju.

To nam govori i još nešto — da je postupak oko OIE od početka do kraja u svim svojim ciklusima i dalje prepun promjenjivih varijabli te je svima, baš svima u tom postupku, subvencija možda jedina "sigurna luka" na tom putovanju. I kako se sad stvari odvijaju, zasigurno je da će ona to još neko vrijeme biti.

Subvencije u ovaj sektor možda su najizdažnije ikad dane za bilo što, i čini se da su vrlo dostupne, iako i one imaju svoje granice, limite i pravila. Cijeli postupak financiranja je složen i zahtjevan; pa ipak je broj onih koji podnose zahtjeve za izgradnju sve veći.

HARPIJA d.o.o.

Vatroslava Jagića 9 a
42000 Varaždin

042 303 198
091 428 11 74
091 428 11 75
091 428 11 77
091 428 11 78

harpija.hr@gmail.com

protuminsko djelovanje
razminiravanje

Gornjostupnička 18/B 10255 Gornji Stupnik
01 658 88 22
info@klesarstvo-grgic.hr www.klesarstvo-grgic.hr

NOVI EUROPSKI PARLAMENT, STARE EUROPSKE BOLJE

Raif Okić
izvršni
urednik

Novi zakonodavni mandat službeno će započeti 16. srpnja, prvog dana prve plenarne sjednice novog Europskog parlamenta. Glavni zadaci Parlamenta su donošenje zakonodavstva, odlučivanje o proračunu EU-a i nadzor nad ostalim tijelima Europske unije.

Novi Parlament morat će odlučiti što učiniti s prijedlozima zakona koji nisu dovršeni prije izbora. Ti dosjedi uključuju, između ostalog, borbu protiv korupcije, odgovornost za AI, borbu protiv spolnog zlostavljanja djece, transport životinja i dobrobit mačaka i pasa.

Čim bude uspostavljena, počet će predlagati nove zakonodavne dosjee.

A problematiku online trgovine na zajedničkom digitalnom tržištu riješit će u nekoj točki u budućnosti. Neopravdano geoblokiranje, odnosno geografsko blokiranje, praksa je kojom se potrošačima na internetu onemoguće pristup traženim proizvodima i uslugama iz druge države članice, i ono je zabranjeno u Europskoj uniji te se smatra povredom zajedničkog tržišta.

No, određene zapreke ipak postoje, zbog čega je i prošli saziv Europskog parlamenta pozivao na njihovo ukidanje. Primjerice, osoba iz Hrvatske želi na češkoj online trgovini kupiti određeni proizvod, ali ne može pristupiti toj mrežnoj stranici, ili je se automatski preusmjerava na hrvatsku verziju te online trgovine.

Takva je praksa ocijenjena diskriminirajućom u sklopu jedinstvenog tržišta Europske unije, pa se geoblokiranje ne smije provoditi na osnovi državljanstva potrošača, mjesta stanovanja i slično, od kraja 2018. godine — podsjeća Hina, kad je regulativa o tome stupila na snagu u cijeloj Europskoj uniji.

Geoblokiranjem se također usporava kupnja preko interneta i prekogranična prodaja u Europskoj uniji. Primjerice, tvrtke ne bi trebale na svojoj mrežnoj stranici zabraniti registraciju kupcu iz udaljenije države članice EU i time sprječiti kupnju proizvoda.

Međutim, ne postoji obveza dostavljanja proizvoda u drugu državu članicu. Također, proizvo-

di u online trgovinama raznih država članica ne moraju jednako koštati.

Europarlamentarci su stoga krajem prošle godine upozorili na te zapreke i različite tretmane europskih potrošača, naglašavajući da se takav postupak svakako vidi na prekograničnim gospodarskim aktivnostima država članica.

Potrebno je osigurati nesmetano funkcioniranje unutarnjeg tržišta i zajamčiti da svi europski građani imaju jednak pristup robi i uslugama, bez obzira na njihovu lokaciju, uz daljnje promicanje slobodnog kretanja proizvoda i usluga, stav je prethodnog saziva Parlamenta EU.

Na gospodarski potencijal ukidanja postojećih zapreka ukazuje i činjenica da je dvanaest posto poduzeća u Europskoj uniji pokrenulo prodavanje online, uslijed pandemije covid-19, ili je pojačalo napore u tom smjeru, naveli su eurozastupnici.

Europarlamentarci su zaključili kako je ograničena dostupnost kataloga s audiovizualnim sadržajem i praćenja sportskih događaja putem streaming platformi. Također, kako ističu, pravila o zabrani geoblokiranja ne odnose se na elektroničke knjige, glazbu, softvere i online igrice.

Pozivajući se na izvještaj Komisije o regulaciji geoblokiranja iz 2020. godine, eurozastupnici zaključuju kako geoblokiranje koje se tiče knjiga "ne izaziva zabrinutost velike većine potrošača", dok bi širenje regulative i na elektroničke knjige zasigurno prouzročilo gubitak prihoda, ugrozilo investiranje u novi sadržaj takve vrste, smanjilo kulturnu različitost i još bi više do izražaja došla prevlast nekolicine igrača na tržištu, nauštrb manjih i srednjih tvrtki.

Što se tiče dostave proizvoda kupljenih online u druge zemlje, europarlamentarci su pozvali zemlje članice i Komisiju da utječu na smanjenje naknada za prekograničnu dostavu.

A što će učiniti novi saziv Europskog parlamenta, posebno u kontekstu najava Ursule von der Leyen da će u novom mandatu rezati birokratske zapreke poslovanju diljem Europske unije?

KAKO SU VIDEOIGRE PROMIJEFINITE GRAD

ZAHVALJUJUĆI GAMINGU, U NOVSKOJ JE DANAS GOTOVNO NEMOGUĆE PRONAĆI SMJEŠTAJ

CENTAR ZA GAMING INDUSTRIJU NOVSKA BIT ĆE PRVI TAKAV U EUROPI, A POTPISIVANJEM UGOVORA O FINANCIRANJU, PRVA FAZA NJEGOVE IZGRADNJE I SLUŽBENO JE ZAPOČELA.

Grad Novska jedna je od najpozitivnijih "priča" kojima posljednjih godina svjedočimo u Hrvatskoj. Taj je gradić u Sisačko-moslavačkoj županiji godinama bio poznat po drvnoj industriji, pa je tako, prema podacima bonitetne kuće CompanyWall, najuspješnija tvrtka lani bila Venko Gradnja d.o.o., koja se bavi građevinskim radovima u rasponu od izgradnje čitavih objekata po načelu ključ u ruke, preko suhe gradnje, pa sve do obnove starih kuća te izrade mostova i šetnica.

Posljednjih godina, točnije otkad je u samom središtu Novske otvoren Poduzetnički inkubator PISMO powered by A1, na najboljem je putu da se pretvorи u sinonim za gaming, a ta će transformacija kulminirati velikim Centrom za gaming industriju, ujedno prvim takvим u čitavoj Europi. Vrijednost te "priče" prepoznata je i na razini Europske uni-

je, pa je riječ o prvom projektu koji će se financirati iz novog europskog Fonda za pravednu tranziciju.

Ugovor o financiranju prve faze gradnje gaming centra potписан je početkom lipnja između Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Javne ustanove Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije i partnera Sisačko-moslavačke županije, Razvojne agencije SIMORA i Grada Novska. Prva faza financirat će se bespovratno s 26,3 milijuna eura, dok će čitav projekt dosegnuti iznos od stotinu milijuna eura.

Kako će izgledati i što će sve sadržavati Centar za gaming industriju Novska, za Financije.hr otkrila je Andreja Šeperac, ravnateljica Regionalnog koordinatora Sisačko-moslavačke županije, s kojom smo razgovarali i o Poduzetničkom inkubatoru PISMO, startupima koji su prošli kroz njega i njihovim uspješnim projektima.

Prošlog mjeseca potpisana je ugovor o financiranju prve faze gradnje Gaming centra Novska. Što se namjerava ostvariti u toj prvoj fazi projekta?

Strateški projekt Centar gaming industrije u Novskoj (CGI) vrijedian je više od šezdeset milijuna eura. Provodi ga Javna ustanova Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije (SMŽ) u partnerstvu sa samom Županijom, Gradom Novska te Razvojnom agencijom SIMORA. Prva faza projekta je započela, a sredstva — 26,4 milijuna eura — osigurana su kroz Fond pravedne tranzicije. Centar gaming industrije gradiće se u Poduzetničkoj zoni Grada Novske, na površini od gotovo devet hektara, i obuhvaća izgradnju objekta za izvođenje studijskih programa vezanih uz razvoj videoigara, studentski dom s pripadajućim studentskim sadržajima, ali i nizom

FOTO: PISMO

Panorama Novske

sportskih sadržaja poput sportske dvorane, bazena i sportskih igrališta, dok će se u drugoj fazi graditi akcelerator s modernim VR studiom te inkubator za testiranje videoigara. Centar gaming industrije predstavlja kontinuitet uspješne "priče" koja je započela 2018. godine pokretanjem Poduzetničkog inkubatora PISMO powered by A1, specijaliziranog za razvoj tvrtki iz područja videoigara.

Do kad bi Centar trebao biti završen i što će sve sadržavati?

Prema projektu, Centar gaming industrije u Novskoj uključuje zgradu fakulteta koja se prostire na 12.000 kvadratnih metara i uključuje razne sportske sadržaje (bazen te sportsku dvoranu, niz sportskih igrališta, uključujući rukometno, nogometno, odbojkaško igralište, golf vježbalište, teretanu na otvorenom te teniske terene), studentski dom od 5.000 kvadrata s cijelokupnom studentskom infrastrukturom, poput restorana i ugostiteljskih objekata. Studentski dom imat će 201 ležaj, od čega je nekoliko jedinica prilagođeno osobama s invaliditetom. Poduzetnički dio Centra predstavljaju Akcelerator s dvjesto radnih jedinica i suvremeno opremljenim VR studijem, i Inkubator za testiranje videoigara s 2.500 sjedećih mjesta, a njegov izgled predstavlja svemirsku letjelicu koja je "tvrdi sletjela" te je ostala zabijena u zemlji. Centar osim toga obuhvaća i sustav prometnica kao i energanu, što ga čini energetski održivim i učinkovitim. Ugovor o financiranju izgradnje prve faze – fakulteta sa sportskim sadržima, studentskog doma, prometnicu i energane – potpisani je na 26,4 milijuna eura, a radovi bi trebali započeti do kraja 2024. godine. Trenutno je u tijeku javna nabava. Očekivani završetak prve faze je kraj 2027. godine, nakon čega očekujemo prve studente i tvrtke u području razvoja video igara koje će ciniti dušu tog Centra.

U pitanju je i prvi projekt financiran iz novog europskog Fonda pravedne tranzicije. O kakvom je fondu točno reći i koje je uvjete trebalo ispuniti da bi se dobila novčana sredstva?

Fond pravedne tranzicije (Just Transition Fund) finansijski je instrument uspostavljen u okviru kohezijske politike zbog pružanja pomoći područjima suočenima s ozbiljnim socioekonomskim izazovima koji su posljedica prelaska na klimatsku neutralnost. Njegovi su glavni ciljevi ublažiti posljedice tranzicije financiranjem diversifikacije i modernizacije lokalnog gospodarstva te smanjenjem negativnih posljedica na zaposlenost. U tu će se svrhu iz Fonda za pravednu tranziciju podupirati ulaganja u područja kao što su digitalna povezanost, tehnologije čiste energije, smanjenje emisija, regeneracija industrijskih objekata, prekvalificiranje radnika i pružanje tehničke pomoći. Za pristup pomoći iz Fonda za pravednu tranziciju države članice trebaju dostaviti teritorijalne planove za pravednu tranziciju. U njima se moraju navesti konkretna područja za koja se traži intervencija zbog socioekonomskih posljedica tranzicije. U planovima se naročito mora voditi računa o očekivanom gubitku radnih mjeseta i transformaciji proizvodnih procesa industrijskih objekata koji proizvode najviše stakleničkih plinova. Razina Unijinog sufinsanciranja projekata određuje se prema kategoriji regije u kojoj se projekti provode. Za slabije razvijene regije ona iznosi maksimalno 85 posto, a u Hrvatskoj taj Fond koriste Sisačko-moslavačka i Istarska županija. Fond za pravednu tranziciju raspolaže ukupnim proračunom od 17,5 milijardi eura za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Hrvatska na raspolaganju ima više od 170 milijuna eura, od čega više od sto milijuna dolazi u Sisačko-moslavačku županiju. U našoj županiji djeluju onečišćujuće industrije koje su odgovorne za znatan udio emisija stakleničkih plinova. Fondom će se

podupirati gospodarska diversifikacija ulaganjem u inovacije u malim i srednjim poduzećima, između ostalog i kroz suradnju sa sveučilištima te poticanjem novih poslovnih modela, s posebnim naglaskom na industriji informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Naposlijetu, poduprijet će se i prekvalifikacija i usavršavanje radnika u lokalnoj kemijskoj industriji i industriji rafiniranja, čime će se pomoći u zadržavanju darovitih ljudi u tom kraju. Tako je jedan od projekata koji se financira iz tog fonda i projekt Centar gaming industrije.

Kako se uopće rodila zamisao o pokretanju takvog centra; tko je bio idejni pokretač?

Ideja se rodila u timu Razvojne agencije SIMORA kao reakcija na otvoreni natječaj za izgradnju poduzetničkih centara, ali i stanja u kojem je bila Sisačko-moslavačka županija 2016. godine. Vrijeme je to velikog iseljavanja mladih, velikog broja nezaposlenih, lošeg stanja u gospodarstvu, ali i vrijeme kad gaming industrijia pokazuje da je industrijia u kojoj će se u budućnosti događati nešto veliko. Tad se povezalo dva i dva, i na natječaj Ministarstva gospodarstva prijavljena je izgradnja i opremanje poduzetničkog inkubatora specijaliziranog za industriju videoigara. Projekt su prijavili SIMORA, te partneri Sisačko-moslavačka županija i ZICER – Zagrebački inovacijski centar. Nakon odobrenja projekta, započela je naša "priča". Inkubator je otvoren 2019. godine, a već sljedeće je proglašen najboljim hrvatskim EU projektom. Inkubatorom upravlja Razvojna agencija SIMORA.

Novska se posljednjih godina pretvorila u pravo središte gaminga, ne samo u Hrvatskoj, nego i šire. Kako je došlo do toga?

Nakon što su odobrena novčana sredstva od 2,7 milijuna eura za Poduzetnički inkubator PISMO powered by A1 u

ANALIZA: KAKO SU VIDEOIGRE PROMIJEНИLE GRAD

Siniša Bahun
drži edukaciju u
Inkubatoru Pismo

minimalnu hrvatsku plaću i putne troškove. Veliki dio njih odlučio se i za pokretanje vlastitih tvrtki. Naime, Hrvatski zavod za zapošljavanje financira takav oblik samozapošljavanja s deset tisuća eura (potpore za zeleno i digitalno su petnaest tisuća eura), Grad Novska još na taj iznos daje dvije tisuće eura, čime osoba ima dovoljno novca za početak poslovanja. Startupa je više od osamdeset, a do sada je iza njih više od tisuću završenih projekata. Godišnje povuku više od 150 tisuća eura izravnih ulaganja, koristeći razne fondove i javljajući se na natječaje. Tu je i srednjoškolski smjer Tehničar za razvoj videoigara, koji se može pohađati u Srednjoj školi Novska i Tehničkoj školi Sisak. Novska se kao grad mijenjala dolaskom gaminга. Danas je gotovo nemoguće pronaći smještaj, grade se čak četiri stambene zgrade, otvoreno je puno novih sadržaja, grade se novi vrtići, a statistika pokazuje da je više djelatnika od umirovljenika, da ne raste samo broj gaming tvrtki, već da rastu i druge industrijske grane. Za postizanje tako dobrih rezultata stvoren je vrlo snažan eko sustav, ne samo u Sisačko-moslavačkoj županiji, nego i na razini Hrvatske, a taj sustav osim SIMORE, Regionalnog koordinatora SMŽ, Sisačko-moslavačke županije i Grada Novske tvore i nacionalna vlast, akademski zajednici, državne agencije i tijela, vrhunski stručnjaci u obrazovanju i industriji video igara te snažne gaming tvrtke koje posluju u Hrvatskoj.

samom središtu Novske, obnovljene su dvije potpuno derutne i neiskorištene zgrade i opremljene vrhunskom opremom specijaliziranom za mlade programere koji žele razviti svoju videoigru, ali i učiti i educirati se prije nego što pokrenu vlastiti posao. Prvo su se organizira-

le edukacije učenja izrade videoigara u programima Blender i Unity. Danas je u učionicama deveta generacija polaznika. Naime, do sada je kroz našu edukaciju prošlo više od 350 osoba. Zbog suradnje s HZZ-om, polaznici za vrijeme šest mjeseci, koliko traje edukacija, primaju

Ime	Dobit 2023.	Ukupni prihodi 2023
VENKA GRADNJA D.O.O.	835.921,62	7.095.154,13
VODOPRIVREDA NOVSKA d.o.o.	375.872,62	5.454.192,48
HAKADESCH d.o.o.	3.326,49	4.850.914,69
THERMO STONE d.o.o.	178.173,00	4.547.239,00
ARĐENT d.o.o.	995.585,97	4.244.958,64
NOVOKOM d.o.o.	212.728,33	2.857.254,63
LJEKARNA NIVES MILOŠ	34.624,51	2.351.306,12
POSAVSKI HRAST d.o.o.	177.071,55	2.093.310,13
LJEKARNE KOS	124.930,41	1.636.601,16
METALIMPEX d.o.o.	106.954,18	1.428.305,08
S.V.E. INSTALATERSKI OBRT	11.202,34	1.243.406,18
PE-GRA GRAĐEVINSKO-USLUŽNI OBRT	28.100,51	1.184.774,16
METAFLEx d.o.o.	9.681,00	1.152.724,00
VODOVOD NOVSKA d.o.o.	13.430,43	1.122.660,65
LJEKARNA ANKICA KOS, DIPL.ING.PH.	103.819,94	1.049.606,59
BIG BOYS GRADNJA d.o.o.	348.127,68	961.249,22
EKO-MLAZ.DM d.o.o.	182.766,71	833.510,93
GRADITELJSTVO TOMIĆ d.o.o.	77.651,61	786.480,49
PROIZVODNO-TRGOVAČKI OBRT TENA	14.158,59	766.256,48
BRANITELJSKA ZADRUGA AGRO-INVEST	7.785,27	733.906,40
TEXTECH d.o.o.	-14.023,03	702.845,86
EVOLEN d.o.o.	-64.546,58	688.862,37
TRGOVAČKA RADNJA "DADO"	121.004,33	662.653,15
PRIJEVOZNIK MARINKO KAURIN	-12.877,89	633.764,34
DRVNA INDUSTRIJA TOBIJAŠ	7.942,68	572.108,46
RAŠELJKE d.o.o.	9.074,53	528.457,48
LUKI DRVO d.o.o.	8.904,59	520.405,74
GLOBAL-KATAVIĆ d.o.o.	20.784,15	510.476,30
JAEGER I LED d.o.o.	47.639,82	473.568,61
GAVRANOVIC, ZAJEDNIČKI TRGOVAČKO-USLUŽNI OBRT	7.042,23	432.538,34

Izvor: CompanyWall

pogledati snimke drugih kako je igraju. O tome koliko je svijet željno iščekuje govori i podatak da je nakladnik iz Litve, Nordcurrent Labs, uložio u njih. No, Misfit Village je primjer ustrajnosti i neodustajanja od vlastite zamisli.

U Novskoj se nalazi i PISMO inkubator, što on sve nudi i startupima i polaznicima edukativnih programa?

Poduzetnički inkubator Sisačko-moslavačke županije PISMO specijaliziran je za gaming industriju i jedinstveno je mjesto u kojem ljubav prema videoigrama postaje ozbiljan posao. Na dvije tisuće metara kvadratnih inkubator PISMO, koji se nalazi u Novskoj, svojim korisnicima omogućuje poslovanje uz smanjene troškove, stvarajući poslovno okruženje u kojem poduzetnici i obrtnici mogu ostvariti zajedničku poslovnu suradnju, razmjenjivati iskustva i razvijati poslovne zamisli. Otvoren je 2019. godine, a već sljedeće je proglašen najboljim hrvatskim EU projektom. Inkubatorom upravlja Razvojna agencija SIMORA i u njemu se osim prostora i opreme mogu pronaći edukacije (šestomjesečne i tromjesečne u programima Unity, Blender i Unreal), radionice na temu komunikacija, marketinga, izrade poslovnih planova, može se kroz projekt EDIH surađivati s raznim industrijama u području gamifikacije i digitalizacije, na raspaganju su mentori iz različitih područja, organiziraju

se velika događanja poput 48-satnog natjecanja u izradi videoigara Global Game Jam, ali i manjih poput Art Jama. Za učenike osnovnih škola tu su ljetni gaming kampovi koje priređujemo već treću godinu za redom.

Koliko je startupa dosad prošlo kroz inkubator?

U ovom trenu imamo više od osamdeset startupa koji zapošljavaju više od 120 osoba. Oni su na neki način živo tijelo. No, još uvijek bilježimo rast otvaranja novih poduzeća.

Možete li među njima izdvajati nekolicinu, koji su u međuvremenu zabilježili neke konkretnije uspjehe?

Možemo istaknuti nekoliko tvrtki koje su doista naši najpozitivniji primjeri. Tvrtka ANIQ, kojoj je izvršni direktor Dominik Cvetkovski, ujedno je i prva akcelerirana tvrtka koja je nakon pet godina poslovanja iselila iz inkubatora i preselila se u vlastiti poslovni prostor. S više od desetero zaposlenih oni nižu uspjehe i na međunarodnoj razini. Ujedno su i prva tvrtka koja je objavila videoigru za Nintendo Switch pod nazivom "Swing By".

Hiroma Design je ovih dana objavila videoigu "Moopies" za djecu od tri do sedam godina. Dugo smo je čekali, ali konačno je dostupna za skidanje i Androidima i IOS sustavima.

Tvrta GROW radi na digitalizaciji i gamifikaciji niza hrvatskih muzeja, ali i

na različitim inovacijama. Pametne naočale za gluhe i osobe s oštećenjem sluha osvojile su mnoge inovatorske nagrade.

Inkubator je ostvario i suradnju sa Srednjom školom Novska. O čemu je riječ i što uključuje ta suradnja?

Inkubator PISMO powered by A1 od prvog dana svojeg poslovanja surađuje sa svim školama u Sisačko-moslavačkoj županiji. Uvođenjem smjera Tehničar za razvoj videoigara u Tehničku školu Sisak i Srednju školu Novska, započela je potpuno drukčija suradnja koja ima za cilj omogućiti učenicima da izravno rade s našim startupima bilo u inkubatoru, bilo kroz organizirane meet up-ove ili natjecanja u izradi videoigara. Kad govorimo o novljanskoj školi koja se nalazi u susjedstvu Inkubatora PISMO, zapravo govorimo o terenskoj nastavi, i suradnja je različita za svaki od četiri razreda. Naiime, kako učenici sviđavaju opsežnije gradivo, tako i u inkubatoru rade "teže" stvari. Prvi razred se upoznaje s prostorom i našom opremom specijaliziranom za gaming. Drugi i treći razred upoznaju se s projektima na kojima rade startupi, dok četvrti razred odlazi na nastavu na kojoj uče o radu u programima Blender i Unity. Suradnja sa srednjim školama vrlo je bitna za SIMORU i PISMO, kao i za uspostavu studijskog programa (u trajanju tri + dvije godine), kad će učenici srednjih škola moći nastaviti školovanje.

 VEDRAN HARČA

Multiparking
Ako imate potrebe za dodatnim parkirnim mjestima
sustavi

Prilaz Ivana Visine 3/3, 10020 Zagreb
098 207 575, info@multiparking.hr, www.multiparking.hr

PARKERI • PARKIRNI AUTOMATI • PARKIRNE PALETE
OKRETNA PLOČA • AUTOMATSKI PARKERI • DODATNA OPREMA

OD MESARA DO IT-JEVACA

STIPENDIJE SU DOBAR NAČIN ZA NALAŽENJE KVALITETNIH RADNIKA, ALI TREBA IH ZADRŽATI I NAKON ŠKOLOVANJA

SVE VIŠE TVRTKI UČENICIMA I STUDENTIMA NUDI STIPENDIJE I RAZLIČITE POGODNOSTI, NO NEKE OD NJIH ZAHTIJEVaju povrat novca u slučaju odbijanja ponuđenog zapošljavanja.

Pronalazak radne snage, točnije kvalitetnih radnika, problem je s kojim se susreće većina hrvatskih tvrtki iz gotovo svih područja. Taj problem pokušava se riješiti uvođenjem stalno rastućeg broja stranih radnika. Prema posljednjim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u prvih pet mjeseci ove godine MUP Hrvatske izdao je 93.786 dozvola za rad i boravak, od čega je 63.204 dozvola za novo zapošljavanje, a 22.226 za produljenje postojećih dozvola. Sezonskih radnika je 8.356. Postoje međutim i drugi načini kao što je, primjerice, stipendiranje učenika i studenata. Pritom je važna i stavka prema kojoj imaju obvezu raditi u tvrtki koja ih je stipendirala, što u prošlosti nije uvijek bio slučaj.

Jedno od deficitarnih zanimanja posljednjih je godina svakako ono mesara, o čemu smo za *Financije.hr* porazgovarali s Igorom Miljakom, predsjednikom Uprave PPK karlovačke mesne industrije, te Vilmom Simonom, predsjednikom Uprave mesne industrije Vajda. Obje tvrtke poslju unutar Grupe Pivac, zajedno s matičnom mesnom industrijom Braća Pivac.

Grupa Pivac zapošljava više od dvije tisuće ljudi, ima gotovo 250 vlastitih maloprodajnih objekata diljem Hrvatske, surađuje sa svim većim trgovačkim lancima na hrvatskom tržištu te plasira proizvode na njemačko, mađarsko, bugarsko, irsko, belgijsko, austrijsko, slovensko i ostala tržišta.

“U našoj su djelatnosti ključan kadar mesarci, zanimanje koje je već dulji niz godina deficitarno ne samo u Hrvatskoj, nego i na području čitave Europske unije. Istodobno je naša tvrtka u posljednjih desetak godina značajno proširila proizvodne kapacitete, što podrazumijeva i povećane potrebe za kvalificiranom radnom snagom. Upravo zato osvijestili smo potrebu da djelujemo proaktivno i sami pokušamo stvoriti vla-

stiti stručni kadar, mlade ljude koje ćemo pokrenuti da odaberu to deficitarno i lako zapošljivo zanimanje. Koliko god umjetna inteligencija napredovala i imala potencijala za zamjenu nekih radnih mjesta, mesar je jedno od zanimanja koje imaju sigurnu budućnost, jer ljudski je čimbenik u tom poslu nezamjenjiv. Hrana je osnovna čovjekova potreba i stoga je prehrambena industrija, uključujući dakako i mesoprerađivačku, jedna od najvažnijih gospodarskih grana. Kao nužni dio tog sustava, mesari će i u budućnosti imati osigurano mjesto na tržištu rada. Naš program stipendiranja učenika koji se školjuju za to zanimanje obuhvaća niz pogodnosti koje im omogućavaju ne samo bezbrižno školovanje, nego i stjecanje stručne prakse u proizvodnim pogonima opremljenima najsvremenijom tehnologijom, te što je

najvažnije — siguran posao nakon završetka školovanja, u stabilnoj i rastućoj tvrtki koja cijeni znanje i nagrađuje rezultate”, pojašnjava Miljak.

Mesna industrija Vajda program stipendiranja provodi od 2017. godine, a PPK karlovačka mesna industrija od 2018. godine.

U programima stipendiranja surađuju s Mješovitom industrijsko-obrtničkom školu Karlovac, Srednjom školom Prelog i Srednjom strukovnom školom Varaždin. Do sada je obuhvaćeno ukupno pedesetak učenika, a neki od njih, govori nam predsjednik Uprave PPK, već su završili školovanje i sada su zaposleni unutar sustava grupacije.

Učenici koji se nadaju stipendijama moraju zadovoljiti neke uvjete, a koji su to, otkrio nam je Vilim Simon.

“Uvjet za ostvarivanje prava na novčanu

FOTO:PEXELS.COM

Igor Miljak, predsjednik Uprave PPK karlovačke mesne industrije

FOTO: GRUPA PPK

stipendiju je da učenik upiše zanimanje mesar i dogovori pohađanje stručne prakse u jednom od naših proizvodnih pogona u Karlovcu ili Čakovcu. Učenici mogu dobivati stipendiju tijekom sve tri godine, koliko traje školovanje za njihovo zanimanje, pri čemu je uvjet da uspješno završe pretodni razred i budu redoviti u izvršavanju obveza koje predviđa praktična nastava. Ostvareni prosjek ocjena nije kriterij za dobivanje stipendije. Od sljedeće školske godine odlučili smo iznos stipendije povećati s dosadašnjih 135 na 200 eura. Osim tog mjesечно novčanog iznosa, naši stipenisti imaju pravo na besplatne udžbenike i radnu opremu, plaćen rad na praksi, plaćene troškove prijevoza, besplatan topli obrok te prigodne darove za blagdane. Zbrojimo li iznose novčanih stipendija, ostvarenih naknada za rad na praksi, troškova prijevoza i naknada za topli obrok, na mjesечноj razini izdvajamo u prosjeku oko 400 eura po stipendistu, ovisno o ostvarenim satima praktične nastave. Mladim ljudima u dobi između 14 i 17 godina na taj način omogućujemo da vrlo rano shvate što znači zaradivati vlasititi novac i raspolagati njime, a s druge strane, rijec je o značajnom doprinosu kućnim budžetima cijele obitelji."

Mogućnost zapošljavanja po završetku školovanja nude svim svojim stipendistima koji se tijekom praktične nastave pokazuju dobrim i kvalitetnim radnicima.

Voljeli bismo, ističu obojica naših sugovornika, da je usmjeravanje učenika u zanimanje mesar i veće, jer su potrebe za tim kadrom u stalnom porastu.

Važno pitanje, koje smo već spomenuli, jest kako osigurati da stipendisti nakon školovanja ne krenu "trbuhom za kruhom", odnosno ne potraže posao u nekoj od stranih zemalja.

"Nakon završetka školovanja stipendisti su obvezni ostati u radnom odnosu do dvi-

je godine, ovisno o razdoblju korištenja stipendije. Potom im se nudi i trajno zapošljenje uz stimulativna primanja i prava iz kolektivnog ugovora, kojim su radnicima zajamčene mnoge pogodnosti iznad onih propisanih zakonom, kao što su nagrade za ostvarene radne rezultate, naknade za prijevoz i topli obrok, božićnica, slobodan dan za polazak djeteta u školu i druge. Cilj su nam motivirani i zadovoljni radnici, jer smo svjesni da su ulaganja u zaposlenike i poticajno radno okruženje nužan preduvjet za dugoročni uspjeh", rekao je Miljak.

Prošle godine je na visokom učilištu Algebra pokrenut prijediplomski studij razvoja računalnih igara. Vrijednost tog doprinos hrvatskoj gaming industriji prepoznao je i domaći gaming brand White Shark te dodijelio punu stipendiju za sve četiri godine studija.

Stipendiju je dobio samo jedan, najbolji kandidat, a s obzirom da cijena školarine iznosi 4.700 eura po godini studija, njezin ukupan iznos je 18.800 eura. Uz prosjek ocjena iz srednje škole od najmanje 4,2, uvjet je bio i samostalni projekt iz područja razvoja računalnih igara.

"Nadamo se da na takav način i miだjemo skromni doprinos prepoznatljivosti Hrvatske na globalnoj svjetskoj sceni kao zemlje koja sve više ulaže u gaming industriju, a posebice u razvoj računalnih igara", kazao je tom prilikom Stjepan Šmit, vlasnik White Sharka.

U sklopu projekta potpisana je i sporazum o suradnji s tvrtkama LGM, Protopixel, Ironward i Room-C Games. Suradnja s navedenim tvrtkama iz game development industrije uključivat će obveznu praksu za sve studente na četvrtoj godini.

Općenito gledano, po pitanju davanja stipendija prednjače tvrtke iz tehnološkog sektora. Jedna od takvih je i Multisoft d.o.o., tvrtka za razvoj aplikacija temeljenih na geoprostornim podacima, koja je

u svibnju objavila pojedinosti svojeg programa stipendiranja za studente Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu.

Stipendija je, navode na svojim mrežnim stranicama, namijenjena poticanju izvrsnosti i podržavanju mladih talenata u području računalstva, elektrotehnike te specifično u području geoprostornih tehnologija. Za nju su se mogli prijaviti redovni studenti treće godine dodiplomskog te studenti prve ili druge godine diplomskog studija, a uvjeti za dobivanje su "iznimani akademski uspjeh, strast prema tehnologiji te želja za osobnim i profesionalnim razvojem u području geoprostornih tehnologija".

Rok za prijave istekao je krajem lipnja, a stipendistima će se nuditi mogućnost stručne prakse u Multisoftu, mentorstvo iškusnih stručnjaka i podrška u izradi diplomske rada, sudjelovanje u internim edukacijama te – što je možda i najvažnije – pripravnčko zaposlenje nakon završetka studija.

Tri stipendije i zapošljavanje u Sektoru informacijskih tehnologija po završetku studija nudi i Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR). Riječ je o stipendiji u iznosu od 292 do najviše 465 eura neto mjesечно, a isplaćivat će se tijekom dvanaest mjeseci u trajanju od jedne do tri akademske godine.

Osmu godinu zaredom, u potrazi za studentima STEM područja koji će prve profesionalne korake napraviti u njihovim redovima, je i tvrtka Comping. Svojim stipendistima nude mjesecnu financijsku potporu do kraja studija, u iznosu od 300 do 530 eura, ovisno o godini, kao i mogućnost (ne i obvezu) uključivanja u različite Compingove projekte.

Također, baš poput Multisofta, i Comping nudi stipendistima pomoći svojih stručnjaka prilikom izrada diplomskog rada.

Stipendiju u iznosu od 3.000 eura po godini studija, isplaćivanu u mjesечnim obrocima u iznosu od 250 eura, nudi i jedna od najvećih hrvatskih kompanija INA.

U okviru strategije razvoja mladih talenata i jačanja suradnje s akademskom zajednicom, njihov program stipendiranja namijenjen je različitim STEM područjima, pa se na njega mogu prijaviti studenti elektrotehnike, strojarstva, kemijskog inženjerstva i tehnologije, naftnog ruderstva, geologije i geološkog inženjerstva.

Program INA-e odabranim studentima

nudi stjecanje praktičnog iskustva kroz stručnu praksu u INA Grupi u skladu s osobnim interesima za razvoj u određenom STEM području, ali i zapošljavanje po završetku diplomskog studija sukladno poslovnim potrebama i mogućnostima tvrtke.

Treba napomenuti da INA nema obvezu zapošljavanja stipendista, no u slučaju postojanja poslovnih potreba i mogućnosti, ono će se ponuditi u roku od trideset dana od dana završetka studija.

Osim ovog, INA je za aktualnu školsku godinu raspisala i natječaj Plavog tima za dodjelu IT stipendija djeci radnika INA Grupe.

Stipendije su također iznosile 3.000 eura po godini, a bile su namijenjene studentima druge ili treće godine preddiplomskog studija, odnosno prve ili druge godine diplomskog studija.

Preduvjet je da se obrazuju u području poslovne informatike, kibernetičke sigurnosti, tehničkog/informatičkog menadžmenta, informacijskih tehnologija, elektrotehnike ili računalstva, i to isključivo u Hrvatskoj.

Stipendisti u oba natječaja po završetku studija imaju obvezu prihvati ponuđeno zapošljavanje u INA Grupi. Pritom će oni koji su stipendiju primali tijekom jedne do dvije godine, u radnom odnosu morati ostati barem dvanaest mjeseci, dvostruko duže

ako su stipendirani kroz tri, a trideset i šest mjeseci stipendisti koji su navedeni iznos dobivali tijekom četiri godine studija.

U slučaju odbijanja ponude za zapošljavanje, obvezni su vratiti čitav iznos stipendije. Oni koji se pak zaposle u INA Grupi, ali ne ostanu u radnom odnosu do kraja trajanja propisanog razdoblja, morat će vratiti dio iznosa stipendije koji je razmjeran trajanju obveze ostanka na poslu.

Ako INA Grupa nema poslovne potrebe ili mogućnost zapošljavanja u roku od trideset dana od završetka studija, odnosno obrane diplomske rada, stipendist se oslobođa obveze povrata novca.

VEDRAN HARČA

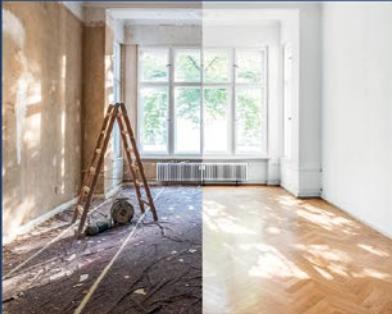
Brezine 6 35430 Gornji Bogićevci
098 341 851
info@metalkov.eu
www.metalkov.eu

+

MONT-ING .com

Školska 9, 32251 Privlaka, +385 99 509 0563, info@mont-ing.com, www.mont-ing.com

UREĐENJE INTERIJERA

INJEKTIRANJE/HIDROIZOLACIJE

VODENJE PROJEKATA

Alojzija Stepinca 4
32100 Vinkovci

+385 91 4255 835
+385 91 9102 242
+385 99 5439 468

ivan.medic@moll-betonwerke.de
www.moll-betonwerke.de/en

PREDNAPREGNUTI
BETONSKI PRAGOVI

LiMa GROUP d.o.o.

Nova ulica 17
42202 Trnovec

098 130 1869
info@kolaricbau.com

**UNUTARNJE UREĐENJE
GRADNJA STAMBENIH I NESTAMBENIH ZGRADA**

**IZGRADNJA
ALUMINIJSKIH
PLOVILA**

LOVE2SAIL d.o.o.
H. Vukčić Hrvatinića 100 A
32100 Vinkovci
091 91 39 060
info@love2sail.hr

POVJERENSTVA, ISTRAGE

KOLAPS ČITAVOG SUSTAVA ELEKTRODISTRIBUCIJE NIJE ZABILJEŽEN DESETLJEĆIMA

ISTRAGA ĆE POTRAJATI, ALI STRUČNJACI GOVORE DA JE PROBLEM VELIKOG OPTEREĆANJA U LJETNIM MJESECIMA TEŠKO RJEŠIV.

“Ovo se samo čekalo da se dogodi po ovoj vrućini”, rekla je Reutersu 24-godišnja studentica Gentiana u glavnom gradu Crne Gore Podgorici, nakon nestanka struje krajem lipnja. Temperature su u cijeloj jugoistočnoj Europi dosegle četrdeset stupnjeva Celzija. Struja i wifi mreža bile su u prekidu od oko trinaest sati, izvjestili su dužnosnici i korisnici društvenih mreža, navodi Reuters. Dobavljači u četiri zemlje rekli su da su počeli obnavljati opskrbu do sredine poslijepodneva, i da je struja uglavnom vraćena do večeri.

Na početku nestanka struje kvarovi na semaforima uzrokovali su zastoje u glavnom gradu Bosne i Hercegovine Sarajevu, i u gradovima Banja Luci i Mostaru, javili su Reutersovi izvjestitelji. Mnogi su ostali bez vode u Podgorici, jer su crpke prestale raditi, izvjestili su mještanini. Isključili su se klima uređaji i topio se sladoled u trgovinama za turiste.

Kakojavlja Reuters, crnogorski ministar energetike rekao je da je prekid rada uzrokovani naglim povećanjem potrošnje električne energije zbog visokih temperatura, ali i samom vrućinom. Sustavi distribucije električne energije povezani su u državama diljem Balkana, podsjeća Reuters.

“Kvar je nastao kao posljedica velikog opterećenja mreže, naglog povećanja potrošnje struje zbog visoke temperature i samih visokih temperatura”, izvjestio je crnogorski ministar energetike Saša Mujović u televizijskom prijenosu.

Struje, a ponegdje i interneta, nestalo je oko 12.30 sati, navodi Reuters, dodajući da su operateri elektroenergetskih sustava balkanskih država rekli da su počeli obnavljati opskrbu do sredine poslijepodneva.

Danko Blažević, direktor Sektora za vođenje elektroenergetskog sustava HOPS-a, rekao je za HRT kako su u roku od dva do tri sata od početka poremećaja svi potrošači u Hrvatskoj bili ponovno napojeni. Uz to, potvrdio je kako je počela istraga.

“Dio posla operatora prijenosnih sustava je da odmah reagiraju, i malo prije se održala telekonferencija na europskoj razini. Dogodio se nesretni splet okolnosti da su dva dalekovoda – jedan u Crnoj Gori, a drugi u Albaniji – ispalila iz pogona u kratkom vremenu”, objasnio je Blažević, te dodao kako je Bosna i Hercegovina imala problema s povratkom termoelektrana u pogon. “Hidroelektrane se razmjerno brzo vraćaju u pogon, ali termoelektrane trebaju malo više”, zaključio je Blažević.

Veliki mrežni incident koji se dogodio 21. lipnja 2024. godine u jugoistočnom dijelu sinkronog područja kontinentalne Europe završio je raspadom sustava u elektroenergetskim mrežama Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine te djelomičnim raspadom sustava u Hrvatskoj. Točnije rečeno, veći dio Dalmacije, te manji dio kupaca u Slavoniji i Lici ostao je bez napajanja oko 12.24 sati, objasnili su iz Hrvatskog operatera prijenosnog sustava (HOPS).

Poremećaj je uzrokovani kaskadnim ispadom više elementa elektroenergetskih sustava navedenih zemalja. Početni uzrok kolapsa s točnom kronologijom posljedičnih događaja će se istražiti i potvrditi kroz redovne procedure i nakon provedenih analiza. Navedene analize u okviru ENTSO-E, zajedničkog europskog udruženja operatora prijenosnih sustava, provode stručnjaci zaduženi za slučajeve takvih većih poremećaja.

FOTO: PIXABAY

U trenutku poremećaja, potrošnja u Republici Hrvatskoj je iznosila oko 2.750 MW, a nakon poremećaja 2.100 MW, što predstavlja gubitak u iznosu od oko 650 MW. Poduzete su sve mjeru predviđene procedurama u takvim velikim poremećajima (eng. black out) koje se ogledaju kroz komunikaciju i koordinirane aktivnosti sa susjednim operatorima sustava, operatorom distribucijskog sustava i proizvodnim jedinicama, a sve s

ciljem brzog vraćanja u pogon dijelova mreže i redovite opskrbe električnom energijom. Prema predviđenom planu oporavka (eng. Restoration plan) pruženo je najbrže moguće napajanje dijelova sustava na području Republike Hrvatske. Tek će se točno utvrditi ukupno neisporučena električna energija krajnjim kupcima, priopćili su iz HOPS-a.

I samo nekoliko dana nakon tog potpunog kolapsa sustava, potrošače na po-

dručju Federacije Bosne i Hercegovine iznenadila je loša vijest. Cijene električne energije porasle su deset posto. Na sjednici održanoj 28. lipnja 2024. godine, Regulatorna komisija za električnu energiju FBiH (FERK) dala je suglasnost Elektroprivredi BiH za linearno povećanje cijena električne energije za kategorije domaćinstva i ostalu potrošnju.

Linearno povećanje cijene električne energije iznosi deset posto za domaćin-

stva i 8,1 posto za ostalu potrošnju na 0,4 kV, uključujući energiju i mrežarinu. Nove cijene električne energije primjenjivat će se od 1. kolovoza 2024. godine, objavili su iz Elektroprivrede BiH, te dodali kako je povećanje cijena električne energije usmjereni na postizanje ujednačenosti između potrebe za osiguranjem održivosti sustava i pogonske spremnosti postrojenja za proizvodnju električne energije.

KAKO SMO IZBJEGLI KAOTIČNO LJETO

EUROPSKA UNIJA JE IZABRALA STABILNOST

MJESEC POVIJESNIH IZBORA JE ZA NAMA, A POSLJEDICE BI SE MOGLE OSJEĆATI DESETLJEĆIMA, JER JE VELIKA BRITANIJA DOVELA NA VLAST PROEUROPSKI ORIJENTIRANU LJEVICU, FRANCUSKA DESNICA JE OPET PORAŽENA NA IZBORIMA, A VRH EUROPSKE UNIJE OSTAJE PRAKTIČKI NEPROMIENJEN, ŠTO MOŽE OMOGUĆITI IZNIMNU STABILNOST U TURBULENTNIM VREMENIMA.

Kad je stara i izgledna nova predsjednica Europske komisije najavila svoju kandidaturu za novi mandat, von der Leyen je bila nedvosmislena: Njezin cilj je sada učiniti Europu konkurenntijom — sveobuhvatna riječ koja u 2024. znači veću vojnu moć, više kupnji Europe First i povoljnija pravila za industriju u pogledu klime.

Za bivšu njemačku ministricu obrane poruka odražava trenutačnu geopolitičku klimu. Europa se bori s ruskim ratovanjem, koje ulazi u treću godinu baš kad američka podrška Ukrajini stagnira, a Donald Trump juri prema još jednom potencijalnom mandatu u Bijeloj kući, usput prijeteci napuštanjem saveznika iz NATO-a.

Kontinent je također preplavljen bijesom zbog klimatskih politika, s konvojima traktora koji blokiraju glavne grade u znak prosvjeda protiv nadolazećih pravila kojima EU želi postići klimatsku neutralnost do 2050. godine.

Odgovor Von der Leyen je dvostruk. Na vojnem frontu želi novog EU povjerenika za obranu, i da se zemlje udruže u troškovima za obranu. A na klimatskom frontu nudi regulatorne ustupke i obećava pitati tvrtke: "Što vam treba?"

U trenutku pisanja ovog članka izbori su gotovi, ali nova politička struktura nije zasjela na vrh Europske unije.

Tri političke frakcije imaju glasove za donošenje paketa kroz složenu strukturu čelnika EU-a. Ali ostaje za vidjeti koliko će otpora pružiti desničarski premijeri poput talijanske Giorgie Meloni i mađarskog Viktora Orbána.

Orbán je otvoreno govorio protiv paketa vodstva.

"Umjesto uključivosti, sije sjeme podjele," objavio je na društvenoj platformi X u utorak. "Europski visoki dužnosnici trebali bi predstavljati svaku državu članicu,

FOTO: JEANNEMENOULET/FICKR

Prosvjedi u Francuskoj

a ne samo ljevičare i liberalne!"

Meloni je izgradila konstruktivan odnos s političkim mainstreamom EU, ali je izrazila nezadovoljstvo što se ključne pozicije dijele među centristima.

Diplomati kažu da bi von der Leyen mogla pokušati pridobiti Meloninu podršku dajući Italiji moćnu poziciju u Komisiji.

Dogовор o trojcu Vond Der Leyen, Costa i Kallas postignut je u videokonferencijskoj šest nacionalnih lidera koji predstavljaju tri centrističke skupine, rekli su politički izvori iz šest europskih zemalja za Reuters.

Poljski Donald Tusk i grčki Kyriakos Mitsotakis predstavljali su centar-desnicu. Njemački Olaf Scholz i španjolski Pedro Sánchez govorili su u ime socijalista. Francuski Emmanuel Macron i nizozemski Mark Rutte pregovarali su za liberalne. Očekivalo se da će von der Leyen,

Costa i Kallas preuzeti glavne poslove, ali nacionalni lideri EU-a se nisu mogli dogovoriti o paketu na večeri 17. lipnja u Bruxellesu.

Nade u brz dogovor isparile su kad je Europska pučka stranka, pobjednik izbora za Europski parlament, zatražila više ustupaka i više moći među glavnim poslovima. Kao što se očekivalo, EPP je želio ponovno imenovati von der Leyen i Metsolu, koje obje pripadaju toj političkoj obitelji. Uz to, EPP je predložio socijalistima da se mandat predsjednika Europskog vijeća podijeli na dva manda od 2,5 godine — i da EPP dobije jedan od njih.

To je, zauzvrat, razljutilo socijaliste i demokrate (S&D), koji su se nadali osigurati posao za Costu. I ubrzo nakon što su pregovori zastali, počela je igra optuživanja.

"Ovo je dijelom bila oholost EPP-a," rekao je jedan dužnosnik EU. "Tvrđnja da ima mandat od samo 2,5 godine stvorila je veliki problem s percepcijom među [socijalistima], koji bi bili stavljeni u težak položaj. EPP to nije dobro odigrao. To će biti teško riješiti."

Dužnosnik je dodao da Charles Michel nije pomogao u pregovorima. "Umjesto da pomogne u pronalaženju dogovora, stalno je iznosio nešto drugo," rekao je dužnosnik.

Još jedan razlog zašto su pregovori propali bio je što je talijanska premjerka Giorgia Meloni bila nezadovoljna načinom na koji je večer protekla, reklo je nekoliko diplomata EU-a. Meloni, koja je bila jedna od rijetkih lidera što su izišli kao pobjednici na europskim izborima, bila je nezadovoljna pokušajima drugih lidera EU-a da je isključe iz pregovora.

Talijanska premjerka "osporavala je način pristupa raspravi", rekao je dužnosnik upoznat s raspravom. Počela je "s

prepostavkom da bi današnji neformalni sastanak trebao predstavljati trenutak u kojem će se raspravljati o tome što učiniti u svjetlu signala s europskih izbora, a zatim, iz tog početnog stajališta, započeti raspravu o imenima za najvažnije pozicije, a ne obrnuto,” dodao je dužnosnik.

Govoreći na sastanku G7, Macron, koji je jedan od ključnih posrednika u dogovoru o najvažnijim pozicijama, rekao je da vjeruje da bi ti neformalni razgovori mogli donijeti načelnu odluku.

“To je rasprava koja se vodi među 27; razgovarali smo; [dogovor] se čini mogućim u danima koji dolaze, u tjednu koji dolazi,” rekao je Macron.

Ali taj dogovor nije tako brzo pao, pa je morao malo pričekati.

Scholz je kasnije ponovio te komentare, rekavši da vjeruje kako će odluka o najvažnijim pozicijama u Bruxellesu brzo doći. “Odluke će sada biti donesene vrlo brzo o najvažnijim pozicijama koje treba popuniti u Europi kako bi Europska unija mogla djelovati,” rekao je Scholz u intervjuu za Axel Springer medijske kuće na marginama G7.

I dok se Europska unija dogovara o najvišim pozicijama, neke važne članice prolaze kroz duboke promjene.

Prema nekim projekcijama, smatra se da će lijeva francuska koalicija Nova narodna fronta osvojiti najviše mjesta na izborima, s francuskom predsjednikom Emmanuelom Macronom, njegovom Ensemble strankom i njezinim saveznicima na drugom mjestu, te krajnje desničarskim Nacionalnim okupljanjem na trećem mjestu. Budući da se ne očekuje da će jedna od skupina osvojiti 289 mjesta potrebnih za absolutnu većinu, moglo bi doći do zastoja u političkom radu Francuske u sljedećim tjednima.

Analitičari investicijske tvrtke Daiwa Capital Markets također su govorili o nesigurnosti ako nijedna stranka ne uspije

postići absolutnu većinu. U istraživačkoj bilješci analitičari su rekli da su velika koalicija umjerenih lijevih i centrističkih stranaka, vlada jedinstva ili manjinska vlada sve ostvarivi ishodi.

“Bez obzira na to, nesigurnost oko izgleda za donošenje politika u Francuskoj vjerojatno će biti dugotrajna,” rekli su analitičari.

Porezni i potrošački planovi lijeve koalicije Nova narodna fronta i krajnje desničarske stranke Nacionalno okupljanje (RN, ili Nacionalni front) bili su ključni razlog za zabrinutost otkad su najavljeni izvanredni izbori.

Francuska se suočava s izazovnim fiskalnim stanjem, a Europska komisija je ranije najavila da namjerava staviti Francusku pod postupak prekomjernog deficitia zbog njezinog neuspjeha da zadrži proračunski deficit unutar tri posto BDP-a. EDP je postupak koji pokreće Europska komisija protiv bilo koje države članice EU koja premaši proračunski deficit ili ne uspije smanjiti svoje dugove.

“Parlament bez jasne većine znači da će bilo kojoj vladi biti teško provesti rezove u proračunu koji su potrebni da bi Francuska ispunila proračunska pravila EU-a i stavila svoj javni dug na put k održivosti,” rekao je Jack Allen-Reynolds, zamjenik glavnog ekonomista za eurozonu u *Capital Economicsu*, u bilješći odmah nakon objave izlaznih anketa.

A na pragu Europske unije, u Velikoj Britaniji, birači su kao metlom pomeli dosadašnju vlast.

Političari Laburističke stranke sve do zadnjeg trenutka nisu mogli vjerovati da su na putu k povijesnoj izbornoj pobjedi. Unatoč tome što su sve ankete više od godinu dana govorile da će Keir Starmer završiti u Downing Streetu broj 10, brinuli su se da bi nešto moglo poći po zlu.

Za neke je to bio duh 1992. godine, kad su ankete predviđale da će Neil Kinnock

preuzeti vlast, ali su na kraju ostali na vlasti konzervativci Johna Majora. Za druge je to bio strah da je, nakon četrnaest godina u oporbi, Laburistička stranka izgubila sposobnost pobjeđivanja.

U posljednjih stotinu godina samo su tri laburistička lidera ikada pobijedila na izborima — Clement Attlee, Harold Wilson i Tony Blair — a posljednji od njih je to postigao prije gotovo dvadeset godina. Nijedan oporbeni lider nikada nije uspio preokrenuti veliki poraz u parlamentarnu većinu, i to u jednom mandatu.

“Ne mogu si pomoći,” rekao je jedan član laburističke vlade iz sjene. “Znam da sve ukazuje na pobjedu laburista. Ali još uvijek se budim noću oblichen hladnim znojem zbog toga.” Ipak, s rezultatima koji pokazuju veliku pobjedu laburista, možda sumnjičavi konačno mogu mirno spavati.

Kad je Starmer najavio, nakon razorog izbornog poraza laburista 2019., da se kandidira za vodstvo, priznao je: “Da bismo stigli od mjeseta gdje smo sada do mjeseta gdje trebamo biti u četiri i pol godine, moramo se popeti na planinu.” Dok je Boris Johnson trijumfalno vladao britanskom politikom, malo tko je vjerovao da Starmer može doseći vrh.

Na neki način, mogao je biti zadovoljan svojim položajem, suprotstavljen sve kaotičnijoj i podijeljenoj Konzervativnoj stranci — koja je uništila vlastitu reputaciju za integritet i ekonomsku odgovornost kroz Partygate i Liz Truss — te, u Škotskoj, kolabirajućem vodstvu SNP-a.

Kako je to slikovito opisao britanski *The Guardian*, posljednjih mjeseci kružila je teorija po barovima Westminstera da je Starmer pronašao staru lampu negdje u jesen 2021. — točka u kojoj su laburisti preuzeли vodstvo u anketama — i da je duh zaboravio specificirati da može imati samo tri želje.

No, iako su mnogi birači bili pokrenuti mišju kažnjavanja konzervativaca, nitko ne preuzima svoju stranku od povijesnog izbornog poraza do jednako povijesne izborne pobjede samo trljanjem čarobne lampe. Otkako je preuzeo vodstvo, Starmer je pokazao nemilosrdnost, željeznu disciplinu, žestoku odlučnost i političku vještinu.

Opseg uspjeha laburista znači uvjerljivu većinu od 174 zastupnička mesta, što je samo malo manje od povijesne većine Tonyja Blaira iz 1997. od 179 mesta.

RAIF OKIĆ

FOTO: DRAGOŠOPTA/HNS

LJETO BASNOSLOVNIIH PRIHODA

MOŽE LI EURO 2024 PRVI PUT PROBITI GRANICU OD DVIJE MILIJARDE EURA ZARADE?

SPONZORSKE REKLAME NA STADIONIMA I UTAKMICAMA TEK SU DIO KOLAČA KOJEG MEĐUSOBNO RASPODJELJUJU SUDIONICI NAJPOPULARNIJEG NATJECANJA STAROG KONTINENTA.

Generirajući oko 1,9 milijardi eura prihoda za izdanja turnira 2016. i 2020. godine, Euro 2024 možda će po prvi put probiti granicu od dvije milijarde eura.

Prihodi od emitiranja i komercijalni prihodi napreduju tijekom 21. stoljeća, i slični postoci povećanja trebali bi poslati brojke iznad dvije milijarde eura.

Iako se ukupni prihodi Eura ne mogu usporediti s procijenjenih 7,5 milijardi dolara koje je FIFA zaradila od komercijalnih poslova za Svjetsko nogometno prvenstvo 2022. godine, oni su i dalje dojmljivi.

S 22,5 milijuna gledatelja koji su pratili prvu utakmicu između Njemačke i Škotske, UEFA Euro pruža savršenu priliku za marketinški poticaj mnogim brendovima.

Kako se natjecanje intenzivira, s većim utakmicama poput polufinala i finala, gledanost tek počinje.

Tijekom Eura 2020., više od tristo milijuna pojedinaca pratilo je finale, a natjecanje je dosegnulo više od 1,9 milijardi jedinstvenih gledatelja.

Za tvrtke ta razina izloženosti može biti golema, potencijalno dovodeći do povećane prepoznatljivosti brenda i udjela na tržištu.

Singapski analitičar Aw Kai Rui istražio je neke brendove koji su dobro premljeni za osvajanje pozornosti svojim reklamama na utakmicama europskog prvenstva.

Booking.com, vodeći brend Booking Holdings, jedan je od sponzora Eura 2024.

Kao najkorištenija svjetska online aplikacija za putovanja, Booking.com nudi mnoštvo usluga.

Od 2010. godine aplikacija je dobila povjerenje više od milijardu gostiju, podržana s preko tristo milijuna provjerjenih recenzija svih smještaja na svojoj web stranici.

Ono što Booking.com izdvaja od drugih konkurenata poput Airbnb-a (NASDAQ: ABNB) ili Expedia iz Expedia Group (NASDAQ: EXPE) je njegova veličina i širina ponude.

Za razliku od Airbnb-a, koji prije svega pruža usluge smještaja, Booking.com također nudi usluge letova, najma vozila i

rezervacije atrakcija.

Prema pružatelju usluga plaćanja za putovanja YouTrip, Booking.com ima najveći broj popisa s najširom globalnom prisutnošću.

Aplikacija ima više od 28 milijuna popisa u 220 zemalja.

Ova opsežna skala učinila je Booking.com najpreuzetijom aplikacijom za putničke agencije u 2023. godini, prema trećoj strani istraživačke tvrtke Appmagic.

Osim Booking.com, Booking Holdings također upravlja drugim aplikacijama vezanim uz putovanja, kao što su Agoda i Kayak.

Za prvo tromjeseće 2024. godine (1Q 2024), Booking Holdings ostvario je zadržavajuće finansijske rezultate.

Ukupni prihod iznosio je 4,4 milijarde američkih dolara, što predstavlja povećanje od 15,8% na godišnjoj razini.

Neto dobit je zabilježila nevjerojatan porast od 191,7% na godišnjoj razini, skočivši s 266 milijuna na 776 milijuna američkih dolara.

Pružatelj usluga putovanja također je generirao slobodni novčani tok od 2,6

milijadi američkih dolara.

Osim Eura 2024, Booking.com također sponzorira druge ključne događaje diljem Europe, kao što je Eurovizijijski festival pjesama.

Ta strateška partnerstva iskorištavaju događaje koji generiraju visoku potražnju za putovanjima i uslugama smještaja.

Booking Holdings je objavio svoju prvu dividenu ikada od 8,75 američkih dolara za 1Q 2024.

Investitori mogu očekivati redovitu isplatu dividendi u budućnosti.

AliExpress, međunarodno e-commerce krilo Alibabe, još je jedan sponzor Eura 2024.

S porastom druge kineske e-commerce platforme, TEMU, iz Pinduoduo (NASDAQ: PDD), AliExpress je postupno izgubio svoju dominaciju.

AliExpress se nuda da će njegov sponzorski status povećati prepoznatljivost brenda i revitalizirati svoj ranije zadržani tržišni udio.

Međunarodno e-commerce krilo Alibabe, također poznato kao Alibaba International Digital Commerce Group (AIDC), doprinosi oko 12% ukupnog prihoda Alibabe.

Drugi značajan brend pod AIDC je Lazada, koja je aktivnija diljem jugoistočne Azije.

Za četvrtu tromjesečje fiskalne godine 2024. (4Q FY2024), AIDC je doživio izvanredan rast prihoda od 45% na godišnjoj razini.

Takav rast prihoda potaknut je uvođenjem Choicea od strane AliExpressa.

Choice je premium usluga koja kombinira fleksibilnost prodaje trećih strana s logistikom prvostranog maloprodajnog poslovanja.

Sve to pojednostavljuje opskrbni lanac, osiguravajući bržu isporuku i bolji nadzor kvalitete.

Trenutno Choice predstavlja sedamdeset posto ukupnih narudžbi AliExpressa.

Osim AIDC-a, gotovo svi glavni poslovni segmenti Alibabe, uključujući domaću

trgovinu, oblak i logističke usluge, bilježe godišnji rast prihoda.

Za fiskalnu godinu 2024., Alibaba je zabilježila prihod od 941,2 milijarde RMB, što predstavlja skromno povećanje od 8,3% na godišnjoj razini.

Neto dobit ostala je otpornom, porasla je za 10,0% na godišnjoj razini, na 79,7 milijardi RMB, unatoč padu neto dobiti od 86,1% u posljednjem tromjesečju fiskalne godine 2024.

Pad neto dobiti od 86,1% bio je prije svega pripisan neto gubitku od Alibabinih ulaganja u javno trgovane tvrtke, a ne ključnim poslovnim operacijama.

Tvrta je generirala slobodni novčani tok od 156,2 milijarde RMB.

Osim AliExpressa, AliPay je još jedna tvrtka uključena u natjecanje.

AliPay je dio Ant Financial Group, u kojoj Alibaba posjeduje 33% udjela.

Kao i Booking Holdings, Alibaba je nedavno objavila svoju prvu godišnju dividenu za fiskalnu godinu 2023.

Nakon toga, Alibaba je izdala redovitu dividenu od 1,00 američkih dolara i jednokratnu izvanrednu isplatu od 0,66 američkih dolara po dionici za fiskalnu godinu 2024.

Coca-Cola Zero je još jedan brend koji sponzorira turnir.

Osim stvaranja prepoznatljivosti brenda, Coca-Cola je pokrenula program usmjeren na povećanje prodaje za Coca-Cola Zero.

Nogometni navijači mogu kupiti limenku i sudjelovati u osvajanju nagrada vezanih uz turnir, uključujući VIP iskušto na finalu.

To nije prvi put da je distributer bezalkoholnih pića uključen u sportske turnire.

Osim UEFA Euro, Coca-Cola je partner sa Svjetskim nogometnim prvenstvom FIFA-e od 1974. godine, i oglašavala se na svakom Svjetskom prvenstvu od 1950. godine.

Partnerstvo s takvim velikim događajima bilo je vrlo korisno za tvrtku.

Na posljednjem Svjetskom prvenstvu FIFA 2022., Coca-Cola je zabilježila porast neto prodaje od 7,0% na godišnjoj razini za četvrtu tromjesečje fiskalne godine 2022.

Coca-Cola se nuda da će njihova kampanja na tom natjecanju donijeti slične rezultate.

Za prvo tromjesečje 2024. godine Coca-Cola je ostvarila još jedan sjajan uspjeh.

Neto prodaja zabilježila je mali porast od 3% na godišnjoj razini, i porasla je s 11,0 milijardi na 11,3 milijarde američkih dolara.

Neto dobit također je malo porasla za 2,3% na godišnjoj razini, s 3,1 milijarde na 3,2 milijarde američkih dolara.

Coca-Cola je također uspjela generirati slobodni novčani tok od 158 milijuna američkih dolara.

Coca-Cola se pokazala i kao pouzdan distributer dividendi, izdajući dosljedne kvartalne dividende.

Tvrta je nedavno odobrila 62. uzastopno godišnje povećanje dividende za fiskalnu godinu 2024., na 0,485 američkih dolara po dionici, što je povećanje u odnosu na prošlogodišnjih 0,46 američkih dolara.

Klađenje na Euro 2024 na kladioničarskim stranicama doseže astronomske razine, a kladioničari diljem svijeta su se spremali za ljeto klađenja na utakmice Eura. Kasina u Macauu su među rijetkim koja redovito objavljaju prihode od kockanja, i oni su zamjetili pad prometa od oko petnaest posto u prvih nekoliko dana Eura u odnosu na svibanj.

Industrijski analitičari procjenjuju da je oko osam milijardi dolara uloženo na Euro 2020., i da bi taj iznos ovaj put mogao biti premašen.

Očekuje se da će mobilno klađenje činiti barem polovicu svih uloga, što ističe golem pomak prema tom mediju u posljednjih nekoliko godina.

Klađenje uživo također je na putu da nastavi rasti, i vjerojatno će činiti više od četrdeset posto svih aktivnosti tijekom turnira ovog ljeta.

Europa će neizbjjeđno generirati najveći dio prometa na Euru 2024., ali nova tržišta na Bliskom istoku i u Sjedinjenim Američkim Državama također će zabilježiti velik broj uloženih oklada, objasnili su analitičari portalata FC Business.

RAIF OKIĆ

METAL-MONT d.o.o.

Donji Cubinec 72, 48260 Cubinec

099/675-5452

metalmont.cubinec@gmail.com

RECIKLAŽA OTPADA I
IZGRADNJA KUĆA
OD RECIKLIRANOG
GRAĐEVINSKOG OTPADA

Adria Bol
- MS Brać turist d.o.o.
Bračka cesta 10, Bol

00385 21 635 966
00385 95 635 96 60
info@adria-bol.hr

adria

Pravo smo mjesto za vas!

www.adria-bol.hr

PUSTAJ-PROM

KNJIGOVODSTVENI SERVIS

Repišće 36/1
10450 Jastrebarsko

091 504 04 77
ivankapustaj@gmail.com

REMIX GRADNJA
**GRAĐEVINSKI
RADOVI**

Ivana Žorža 8 51000 Rijeka
051621435 0917205048
cosicdrago771@gmail.com

**Zagrebačka 2
49243 Oroslavje
049 492 619
095 370 2004**

TRGO-VODO
Trgovina vodomaterijalom i
opremom za centralno gijanje
Preko 1000 artikala
renomiranih proizvođača

info@trgo-vodo.hr
bozidar.ivanic5@gmail.com
www.trgo-vodo.hr

PREZENTACIJE I PAPIRI

DVA TJEDNA U ŽIVOTU MATE RIMCA

PREDSTAVIO JE HIPERAUTOMOBIL I ROBOTAKSI, DVIE KRAJNOSTI AUTOMOBILSKE INDUSTRIJE. IPAK, TEK TREBAJU IZIĆI NA CESTU U RUKAMA KORISNIKA. TOURBILLONA SU RANije FOTOGRAFIRALI TIJEKOM TESTIRANJA, A VERNE JE NAVODNO VEĆ NA ULICAMA ZAGREBA; ALI DALEK JE PUT OD PREZENTACIJE DO LJUDI U SJEDALIMA VOZILA.

Bugatti Tourbillon

Mate Rimac imao je poprilično ispunjenu drugu polovicu lipnja. Prvo je 21. predstavio prvog hibrida u povijesti Bugattija, u potpunosti razvijenog u Hrvatskoj, da bi tek nekoliko dana kasnije pokušao predstaviti i robotaksi Verne.

“Automobilske legende Type 57SC Atlantic, koji je poznat i kao najljepši automobil na svijetu, Type 35, najuspješniji trkaći automobil do sada, i Type 41 Royale, jedan od najambicioznejih luksuznih automobila svih vremena, poslužili su nam kao nadahnuće. Istodobno su dizajn, performanse i luksuz odredile temelje novog Tourbillona, automobila koji je elegantniji, uzbudljiviji i luksuzniji od bilo kojeg ranijeg automobila. Drugim riječima, Tourbillon je jedinstven. I baš kao spomenute legende iz nekih prošlih vremena, Tourbillon nije napravljen samo za sadašnjost ili čak budućnost, već pour l'éternité – za vječnost”, rekao je Rimac tijekom prezentacije Tourbillona.

Motor V16 ima obujam od 8,3 litre i razvijen je u suradnji s tvrtkom Cosworth, te radi u kombinaciji s prednjom električnom osovinom s dva elektromotora, i jednim elektromotorom postavljenim na stražnju osovinu. Tourbillon razvija ukupno 1.800 konjskih snaga, od čega 1.000 u motoru na unutarnje izgaranje, a 800 u elektromotorima, i ima samo 252 kilograma.

Bugattijev Tourbillon pruža izvanredne performanse: od nula do 100 kilometara na sat za dvije sekunde, do 200 za manje od pet, dok brzinu od nula do 300 kilometara na sat postiže za manje od deset sekundi. Nevjerojatnu brzinu od 400 kilometara na sat novi hiperautomobil dostiže za manje od 25 sekundi. Najveća mu je brzina 445 kilometara na sat.

Dvobojni dizajn karoserije važan je dio Bugattijeva dizajnerskog identiteta. U slučaju Tourbillona taj je izgled evoluirao na autentičan, ali suvremen način. Granica između dvije boje sada je naš četvrti ključni dizajnerski element: bočna linija u obliku slova C. Kao nadahnuće, poslužile su granice između boja na Bugattijevom automobilu Type 41 Royale, koje su kasnije ponovno iskorištene kao temeljni dizajnerski element kod Veyrona i Chirona. U skladu s novim proporcijama i spuštenom linijom krova, bočna linija sada je zakrivljena i blago nagnuta prema naprijed dok vijuga oko krova i sa strana automobila, i tako podsjeća na čin skakanja.

Sve površine, utori i usisni ventili pažljivo su obrađeni kako bi uravnoveživali goleme aerodinamične sile automobila koji se kreće brzinom većom od 400 km/h, te zadovoljavali termodinamičke potrebe motora V16, elektromotora i baterije pri maksimalnoj izvedbi — objavili su iz Bugattija u priopćenju medijima.

Govoreći na predstavljanju robotaksi u organizaciji kompanije Project 3 Mobility (P3) u kampusu u Kerestincu, Rimac je rekao da je riječ o potpuno autonomnom električnom vozilu izgrađenom na novoj platformi koja je u potpunosti prilagođena autonomnom načinu vožnje. Verne je, istaknuo je, osmišljen i konstruiran kao sigurno i udobno autonomno vozilo. Softerska platforma koju tvrtka razvija sastojat će se od korisničke aplikacije za naručivanje vožnje te platforme za upravljanje uslugom.

Putem aplikacije, rekao je Mate Rimac, korisnici će moći, čak i prije vožnje, personalizirati sve postavke vozila — poput osvjetljenja, temperature čak i mirisa unutrašnjosti vozila. Isto tako, u svakom gradu u kojem će Verne biti dostupan postojat će specijalizirana infrastruktura koja će se zvati “Mothership”. Tamo će se vozila pregledavati, održavati, čistiti i svakodnevno puniti energijom.

“Krajnji bi rezultat bilo najbolje moguće iskustvo mobilnosti za sve. Svaki će korisnik imati bolje iskustvo i uslugu od najbolje usluge koju uživaju najbogatiji, i to po vrlo pristupačnoj cijeni”, naveo je Rimac, a prenijela Hina.

Naglasio je da će njegov robotaksi imati dosta prostora, ali samo dva sjedala, budući da su istraživanja pokazala

da su u vozilima najčešće jedna ili dvije osobe. Izvršni direktor Vernea Marko Pejković njavio je da tvrtka počinje graditi veliki proizvodni pogon u južnom dijelu Zagreba, gdje će se proizvoditi autonomna vozila.

Početak usluge planiran je za Zagreb 2026. godine, a nakon toga Verne će biti dostupan i u drugim europskim gradovima. Tvrta je, kažu, već potpisala ugovore s jedanaest gradova u Europskoj uniji, Velikoj Britaniji i na Bliskom istoku. U pregovorima su s još trideset gradova. Vozila se već testiraju po gradu, a trebalo bi ih, kad počnu s prometovanjem, biti nekoliko stotina samo u Zagrebu.

Međutim, sve to je ostalo tek na slajdovima prezentacije, jer se primjerak Vernea nije odazvao na poziv Mate Rimca. Na kraju su govorili da je bilo tehničkih problema s kočnicama, ali ostaje poprilična sumnja analitičara da će u dvije godine teško dosegnuti visoku razinu autonomije u prometu, ako sada imaju problema s radom u savršenim uvjetima.

Kako je to na društvenim mrežama opisao informatički stručnjak Lucijan Carić: "Rokovi su, i dalje, previše optimistični. Puno toga treba obaviti, tu su zemljišta, građevinske dozvole, gradnja, opremanje industrijskih pogona, pa onda problemi proizvodnje. Gdje su još problemi dizajna, testiranje vozila, homologacije, dozvole za autonomna vozila, i tako dalje – još sve u kontekstu serijskog kašnjenja praktično svih dosadašnjih rokova, njava i obećanja. Tu

Mate Rimac

je i problem obećane tehnologije autonomne vožnje najviše, pete razine koju Mobileye nema.

Misljam kako je upravo tehnologija autonomne vožnje najvažnija i kako će ona odlučiti tržišne pobjednike i gubitnike. Samo vozilo je sekundarno. Proizvodnja novih vozila je komplikirana, ali u isto vrijeme automobilske tvrtke godišnje izbacuju desetke i desetke novih modela. Samo VW, Matin partner, lani je izbacio osam, a ove godine izbacuje devet novih modela. Pored toga, kako sam više puta rekao, Mobileye, drugi Matin partner, tvrdi kako se njihova samovozna tehnologija može ugraditi u praktično bilo koje vozilo. Autonomna vozila sigurno neće biti jeftina. Ne samo da su električna vozila u pravilu skuplja od klasičnih vozila jednake klase, već proizvodnju u ovom slučaju dodatno poskupljaju potrebni senzori i kompjutorska oprema

koja je iznad klase one koja bi se ugradila u moderna 'civilna' vozila. Na to sve dolazi i cijena razvoja sustava autonomne vožnje koja se broji u milijardama."

Tvrta Rimac Group d.o.o., koja se prema ukupnim prihodima od 9.666.336 eura i gubitkom od 12.782.106 eura nalazi na dvadesetom mjestu tvrtki registriranih na području Grada Svete Nedelje po prihodima. Prosječna bruto plaća po zaposlenom u toj tvrtki u 2023. godini iznosila je 6.663,23 eura dok je zapošljavala dvadeset i sedam djelatnika. Rimac Group je zapravo krovna tvrtka pod kojom djeluju ostali dijelovi Rimčevog poslovnog carstva, koje puno nada polaze u svoju baterijsku tehnologiju, ali do sada nisu, barem javno, objavili značajnije prodane količine baterija ili patenta. I Bugatti i Verne zasad ostaju tek na prezentacijama i daleko su od prodaje.

RAIF OKIĆ

Robotaksi Verne

Nvidijina zgrada Endeavor u kalifornijskom gradu Santa Clari

FOTO: NVIDIA

NVIDIA OD POČETKA DO VRHA

NAJVREDNIJA KOMPANIJA NA SVIJETU I DALJE RASTE. NEZAUSTAVLJIVO

PRIČA O NJIHOVOM OSNIVANJU U JEDNOM RESTORANU, GDJE SU NEKO VRIJEME I RADILI JER NISU IMALI SVOJ POSLOVNI PROSTOR, POSTALA JE PRAVA LEGENDA MEĐU OSTALIM OSNIVAČIMA KOJI SE TEK POKUŠAVAJU OSOVITI NA VLASTITE NOGE.

Francusko antimonopolsko regulatorno tijelo vjerojatno će optužiti Nvidiju za navodne prakse protiv tržišnog natjecanja, objavio je Reuters pozivajući se na insajdere izravno upoznate s tim pitanjem.

Pokažu li se te najave točnima, francuski regulatori bit će prvi koji će pravno djelovati protiv tog proizvođača računalnih čipova.

U pitanju je, piše Reuters, nastavak istrage u sklopu koje su u rujnu prošle godine provedene racije u sektoru grafičkih kartica, za koje upućeni kažu da su bile usmjerene upravo na Nvidiju.

Najveći svjetski proizvođač čipova, koji se koriste i za umjetnu inteligenciju i za računalnu grafiku, doživio je porast potražnje za svojim proizvodima nakon objavljivanja generativne AI aplikacije

ChatGPT, što je izazvalo nadzor regulatora s obje strane Atlantika.

Tvrtka je prošle godine potvrdila da su regulatori u Europskoj uniji, Kini i Francuskoj tražili informacije o njezinim grafičkim karticama.

Regulatorna tijela već neko vrijeme izražavaju zabrinutost vezano uz ovinsnost čitavog sektora o Nvidijinom softveru za programiranje CUDA čipova, jedinom sustavu koji je sto posto kompatibilan s GPU-ima koji su postali ključni za ubrzano računalstvo.

S druge strane, dioničari Nvidije zadovoljno trljaju ruke.

Zahvaljujući euforiji vezanoj uz razvoj umjetne inteligencije, cijena dionice Nvidije veća je od početka godine za više od 170 posto, pa je tržišna vrijednost te kompanije dosegnula 3.220 milijardi

dolara i tako je postala najveća svjetska kompanija po tržišnoj kapitalizaciji, preškočivši Microsoft.

Osnovana 1993. godine — tijekom ručka u jednom američkom restoranu — Nvidia dizajnira posebnu vrstu programabilnog računalnog čipa.

Desetljećima su Intel i Advanced Micro Devices (AMD) vladali američkim sektorom čipova.

No te su se tvrtke specijalizirale za proizvodnju CPU-a — središnjih procesorskih jedinica koje služe kao temelj za osnovne računalne i softverske procese.

U međuvremenu se Nvidia specijalizirala za grafičke procesorske jedinice (GPU-e). Kao što im ime sugerira, GPU-i su bolji u renderiranju slika, što znači da su isprva bili povezani s video i računalnim igrama.

No, ispostavilo se da GPU-i također mogu izvoditi izračune istodobno na način na koji obični CPU-i ne mogu — čineći ih energetski učinkovitijima i sposobnijima za složene računalne zahtjeve.

S vremenom su i drugi veliki proizvođači čipova počeli proizvoditi svoje GPU-e kako bi konkurirali — no Nvidia je, zahvaljujući prednosti prvog pokretača u tom prostoru, postala tvrtka kojoj su se drugi počeli obraćati za potrebe GPU-a.

Kombinirala je svoje čipove sa skupom pratećeg softvera koji su programeri jednostavno preferirali. Osim toga, njezin lanac opskrbe omogućio je proizvodnju GPU-a u većim količinama, brže i pouzdanije nego konkurenți.

Primjerice, automobilske tvrtke počele su koristiti Nvidia čipove za softver za pomoć vozačima koji mora obrađivati informacije sa senzora.

Nvidia hardver se sada nalazi u svim vozilima Tesla.

Ipak, do 2020. godine Intel je bio veća tvrtka po tržišnoj kapitalizaciji od Nvidije.

Prelazak na rad na daljinu tijekom pandemije i posljedična potražnja za podatkovnim centrima koji bi omogućili računalstvo u oblaku — plus još veće zanimanje za video igre dok su svi bili zatvoreni u domovima — dodatno su povećali prihode Nvidije.

Zatim je Silicijska dolina, predvođena OpenAI-em, počela shvaćati potencijal umjetne inteligencije za transformaciju poslovanja svih tvrtki.

Nvidia ekosustav, od softvera do nabave materijala, omogućio joj je da se pozicionira kao glavni izvor za tvrtke kojima je potrebna velika računalna snaga za njihove AI potrebe.

Fortune Nvidije su od tada nevjerojatno porasle: Danas vrijedi gotovo tri trilijuna dolara prema trenutnoj cijeni dionica — gotovo koliko i Apple.

Suosnivač i izvršni direktor tvrtke Jensen Huang priznao je u intervjuu za CNBC prošle godine da je kombinacija sreće i vještine dovela do uspjeha tvrtke.

“Samo smo vjerovali da će se jednog dana dogoditi nešto novo, a ostatak zahtjeva određenu slučajnost,” rekao je Huang. “Nije to bilo predviđanje. Predviđanje je bilo ubrzano računalstvo.”

Danas gotovo svaka velika tehnološka tvrtka, uključujući Amazon, Google,

Jensen Huang, osnivač, predsjednik i CEO Nvidije

Meta, Microsoft i Oracle, koristi Nvidiju-
ne čipove.

Bloomberg News nazvao je Nvidia čipove “radnim konjem za obučavanje AI modela,” a analitičarka *PNC Financial Services Group* Amanda Agati opisala je Nvidiju prednost u kategoriji prošle jeseni, na temelju njegove procjene, kao “kvazi monopol”.

Za višeg potpredsjednika *Moody'sa* Raja Joshija, Nvidia predstavlja “dominantnog” igrača infrastrukture iza trenutnog uspona AI sektora.

Dok drugi dizajneri čipova nastavljaju raditi na tome da sustignu Nvidiju, tri desetljeća specijalizacije za GPU-e predstavljaju golemu prednost, rekao je.

“Ovo novo polje [AI] bolje je podržano GPU-ima,” rekao je Joshi u intervjuu za NBC News, dodajući: “Nvidia u većini slučajeva pruža temelj za to.”

Nvidia također nudi rješenja za druge sektore, poput zdravstvene skrbi, koji nisu specifično tehnološki orijentirani, rekao je Joshi. “Oni imaju veliku prednost na tim tržištima,” dodao je.

Specijalizacija Nvidije znači da može naplaćivati premiju za svoje proizvode. Zapravo, njezini čipovi, koji se proizvode u Tajvanu, toliko su jedinstveni da se tvrtke koje žele izgraditi AI sposobnosti zale da ih nema dovoljno.

Dok je Bidenova administracija 2022. donijela zakon CHIPS i Science Act s ciljem poticanja razvoja GPU-a — i to na

američkom tlu — već postoji zabrinutost oko toga kako pratiti kretanja i sile tržišta.

“Količina čipova koju [AI tvrtke] predviđaju da im je potrebna je zapanjujuća,” rekla je nedavno američka ministrica trgovine Gina Raimondo. Predložila je da su potrebne još veće savezne subvencije ako SAD želi biti značajan igrač u proizvodnji čipova.

“Sumnjam da će biti potrebno stalno ulaganje — bez obzira nazvali to ‘CHIPS Two’ ili nešto drugo — ako želimo predvoditi svijet,” rekla je Raimondo tijekom virtualnog nastupa na Intel događaju. “Prilično smo pali. Skrenuli smo pogled s lopte.”

U međuvremenu zanimanje investitora za Nvidiju ostaje užurbano. Iako su neki nagađali da bi njezin uspjeh mogao biti balon, mnogi analitičari s Wall Streeta kažu da su njezini finansijski izvještaji dokaz da je njezin proizvod održiv.

“Zdravlje njihovog osnovnog poslovanja s podatkovnim centrima je uistinu zapanjujuće,” napisao je Tony Pasquariello iz Goldman Sachsa u bilješci klijentima krajem lipnja.

Budući da je sada toliko vrednija, finansijski rezultati Nvidije imaju veću težinu za glavne burzovne indekse, prema Agati, koja je glavni investicijski direktor i izvršni menadžer za ulaganja u PNC-u.

Drugim riječima, kako ide Nvidia, tako ide i burzama.

RAIF OKIĆ

IZA KULISA

BIDEN I TRUMP SU DEBATIRALI, ALI CNN JE NAJVIŠE PROFITIRAO

AKTUALNI I BIVŠI AMERIČKI PREDSJEDNIK SU SE PRVI PUT SUOČILI U OVOM IZBORNOM CIKLUSU, A NEKI SU IŠLI TAKO DALEKO DA SU USTVRDILI KAKO JOSEPH ROBINETTE BIDEN NIJE TREBAO NITI PRISTATI NA SUČELJAVANJE.

Donald Trump je ponovno oživio zlatno doba za američku televiziju — barem za jednu večer u lipnju.

Trumpova druga kampanja nije donijela gledanost i prihode od oglašavanja za medije kao njegova prva predsjednička kampanja i mandat.

No, pojedinosti reklamnih paketa CNN-a, koje je pregledao Semafor, svjedoče kako je mreža očekivala jako veliku gledanost — i velike prihode od oglasa — s prve debate ciklusa u kojoj se Trump suočio s predsjednikom Joeom Bidenom, 27. lipnja.

Prema izvještajima *Varietyja* prije same debate, CNN je odlučio ubaciti reklamne stanke tijekom predsjedničke debate ili rasprave između Trumpa i Bidena, što je značajna promjena u odnosu na takva prethodna sučeljavanja koja su bila bez oglasa i vođena pod okriljem Komisije za predsjedničke debate.

Mreža je ponudila dvije razine potencijalnim oglašivačima, prema više izvora upoznatih sa sučeljavanjima, koji nisu ovlašteni javno govoriti. Najviša razina, dostupna samo nekolicini oglašivača, iznosila je minimalno 1,5 milijuna dolara za sve značajke oglašavanja. Paket uključuje brendirani sat za odbrojavanje, oglašivačke panoe u eteru, zajedničke promotivne aktivnosti, 30-sekundni oglas prije debate, 30-sekundni oglas tijekom debate i jedan nakon nje. Paket je također uključivao oglase na MAX-u i preuzimanje CNN Politics sekcije na njihovoj stranici.

Milijun dolara uveo je nekoliko dodatnih potencijalnih oglašivača u drugu razinu, koja je uključivala tri oglasa, ali manje digitalnih ponuda i bez brendiranog odbrojavanja. Mreža je također ograničila političko oglašavanje kampanja i političkih organizacija na vremena prije i nakon debate, ali nije dopustila

Bivši američki predsjednik Donald Trump

da se kupuje oglasni prostor tijekom događaja.

Iako je bila daleko od cijena za Super Bowl, cijena je bila čak i viša nego što je bila za oglašavanje tijekom stranačkih kampanja.

Variety je primijetio da je CBS tražio između 200.000 i 225.000 dolara za 30-sekundni oglas tijekom prijenosa jedne od Trumpovih debata s bivšom državnom tajnicom Hillary Clinton, 2016. godine; a CNN je tražio minimalno 300.000 dolara od oglašivača koji su željeli kupiti dodatne oglase tijekom prijenosa svojih

demokratskih predsjedničkih preliminarnih izbora 2020. godine.

Taj je ciklus republikanskih preliminarnih izbora bio medijski promašaj. Prošle godine je *Semafor* izvijestio da je Fox postavio cijenu za jedan 30-sekundni oglas tijekom prve republikanske predsjedničke primarne debate na 495.000 dolara. No mreža je prepolovila cijenu na nešto više od 200.000 dolara za isti oglasni prostor tijekom samog događaja: 225.000 dolara za 30-sekundne oglase tijekom prijenosa, ali i odmah nakon debate, te 125.000 dolara za 30-sec-

FOTO: WILL LANZON/CNN PHOTOS

kundne oglase tijekom prijenosa prije debate.

Amerikanci su uglavnom ignorirali predsjedničku utrku tog izbornog ciklusa, tvrdi *Semafor*, medij specijaliziran za izvješćivanja o stanju u medijima. Vjesti o predsjedničkim izborima nisu povećale gledanost na web stranicama ili televizijskim prijenosima, kao što su to činile 2016. i 2020. godine. No televizijska publika je pokazala da je spremna gledati predsjedničke debate, posebno prvu

skih televizija i zamora vijestima, CNN je patio više od svojih konkurenata. Po nekim mjerama, gledanost CNN-a pala je na razine koje nisu viđene desetljećima. U intervjuu prošlog mjeseca za *Financial Times*, čelnik mreže Mark Thompson priznao je da se industrija kabelskih vijesti suočava s "egzistencijalnim" pitanjima o svojoj budućnosti zbog brzih promjena u ponašanju potrošača, te da mreža ima "puno toga što mora popraviti" kako bi preživjela.

đaji od četvrtka navečer mogli bi se upisati kao najveća nepromišljena greška u predsjedničkoj izbornoj politici otkad je Richard Nixon, umoran i neobrijan, izšao pred kamere suočivši se s Johnom F. Kennedyjem, 1960. godine."

U debati koju je CNN vodio 27. lipnja, Joe Biden je naišao na dva vrlo skupa ograničenja. Jedno se ticalo formata na koji je njegova kampanja, kao i Trumpova, pristala: Odluka CNN-ovih voditelja Jakea Tappera i Dane Bash da samo postavljaju pitanja i dopuštaju kandidatima, umjesto moderatorima, da sami provjeravaju činjenice, stavila ga je u nepovoljan položaj prije nego što je događaj započeo. Potreban je izvrstan debatant da se suprotstavi Trumpovoj posebnoj bezobzirnosti kad je riječ o činjenicama. I to nas dovodi do drugog skupa ograničenja: Ako je Biden ikada bio izvrstan debatant, to nije 2024. godine. Koje je god lekcije Biden naučio od 2020. godine, nadmašilo je vrijeme. I koliko god je CNN-ova debata bila spektakl, bila je to tragedija nalik na "Kralja Leara": Priča o čovjeku koji ne može privatiti da je njegov trenutak prošao, piše Daniel D'Addario za *Variety*.

Međutim, važno je napomenuti da su i predsjednik Biden i bivši predsjednik Trump prikupili milijune u donacijama za kampanju u danima oko debate.

Bidenova kampanja prikupila je više od 27 milijuna dolara između dana debate i petka navečer, izvjestili su iz njegovog stožera u subotu nakon debate. Sat nakon debate, između 23 sata i ponoći u četvrtak, bio je najbolji sat za prikupljanje sredstava otkad je Biden pokrenuo svoju kandidaturu za reizbor u travnju 2023. godine.

Trumpova kampanja prikupila je osam milijuna dolara na dan debate, izjavili su.

Biden je u lipnju imao 212 milijuna dolara u gotovini, nakon što je prikupio 85 milijuna dolara u svibnju. Trump nije objavio pojedinosti o svojoj zalihi gotovine, ali je značajno nadmašio Bidena u svibnju, s prikupljenih zapanjujućih 141 milijun dolara.

Iako je Biden nadmašio Trumpa u prikupljanju sredstava oko debate, njegov loš nastup potaknuo je rasprave među nekim demokratskim zastupnicima i operativcima o tome treba li se povući.

RAIF OKIĆ

FOTO: WILL LANZON/CNN PHOTOS

Američki predsjednik Joe Biden

debatu ciklusa. Unatoč tome što nije uključivala Trumpa, prva republikanska debata na *Fox Newsu* privukla je gotovo trinaest milijuna gledatelja (za kasnije debate gledanost je značajno pala). Oglasivači su pokazali odbojnost prema oglašavanju uz politički sadržaj, ali visoka cijena oglasa CNN-a pokazuje da mreža vjeruje da će velika publika prevladati sve zabrinutosti oko sigurnosti brenda.

Debata dolazi u ključnom trenutku za mrežu. Iako je gledanost nastavila padači za sve kabelske informativne mreže zbog odlaska korisnika s usluga kabel-

"Želimo li postati konkurentniji u kabelskoj televiziji jačanjem naših rasporeda? Da, želimo", rekao je. "Ali stopa kojom ljudi prekidaju ugovore i usluge, i vjerojatno će nastaviti ne gledati kabelsku televiziju, je daleko, daleko veća strateška prijetnja od finih točaka natjecanja između pojedinih kabelskih kanala."

Kad je riječ o samim kandidatima, mnogi analitičari kažu da je čitava debata zapravo bila veliki Bidenov promašaj.

Variety je išao tako daleko da su ustvrdili: "Ako stvari krenu kako se čini, doga-

Javier Milei i
njegova zamjenica
Victoria Villaruel

FOTO: VOX ESPANA

POLA GODINE VLADAVINE "LUĐAKA"

JAVIER MILEI: KONTROVERZNA FIGURA KOJA JE IZNEVJERILA I DODATNO OSIROMAŠILA ARGENTINCE

PREDSJEDNIK JAVIER MILEI UVEO JE REDA U DRŽAVNE FINANCIJE I ZAUZDAO INFLACIJU, ALI TO SU SKUPO PLATILI NJEGOVI SUGRAĐANI.

Krajem prošle godine za argentinskog je predsjednika na sveopće iznenađenje izabran Javier Milei, ekonomist bez ikakvog iskustva u izvršnoj vlasti i po mnogočemu iznimno kontroverzna osoba. Politički je opisan kao desničarski libertarianac i populist, nosi nadimak "luđak", a jedna od njegovih prvihi i najvažnijih odluka bila je sveobuhvatna revizija fiskalne i strukturne politike zemlje.

Podržava slobodu izbora vezano uz drogu, oružje, prostituciju, istospolne brakove i rodni identitet, a protivi se pobaćaju i eutanaziji. U vanjskoj politici želi što bliže odnose sa Sjedinjenim Američkim Državama i veliki je obožavatelj Donald Trumpa, u ratu s Rusijom na strani je Ukrajine, te je Argentinu odlučio udaljiti od geopolitičkih veza s Kinom.

Veliku pozornost privukao je i tijekom predizborne kampanje kad je, primjerice, mahao motornom pilom koja je trebala simbolizirati velike rezove s ciljem stabiliziranja gospodarstva. Šokirao je i najavama da će ukinuti središnju banku i uvesti dolar kao službenu valutu, no najbizarnija je bila zamisao o legalizaciji prodaje ljudskih organa.

Njegovo stupanje na dužnost vrlo je snažno odjeknulo i u našoj zemlji zbog činjenice da mu je majka, djevojačkog prezimena Lucich, hrvatskog podrijetla.

Usprkos kontroverzama, ekonomski analitičari hvalili su Mileijevu odlučnost da uvede reda u državne financije, no njihov se optimizam pokazao preuranjenim, jer su njegove oštре mjere štednje dovele do recesije, dok je siromaštvo zahvatilo još šire slojeve društva.

O prvih šest mjeseci njegove vladavine, kao i o stanju u argentinskoj ekonomiji općenito, za *Financije.hr* popričali smo sa Santiagom Sautelom, argentinskim stručnjakom za politiku, magistrom političkog savjetovanja i direktorom medijske kuće *Realpolitik Group*.

"Prvi mjeseci Mileiju nisu bili laci. To nije iznenađujuće, jer je obećavao promjenu statusa quo u politici, nešto što nikada ne može biti jednostavno. Mislim da je najveća poteškoća njegove vlade to što mora ispuniti svoja obećanja u zemlji utonutoj u složenu društvenu situaciju. Zasad je istina da su se gotovo svi društveni pokazatelji – posebno oni koji se odnose na siromaštvo, marginalizaciju i isključenost – pogorsali od prvog dana. Također smatram da se može jednako kritički pristupiti u pogledu ispunjenja njegovih obećanja. Njegova borba pro-

tiv političke kaste pretvorila se u sukob između stranaka, jer stvarnost pokazuje da, kad mu je trebala, nije imao problema uključiti tu kastu u svoju vladu. Najparadigmatskiji slučajevi su imenovanje Daniela Sciolija (bivši potpredsjednik Argentine, prim. a.) u kabinet, i načini na koje je omogućeno usvajanje Zakona o osnovama. Smanjenje državne uprave je u velikoj mjeri ispunjeno, iako s kontradiktornim porukama. Daleko od govora o štedljivosti, vidjeli smo nekoliko povećanja plaća za političku kastu, eksponencijalni rast putovanja u inozemstvo i predsjednika, i njegove okoline, pa čak i imenovanje nekoliko članova obitelji u nacionalnu strukturu", uvodi nas u priču Sautel i podsjeća kako Mileijeva uprava već ima nekoliko kaznenih prijava, od kojih su mnoge za korupciju.

Posebno ističe skandalozno preplaćene plaće orkestirirane između ministricice za ljudski kapital, Sandre Pettovello, i Organizacije iberoameričkih država za obrazovanje, znanost i kulturu (OEI).

"Milei sve polaže na brojeve, kako bi ojačao svoj imidž u inozemstvu i modernizirao i prilagodio argentinsku ekonomiju. U vezi s potonjim možemo nавести pozitivne i negativne pojave. Javna potrošnja je umjereni smanjena, iako se nije prestalo s emitiranjem novca, a rezerve zemlje su ojačane. Međutim, stanje društva se i dalje pogoršava, zajedno s uvjetima na tržištu rada. Kao pozitivno, također treba istaknuti da je Milei uspio izbjegći inflacijsku eskalaciju, iako po vrlo visokoj cijeni: kupovna moć ljudi je doslovno na dnu", smatra naš sugovornik.

Paket reformi koji je Milei proveo do sada uključuje Uredbu o nužnosti i hitnosti, Zakon o osnovama i Fiskalni paket.

Jedini koji je na snazi gotovo od početka njegove uprave je prvi od njih, čiji tekst sadrži 83 stranice i 366 članaka s ciljem deregulacije ekonomije, uglavnom uklanjanjem i izmjenom zakona. Tek tijekom proteklih tjedana su Zakon o osnovama i Fiskalni paket usvojeni u oba doma.

Santiago Sautel navodi kako u tim zakonima možemo pronaći sve: proglašenje izvanrednog stanja, povratak poreza na dohodak, mogućnost privatizacije nekih državnih poduzeća, izmjene zakona o radu i Regimenu poticaja za velike

investicije (RIGI). Važno je istaknuti, naglašava, kako niti jedna od tih mjera ne cilja na dobrobit argentinskog društva.

Potpisujući njegovih riječi pronalazimo i u informacijama o prosvjedima usmjerenim protiv politike Javiera Mileija.

"Zahtjevi društva su više nego razumljivi. Stvarna kupovna moć ljudi se srozala i nastavlja se pogoršavati iz dana u dan. Ne možemo kriviti one koji traže da sastave kraj s krajem, ili da svaki dan imaju topli obrok na stolu. Velika većina Argentinaca prolazi kroz vrlo teška vremena, no ipak se vrlo, vrlo malo njih odlučilo izići na prosvjede", objašnjava Sautel.

S druge strane, Međunarodni monetarni fond (MMF) je sredinom lipnja odobrio Argentini više od 745 milijuna eura zajma, nakon što su ocijenili da je aktualni predsjednik proveo sveobuhvatne fiskalne reforme i oštro suzbio državnu potrošnju kako bi se uhvatio u koštač s troznamenkastom inflacijom, padom gospodarstva i deviznim pričuvama u minusu.

Direktora Realpolitik grupe pitali smo i da izdvojiti dobre poteze koje je Milei načinio, ali i najveće pogreške.

"Mislim da je Milei vrlo vješt u izražavanju. Zasićenost ljudi politikom vrlo je dobro sažeta u pojmu 'kasta'. A predsjednik zna kako to iskoristiti da bi njegovo vlasti, s malo političke potpore, dao veću legitimnost. S druge strane, Milei koristi takvo raspoloženje ogorčenosti prema politici općenito, provodeći šokantne mјere koje su doista bez presedana, a

koje bi bile nemoguće u drugom kontekstu jer izravno utječu na živote ljudi. To je izvedivo samo zbog gađenja koje je kirchnerizam (Nestor i Cristine Kirchner, bivši predsjednik i predsjednica Argentine čije je mandate obilježilo nekoliko korupcijskih skandala, prim. a.) izazvao tijekom svih tih godina. I naravno, zbog straha da bi mogli ponovno doći na vlast. Rekao bih da je najveća pogreška Mileija stavljanje svih narađenih budućnosti jednoj jedinoj varijabli. Ostali elementi koji mu idu u prilog, poput njegove borbe protiv 'kaste', nepotizma i korupcije, s vremenom će gubiti snagu. Ali zemlja će uvijek biti vezana uz gospodarske cikluse, tako da će budućnost vlade ovisiti ne samo o onome što ona učini, već i o sreći."

Slaže se i da je stanje zahtijevalo drastične mјere, ali su se te promjene mogle provesti s malo više empatije prema svakodnevnom životu Argentinaca.

"Milei je bio vrlo jasan u vezi s tim: njega ne zanimaju brojevi mikroekonomije. Drugim riječima, svjestan je da se ljudi teško nose s lošim stanjem. Ali to ga ne dira. Sigurno ćemo u sljedećim mjesecima vidjeti više mјera usmjerenih na liberalizaciju ekonomije, a usudio bih se reći da će vlada uskoro početi obraćati pozornost na politiku i na izbore sljedeće godine. U konačnici, bez obzira na govore, politički vođe uvijek ciljuju na zadržavanje moći", zaključuje Santiago Sautel.

VEDRAN HARČA

FOTO: CATL

TROJNI RAT

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE I EUROPSKA UNIJA S JEDNE STRANE, PROTIV KINE S DRUGE STRANE RATUJU CARINAMA I PRIJETNJAMA PROTUCARINAMA

ELEKTRIČNI AUTOMOBILI TEK SU POSLJEDNJI KAMEN SPOTICANJA U TRGOVINSKOJ RAZMJENI IZMEĐU NAJVJEĆIH SVJETSKIH GOSPODARSTAVA, I NE VIDI SE KRAJ ZATEGNUTIM ODNOsimA.

Kad je Kristijan Tićak, urednik hrvatskog izdanja popularnog časopisa *Auto motor i sport*, prije nekoliko mjeseci u razgovoru za *Financije.hr* govorio da se tek zahuktava trgovinski rat između Kine i Europske unije, bilo je teško pomisliti koliko daleko će se ići u prijetnjama i protuprijetnjama carinama. "Dakako, svaka dodatna carinska mjera EU bi po načelu reciprociteta imala protumjeru, stoga javnost mora postaviti legitimno pitanje: Tko bi u konačnici uopće imao koristi, a tko štetu od takvih mjeri? Rješenje? Europska autoindustrija jednostavno mora raditi puno ozbiljnije na prihvaćanju 'kineskog izazova'. Konkretni tehnički i legislativni zahtjevi za automobile u EU bi u tome zasigurno mogli pomoći. 'Troškovi za potrebe visokvalitetnog certificiranja' poput crash-testova ili obvezne primjene sustava asistencije (pomoći), koji na snagu stupaju u srpnju ove godine — a koje moraju ispunjavati i automobili kineskih proizvođača — zasigurno su dobar filter na zahtjevnom europskom tržištu.

Mnogi sadržaji i komponente koji su povezani s ispunjavanjem tih uvjeta nisu potrebni na kineskom tržištu, a njihova ugradnja uvelike eliminira troškovne prednosti na strani kineskih automobila", ispričao nam je tada Tićak.

Nakon osmomjesečne istrage, Europska komisija, izvršno tijelo EU-a, ustvrdila je da tvrtke koje proizvode električne automobile u Kini imaju koristi od goleme državne pomoći, što im omogućuje da ponude niže cijene od konkurenčije u EU, osvoje veliki tržišni udio i ugroze europska radna mjesta.

Najavila je više carine 12. lipnja, a one su stupile na snagu u petak. Carine su privremene, što znači da će se obračunavati, ali neće biti plaćene dok ih ne potvrde vlade EU glasanjem prije 2. studenog. EU će naplatiti carine samo ako se dodatno ustvrdi da bi europska automobilска industrija pretrpjela materijalnu štetu bez njih.

To daje Europskoj uniji i kineskoj Vladi vrijeme za pregovore. Razgovori su održani između Valdisa Dombrovskisa,

povjerenika EU za gospodarstvo, i kineskog ministra trgovine Wang Wentaoa, kao i na razini tehničkih stručnjaka.

Više carine nisu cilj same po sebi, već "sredstvo za ispravljanje neravnoteže," rekao je u četvrtak glasnogovornik Komisije Eric Mamer. "Sigurno se nadamo da možemo doći do rješenja koje bi nam omogućilo da ne moramo ići dalje takvim putom."

Stopne carine, ako se primijene, bile bi: 17,4% na automobile iz BYD-a, 19,9% na one iz Geelyja i 37,6% za vozila koja izvazi kineski državni SAIC. Geely ima brendove uključujući Polestar i švedski Volvo, dok SAIC posjeduje britanski MG, jedan od najprodavanijih brendova električnih vozila u Europi. Ostali proizvođači električnih vozila u Kini, uključujući zapadne tvrtke kao što su Volkswagen, BMW i Tesla, bili bi podložni carinama od najmanje 20,8%. Komisija je spomenula da bi Tesla mogla dobiti "pojedinačno izračunatu" stopu ako carine budu konačno uvedene.

Plan Europske unije o uvođenju dodatnih carina na uvoz kineskih električ-

nih vozila potkopat će vlastitu zelenu i niskougljičnu transformaciju i globalni odgovor na klimatske promjene, izjavio je na tiskovnoj konferenciji Li Chao, glasnogovornik Nacionalnog povjerenstva za razvitak i reforme.

Europska komisija predstavila je sredinom lipnja preliminarnu odluku o uvođenju privremenih carina na električna vozila uvezena iz Kine, nakon antisubvencijskog ispitnog postupka. Unaprijed objavljene carine kreću se od 17,4 posto do 38,1 posto, uz standardnu carinu od deset posto na vozila, koja je već na snazi.

“Zanemarujući činjenice i pravila i predviđajući ishode, istraga je zapravo naoružana i politizirana, te ugrožava pošteno tržišno natjecanje u ime njezine zaštite. Praksa je u potpunosti dokazala da kratkovidni trgovinski protekcionizam nije opcija”, rekao je Li.

Ako se provedu predložene carine, prenosi *People's Daily Online*, one ne samo da bi naštetile kineskim poduzećima, već bi i ometale dugoročni zdrav razvoj poduzeća iz EU-a, kao i poremetile i narušile globalnu automobilsku industriju i lance opskrbe, uključujući dionicu unutar EU-a, upozorio je glasnogovornik Nacionalnog povjerenstva za razvitak i reforme.

Li je napomenuo da bi takve mjere ne samo naštetile dobrobiti potrošača u EU, već i pogoršale ovisnost EU o stranim fosilnim gorivima, kao i otežale napore EU u pogledu zelene i niskougljične transformacije.

“Kina podržava autokompanije svih zemalja u sudjelovanju u poštenom tržišnom natjecanju i posvećena je održavanju stabilnosti globalne automobilske industrije i lanaca opskrbe”, rekao je Li.

Izrazio je i nadu da će EU razborito razmišljati i djelovati, poštivati temeljne gospodarske zakone i pravila Svjetske trgovinske organizacije, slušati pozive vlastite industrije i ispravljati svoje pogrešne prakse.

Stellantis očekuje veliku bitku s kinenskom konkurencijom na europskom tržištu električnih vozila, ali carine neće riješiti problem i moglo bi potaknuti inflaciju, upozorio je izvršni direktor te multinacionalne automobilske grupe Carlos Tavares.

Carine na uvoz kineskih vozila u Europu i SAD “velika su zamka za zemlje

koje ih se odluče uvesti”, a zapadne proizvođače automobila neće poštedjeti restrukturiranja u uvjetima jeftinije kineske konkurenциje, rekao je Tavares na Reutersovoj konferenciji o europskoj automobilskoj industriji.

Istdobno mogu samo potaknuti inflaciju u državama koje ih uvedu i potencijalno pritisnuti prodaju i proizvodnju, dodao je šef Stellantisa.

Europska komisija, piše Hina, objavila je 5. lipnja preliminarnu odluku o potencijalnim carinama na uvoz kineskih električnih vozila, a SAD je već najavio stopostotne carine koje bi trebale zau staviti uvoz.

“Pokušaji da se apsorbira 30-postotna troškovna prednost Kineza nose sa sobom i društvene posljedice. Vlade u Europi trenutno se ne žele suočiti s tom činjenicom”, smatra izvršni direktor Stellantisa.

Cjenovna bitka s azijskom konkuren cijom bit će žestoka, naglasio je, dodavši da je doba u kojem preživljavaju samo najjači već počelo.

Stellantis je u listopadu izvjestio da će za oko 1,5 milijardi eura kupiti približno dvadeset posto udjela u Leapmotoru, kinenskom proizvođaču motora za električne automobile.

Stellantis i Leapmotor osnovali su i zajedničku tvrtku za proizvodnju i distribuciju automobila izvan Kine, s vlasničkim udjelima od 51, odnosno 49 posto.

Cilj je partnerstva povećati prodaju Leapmotora na visoko konkurentnom kinenskom tržištu električnih automobila i proširiti njegovu prisutnost u inozem-

stvu, a prvo ciljno tržište bit će Europa.

Nakon svih tih silnih upozorenja, Kina i Europska unija složile su se započeti razgovore o planiranom uvođenju carina na električna vozila kineske proizvodnje koja se uvoze na europsko tržište, potvrdili su visoki dužnosnici obju strana.

Njemački ministar gospodarstva Robert Habeck, piše CNN, otkrio je novinarima da ga je europski povjerenik Valdis Dombrovskis obavijestio kako će biti konkretnih pregovora o carinama s Kinom.

Potvrda je stigla nakon što je kinesko Ministarstvo trgovine priopćilo da su se njegov čelnik Wang Wentao i Dombrovskis, izvršni potpredsjednik Europske komisije, složili započeti konzultacije o EU-ovoj antisubvencijskoj istrazi kineskih električnih vozila.

Habeck je međutim istaknuo da je u pitanju tek prvi korak i da će do konačnog usuglašavanja biti potrebno još mnogo.

“Ono što sam danas sugerirao svojim kineskim partnerima jest da su vrata otvorena za razgovore, i nadam se da se ta poruka čula”, izjavio je nakon sastanka s kineskim dužnosnicima u Pekingu.

Habeckov posjet je prvi nekog visokog europskog dužnosnika otkako je Bruxelles predložio velike carine na uvoz kineskih električnih vozila u borbi protiv onoga što EU smatra pretjeranim subvencijama.

Još jedna kamen spoticanja između Pekinga i Berlina je potpora Kine Rusiji u njezinom ratu u Ukrajini, pa se tako ki

Američki carinik

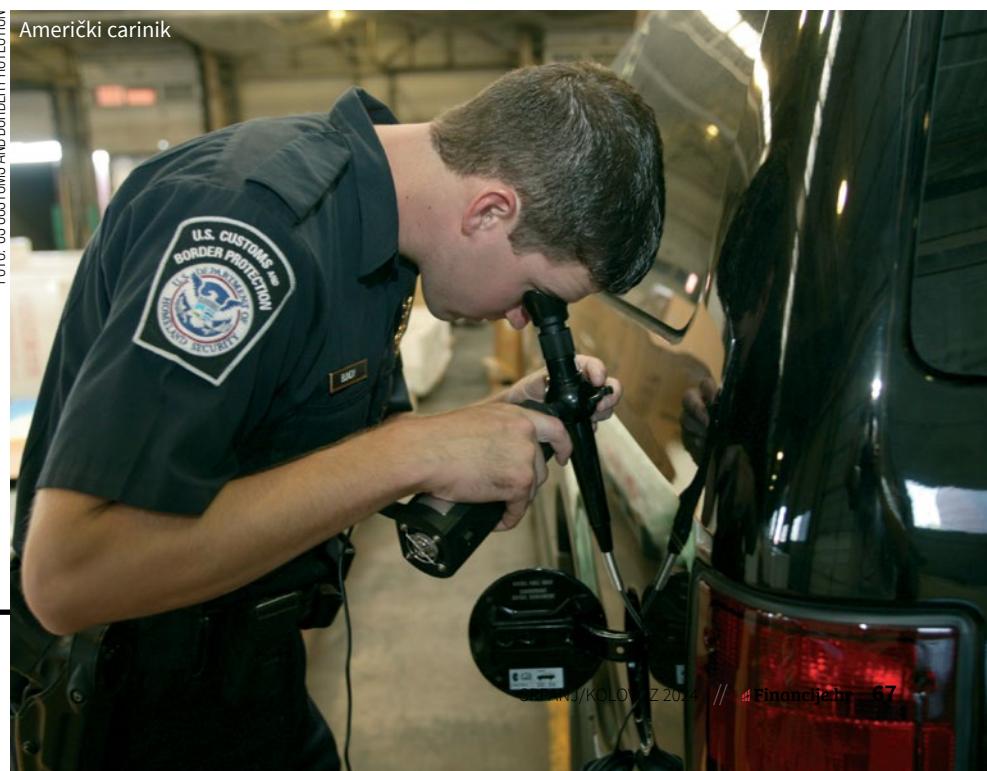

FOTO: XENG

Xpeng je jedan od najvećih proizvođača električnih automobila na svijetu

nesko trgovanje s Rusijom prošle godine povećalo za više od četrdeset posto.

Habeck je rekao kako je kineske dužnosnike upozorio da to ugrožava njihove ekonomske odnose s Europskom unijom.

Europska unija nastaviti će primjenjivati ciljane carine na određene kineske skupine proizvoda, kako bi obranila određene grane proizvodnje, istodobno pokušavajući izbjegći pravi trgovinski rat koji bi bio vrlo štetan s obzirom na njihovo veliko oslanjanje na izvoz, stoji u najnovijoj analizi *Oxford Economicsa*.

Povećanje carina, navode, bilo je uglavnom očekivano s obzirom na tvrdnje da kineski proizvođači imaju koristi od nepravednih subvencija, kao i na nameru Europe da brani svoju industriju električnih vozila, koja se smatra ključnim dijelom europske strategije zelene tranzicije.

Sjedinjene Američke Države su 2022. godine ograničile domaćim proizvođačima, poput Nvidije i Lam Researcha, izvoz čipova i strojeva za proizvodnju čipova u Kinu, uz obrazloženje da zbog dvojne namjene predstavljaju moguću prijetnju za nacionalnu sigurnost.

Washington je odlučio mobilizirati i saveznike. Japan je tako prošlog srpnja također ograničio izvoz skupine strojeva za proizvodnju čipova u Kinu. Glavni japanski proizvođači su Nikon i Tokyo Electron.

Nizozemska je pak na poticaj SAD-a zabranila izvoz najsvremenijih DUV strojeva koje proizvodi ASML, najveći

proizvođač na svijetu, prenosi Hina.

Washington sada pregovara sa saveznicima o uvrštenju na popis još jedanaest kineskih tvornica. Trenutačno je na popisu pet imena, uključujući SMIC, najvećeg kineskog proizvođača čipova.

Alan Estevez, dužnosnik američkog Ministarstva trgovine zadužen za izvoznu politiku, ponovo će pokušati proširiti prošlogodišnji sporazum s Japanom i Nizozemskom o zabrani izvoza strojeva u Kinu. Glasnogovornik nizozemskog Ministarstva vanjskih poslova potvrdio je da je u ponedjeljak održan sastanak u sklopu tekućih američko-nizozemskih razgovora o izvoznoj politici i sigurnosti.

Kineski veleposlanik u Hrvatskoj, Qi Qianjin, u razgovoru za *Financije.hr* izjavio je: "Kineski predsjednik Xi Jinping nedavno je posjetio Europu. Rekao je da se Kina i EU trebaju pridržavati partnerskog odnosa, ustrajati u dijalogu i suradnji te promicati stabilne i zdrave odnose Kine i EU. Trenutno su protekcionističke tendencije u EU u porastu. Kina izražava visoku zabrinutost zbog diskriminacijskih mjeru koje je EU poduzela protiv kineskih poduzeća, pa čak i industrija. Kina će čvrsto štititi zakonska prava i dobrobit kineskih poduzeća. Kina je uvijek otvorena za industrijske, gospodarske i trgovinske suradnje, i pozivamo EU da poštuje pravila WTO-a i tržišna načela. Nadamo se da će EU imati otvoren um, pridržavati se načela poštenog natjecanja, stvoriti međunarodno tržišni orijentirano i zakonski uređeno okruženje

za gospodarsku i trgovinsku suradnju te zajedno s Kinom raditi na postizanju obostrane koristi i dobitnih rezultata te promicati ekonomsku globalizaciju prema sveobuhvatnijem i inkluzivnijem smjeru."

Europska unija lani je uvezla više od 400.000 električnih vozila iz Kine, ukupne vrijednosti deset milijardi eura. To predstavlja 37 posto svih ukupno uvezenih električnih vozila u EU, a prema nekim procjenama, dodatna carina od dvadeset posto mogla bi smanjiti uvoz za 25 posto.

Mjera bi bila dovoljno snažna da posalje poruku kako je Europa spremna braniti određene strateške grane proizvodnje, ali ne do te mjere da kineska električna vozila učini nekonkurentnima s obzirom na njihovu znatno nižu cijenu.

"To potvrđuje naše stajalište da će, za razliku od SAD-a koji je nedavno postavio stopostotne carine na kineska električna vozila, Europa i dalje nastojati izbjegći ozbiljnu eskalaciju, s obzirom na utjecaj koji bi potpuni trgovinski rat imao na mnogo otvorenije europsko gospodarstvo. Osim toga, jeftina električna vozila bila bi veliki poticaj s obzirom na imperativne zelene tranzicije, što će vjerojatno smanjiti europski apetit za potpunim sukobom", smatraju u *Oxford Economicsu*, te dodaju kako bi Europska unija mogla zaraditi dvije milijarde eura godišnje na takvim dodatnim carinama.

RAIF OKIĆ

NISKOGRADNJA

Branovečka Cesta 210 10000 Zagreb
01 298 54 82 095 298 50 03
niskogradnjadj@gmail.com

ZEMLJANI RADOVI IZGRADNJA PROMETNICA ASFALTIRANJE

ALU FLEX PACK

OMIAL NOVI d.o.o.
Zakučac 11, 21310 Omiš

021/ 755 170

info.hr@aluflexpack.com
www.aluflexpack.com

ALUMINIJSKE
I PLASTIČNE
FOLIJE
ZA PAKIRANJE

FOTO: IRB

Znanstvenici Luka Pavčić, Sara Marijan i Jana Pisk

ZNANSTVENICI S RUĐERA: FOSFATNA STAKLA I STAKLOKERAMIKE SU MATERIJALI ZA BATERIJE BUDUĆNOSTI

Znanstvenici s Instituta Ruđer Bošković (IRB), istražujući fosfatna stakala i staklokeramike, otkrili su kako prilagodbom svojstava povećati njihov potencijal za napredne tehnološke primjene u stvaranju boljih materijala za baterije nove generacije i katalizatore. Iako je staklo materijal iz naše svakodnevice, i jedan od najstarijih materijala koje je čovjek proizveo, zbog jedinstvenih svojstava predmet je oživljenih istraživanja znanstvenika diljem svijeta. No, fosfatna stakla posebno su zanimljiva zbog svoje sposobnosti da provode struju, što ih čini idealnima za uporabu u senzorima i baterijama. Istraživanja znanstvenika na IRB-u pokazala su da promjenom sastava, stakla mogu značajno poboljšati njihovu sposobnost provođenja struje. Taj fenomen, kako je navedeno u službenoj objavi na stranicama Instituta, omogućuje znanstvenicima da pripreme nova stakla s boljim svojstvima za korištenje u natrij-ionskim baterijama, koje su jeftinija i dostupnija inačica litij-ionskim baterijama.

RUSIJA POTIČE KORIŠTENJE KRIPTOVALUTA ZA SUZBIJANJE SANKCIJA

Ruska središnja banka priopćila je poduzećima da bi trebali koristiti rješenja s više izbora, uključujući kriptovalute i drugu digitalnu imovinu kako bi se olakšala plaćanja stranim partnerima, kao način suprotstavljanja zapadnim sankcijama uvedenima zbog ratnog sukoba u Ukrajini.

Nedavne zapadne sankcije usmjerene su na glavne ruske financijske ustanove, uključujući Moskovsku burzu i rusku domaću alternativu globalnom platnom sustavu SWIFT.

Procvat ruske trgovine s Kinom, Indijom, Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Turskom i drugim zemljama koje nisu uvele sankcije doživio je pad u posljednjih nekoliko tjedana, piše Reuters.

Elvira Nabiullina, guvernerka Ruske središnje banke, priznala je da su problemi s plaćanjem jedan od ključnih izazova za rusko gospodarstvo.

“Nova finansijska tehnologija stvara prilike za sheme koje prije nisu postojale. Zbog toga smo ublažili svoje stajalište o korištenju kriptovaluta u međunarodnim plaćanjima, dopuštajući korištenje digitalne imovine u takvim plaćanjima. Razgovara se o različitim inačicama. Tvrte su postale vrlo savitljive i poduzetne. One nalaze načine kako to riješiti, a često ih čak niti ne dijele s nama”, rekla je Nabiullina na finansijskoj konferenciji.

HRVATIMA JE I DALJE NAZANIMLJIVIJA ŠKODA OCTAVIA; KUPOVALI SE I BENTLEY, FERRARI, ASTON MARTIN I ROLLS-ROYCE

U Hrvatskoj je u prvom polugodištu ove godine prodano 38.794 novih putničkih vozila, što je 14,7 posto više nego u istom razdoblju

2023., kad ih je prodano 33.799, dok je samo u lipnju prodano 8.225 novih automobila ili 14 posto više, podaci su Promocije plus. Od siječnja do kraja lipnja najviše novih vozila prodala je Škoda, njih 5.444, što je 14 posto od ukupne prodaje. Slijedi Volkswagen s 4.324 prodana nova vozila i udjelom od 11,1 posto, treći je Renault, koji je prodao 3.076 vozila, što je udjel od 7,9 posto u ukupnoj prodaji. U šestom je mjesecu prodan i po jedan Bentley, Ferrari, Aston Martin i Rolls-Royce. Isto tako, u lipnju je utrženo i 196 Tesli, te — od razmjerno novih “istočnjaka” na našem tržištu — 56 Geelyja, 20 Forthinga i 115 MG-a. Zanimljivo je i da prodaja potpuno električnih automobila više nije na zadnjem mjestu. U prvih šest mjeseci tako je prodano 848 električnih vozila, što je skromni udjel od 2,2 posto u ukupnoj prodaji, no iza toga su ostala vozila na LPG, sa 748 prodanih i udjelom od 1,9 posto.

SVAKI DRUGI NIJEMAC VIŠE NE KORISTI GOTOVINU; U PORASTU PLAĆANJE KARTICAMA

Privrženost Nijemaca gotovini smanjuje se iz godine u godinu, pa je 2023. samo 51 posto svih plaćanja obavljeno novčanicama i kovanicama, pokazali su podaci Bundesbanke.

Centralna banka je u opširnoj, redovitoj studiji o platnim navikama Nijemaca navela da je to bilo sedam postotnih bodova manje nego u prethodnom izdanju iz 2021. godine. Plaćanja debitnim karticama su u porastu, pa je njihova uporaba veća za pet posto. Sve je učestalije i plaćanje pametnim uređajima, s rastom od četiri posto te širenjem na šest posto ukupnog broja svih transakcija.

Po vrijednosti plaćanja debitna kartica je, zahvaljujući udjelu od 32 posto, po prvi put prestigla gotovinu koja je pokrila 26 posto prometa. To, stoji u istraživanju Bundesbanke, znači i da su ljudi sve skloniji plaćanju većih iznosa karticama.

Više od dvije petine ispitanika, njih 44 posto, izjavilo je da bira debitne kartice za plaćanje.

Prema podacima te banke, taj je način plaćanja sve je prisutniji, pa je tako osamdeset posto svih plaćanja moguće izvršiti karticom ili telefonom, što je porast od dvadeset posto u odnosu na studiju iz 2021. godine.

Usprkos tome, Nijemci i dalje spadaju u zapadne zemlje koje su i dalje u nezanemarivoj mjeri sklone gotovini, što Bundesbank objašnjava činjenicom da se ljudi ne žele odreći privatnosti tijekom plaćanja.

DO KRAJA DESETLJEĆA SVAKI TREĆI AUTOMOBIL BIT ĆE KINESKI

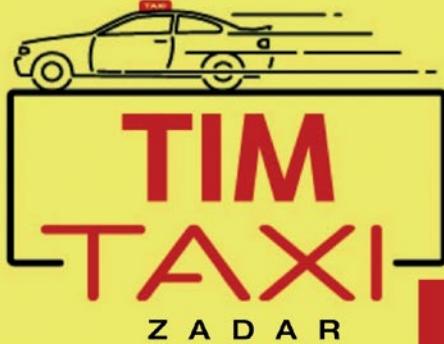
Kineski automobilski brendovi će do kraja desetljeća osvojiti trećinu svjetskog tržišta automobila, procjenjuje konzultantska kuća Alix Partners u svojem izvješću. Kinezi će, ističu, tada prodavati devet milijuna vozila izvan svoje zemlje te će u Europi oteti značajan dio “kolača” europskim, japanskim i korejskim brendovima.

DPA pojašnjava kako su troškovi proizvodnje električnih automobila u Kini za trećinu manji nego u Europi, a i razvojni ciklusi su kraći nego kod konkurenčije u drugim državama.

To kineskim proizvođačima automobila omogućava napad na tržišta “agresivnom politikom cijena”, navodi Alix Partners.

“Nove carine Europske unije na kineske automobile mogu kratkoročno usporiti uvoz i podržati prodajnu cijenu, ali će istodobno ubrzati lokalnu proizvodnju kineskih vozila i komponenti u Europi”, smatra stručnjak za automobilsku industriju Fabian Piontek. U studiji stoji i kako su se, pod pritiskom političkih odluka, posljednjih godina mnogi proizvođači okrenuli razvoju proizvodnje električnih vozila.

Potražnja međutim posustaje, pa studija procjenjuje da će udio novih električnih vozila na europskom tržištu do 2030. porasti sa sadašnjih dvadeset na četrdeset i pet posto.

[f TIM Taxi](#)

timtaxi.zadar@gmail.com

TAXI PRIJEVOZ - TRANSFERI - IZLETI

0-24 h 095 366 16 65

POJODA
RESTORAN

Don C. Marasovića 10
21480 Vis

tel. 021 711 575

[restaurant_pojoda](https://www.instagram.com/restaurant_pojoda/)

LJEVAR
rezanje i bušenje betona

Jačkova 31, 100090 Zagreb, 091 2510 761, ljevargtv@gmail.com, www.ljevar.com

BUŠENJE I REZANJE BETONA, OBNAVLJANJE KRUNA I PILA

CompanyWall business

VAŠ USPJEH JE
NAŠ ZAJEDNIČKI POSAO